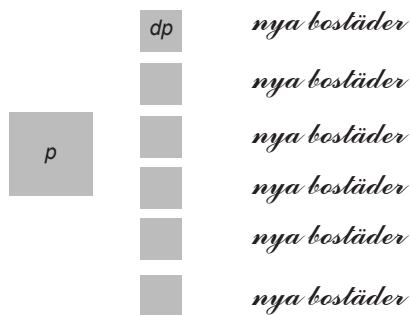

PROGRAM FÖR BISKOPSGÅRDEN

*TILLÄGG AV BOSTÄDER
FÖRSTÄRKNING AV STADSSTRUKTUR*

STADSBYGGNADSKONTORET I GÖTEBORG, FEBRUARI 2007

Planprocessen; program (p), detaljplaner (dp) och nya bostäder...

Planprocessen enligt PBL

Ett program är första steget i planprocessen. I detta fall efterföljs det av ett antal detaljplaner. En detaljplan tar ca 1-1.5 år att genomföra. Byggnadsnämnden godkänner program och antar detaljplaner. I vissa fall antas detaljplaner av kommunfullmäktige och godkänns då bara av byggnadsnämnden.

Programsamråd

Byggnadsnämnden gav 2005-06-14 stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram ett program och genomföra samråd för hela Biskopsgårdens stadsdelsnämndsområde.

För att få in synpunkter på programförslaget har programsamråd genomförts under tiden 2006-09-20 till 2006-10-31

Upplysningar om programmet lämnas av:

Sophia Älfvåg, planarkitekt

sophia.alfvag@sbk.goteborg.se, 031 61 2336

Erik Florberger, landskapsarkitekt

erik.florberger@sbk.goteborg.se, 031 61 1627

Arbetsgruppen har bestått av Sophia Älfvåg, Erik Florberger, Lars-Erik Karlsson /SBK samt Charlotte Horgby och Peter Elofsson /Park- och naturförvaltningen. Övriga medverkande.... Margareta Sjöholm /Bo-bra i Biskopsgården, Einar Hansson/Melica, Lisa Häggdahl och Ole Örnskär /Fastighetskontoret, Sanja Peters och Petra Rudd /Stadsmuseum, Pernilla Rydeving /Miljöförvaltningen, Förtätningsgruppen SBK , Maj-Britt Olsbo och Britt Kjellberg /SBK

Innehåll	3
Sammanfattning	4
Förutsättningar	4
Förslag	4
Konsekvenser	4
Dagbok, torgen i Biskop	6

Planeringsförutsättningar 8

Inledning	8
Översiktsplan för Göteborg, ÖP99	9
Budget 2006	9
Boverket En hel stad	9
Bo-bra-processen	10
Medborgargruppen	10
Pågående planering	11

Analys 12

Intryck	12
Tid	15
Historia	15
Epoker	16
Förändring	17
Struktur	18
Markanvändning	18
Kommunalägd mark	18
Staden och relationen till denna	19
Parallella världar	20
Parker och gröna stråk	23
Trafik	26
Social struktur	28
Punkter	29
Skala	33
Sommarvädersgatan	33
Bebyggelsen	33
Mellanområde	33

Dialog 34

Medborgargruppen	34
Processen	34
Ur presentationen	36
Vandringar	37
Byggbolag och bostadsföretag	37
Sociotopkarta	39

Förslag 40

Nivå 1 - överordnad struktur	41
Etapper	41
Ringarnas innehåll	43
Nivå 2 - platserna och dess kontext	47
15 platser	48
1 Jätttestensgatan	48
2 Almquistgatan	49
3 södra Långströmsparken	50
4 norra Fjädermolnsgatan/hållplats Varmfront	51
5 Stackmolnsgatan	52
13 runt Hökegårdsberget	53
7 Biskopsgårdens södra entré	54
8 hållplats Mildväder	55
9 hållplats Önskeväder	56
10 mellan Södra och Norra Biskopsgården	57
11 Svarte mosse	58
12 mellan Norra Biskopsgården och Länsmansgården	59
14 västra Länsmansgården	60
15 Solstrålegatan	61
6 Molnvädersgatan	62
Referenslitteratur	63

Sammanfattning

Förutsättningar

Detta program ska ge en helhetsbild över stadsdelen, dess struktur och samband, möjligheter och behov, för att sedan ligga till grund för kommande detaljplaner. Programområdet innefattar hela SDN Biskopsgården. Genom ett tillägg av bostäder och en förstärkning av stadsstrukturen ska stadsdelen förbättras och efterkrigstidens karaktär bevaras och utvecklas.

Info:

~25 000 inv

primärområden: Södra Biskopsgården, Norra Biskopsgården, Länsmansgården, Svartedalen och Jättesten.

spårvagn 15 min in till city

Stadsdelen har under sin livstid genomgått stora förändringar. Dels har den etniska mångfalden ökat, dels har så gott som samtliga kvarter rustats upp eller byggts om. En mångfald av språk och kultur utmärker stadsdelen vilken skapar nya relationer, nya konflikter och nya möjligheter. Det är stora kontraster inom stadsdelen. Från trångboddhet i Norra Biskopsgården till väletablerat och uppvuxna trädgårdar i Jättesten. Det finns en stark vilja att förändra bilden av dagens Biskopsgården. Biskopsgården är en mångfacetterad stadsdel med en mängd exempel på fin arkitektur i ett ståtligt landskap. Stadsdelen är geografiskt välintegrerad i den utbyggda industristaden på Hisingen.

Programarbetet är ett samarbete mellan stadsbyggnadskontoret (SBK), SDN Biskopsgården, medborgare, byggherrar och kommunala förvaltningar.

Förslag

Förslaget innebär ett tillägg av 750-1000 bostäder, på 15 platser samt en förstärkning av stadsstrukturen med tydligare tvärstråk, tätare torg och kopplingar söder- och norrut. Förslaget diskuterar form och struktur, ej upplåtelseform.

Knäckfrågor:

- _ Kan man förbättra stadsstrukturen enbart med nya bostäder?
- _ Vilka principer ska ligga till grund för kommande detaljplaner?
- _ Var ska man börja?

Strategier:

- _ Förbättra bostadsbeståndet genom komplettering av svaga typologier (bostadstyper).
- _ Bevara och utveckla efterkrigstidens karaktär och identitet (förädla).
- _ Genom medborgarinflytande få en dialog och samsyn med brukare.
- _ Formulera en tydlig idé om en överordnad stadsstruktur.
- _ Öka den fysiska integrationen mellan flera urbana element för att uppnå bättre orienterbarhet, tillgänglighet och trygghet.
- _ Sträva efter den överordnade stadsstrukturen i arbetet med de enskilda detaljplanerna.

Konsekvenser

Programmet innebär en ökning av dagens lägenhetsbestånd med ca 5 %. För varje plats finns en konsekvensbeskrivning. Nedan följer de sammantagna ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenserna.

Ekologiska konsekvenser

Stora delar av de föreslagna platserna för exploatering ligger i nära anknytning till existerande bebyggelse eller på överblivna platser och påverkar således ej markanvändningen i stort. När grönområden tas i anspråk studeras tillgänglighet och gränssnitt noga för att höja kvaliteten på det som är kvar. Inga större ingrepp görs i Svarte mosse. Ny exploatering i kanten till Svarte mosse kan däremot främja tillgängligheten till naturen och förvandlar impediment till levande platser.

Kända kulturmiljöer påverkas inte av förslaget. Snarare lyfts vissa miljöer fram,

som fornlämningarna på berget utmed södra delen av Sommarvädersgatan. Ökad biltrafik tillkommer lokalt för Biskopsgården. Trafiksystemet är dock väldimensionerat och nya kopplingar medger spridning och genare vägar för lokala bilresor.

Sociala konsekvenser

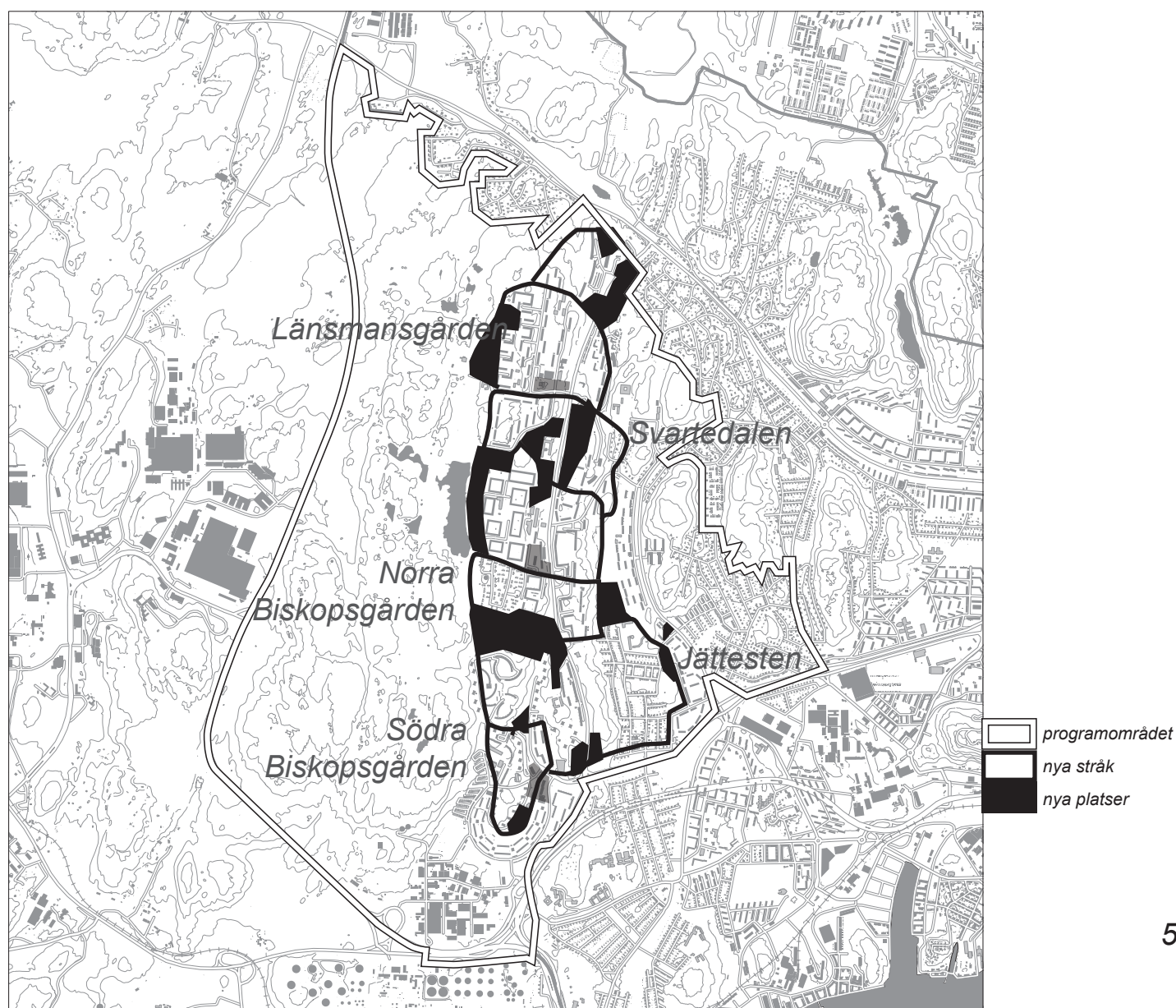
En förbättring av den fysiska integrationen, vilket programmet föreslår, har också en inverkan på den sociala integrationen. Nya bostäder på otrygga platser kan öka tryggheten. Bättre fysiska kopplingar inom och till omgivande stadsdelar ökar det sociala utbytet med övriga staden och minskar de mentala barriärerna. Det nya kan skapa en bättre solidaritet hos de boende.

Upplåtelseformer, alltså hyresrätt eller äganderätt, styr inte programmet och byggnadsnämnden över.

Ekonomiska konsekvenser

Att komplettera en stadsdel är på flera sätt fördelaktigt för den kommunala ekonomin. Infrastruktur finns och förutsättningar för kommunal och kommersiell service ökar. När boendekarriär erbjuds stannar resursstarka familjer kvar i Biskopsgården, vilket i sig är en resurs för stadsdelen.

Barnen i medborgargruppen säger: De nya husen är mestadels höghus. Dessa lockar turister på besök till området och hjälper att finansiera ett köpcentrum...

Dagbok

Torgen i Biskop
050928

1

Vi tar bilen ut till Biskopsgården. Från Packhuskajen, längs den södra stranden, över Älvsborgsbron och raka vägen till Biskop. Vi svänger upp på Blidvädersgatan. Zimdals 50-talsgårdar skymtar vita. Parkerar bilen på en av Vårvaderstorgets baksidor. Sneddar över parken där Fågelroskolan tidigare stod och tittar in på Zimdals gröna och vita och geometriskt mönstrade gårdar. Här råder ett lugn. Höga hus med ateljévåningar bakom. Folkhem möter miljonprogram.

Tillbaka upp på torgets första plåtå. Torget är kanske ombyggt i fel tid konstateras, men greppet är starkt med de tre plåtåerna och rubbas ej av opassande ombyggnad. Kötthall, kaffe och grönsaker. Bingo två plåtåer upp. Spårvagnar syns åka förbi uppe i luften. Som en framtidsvision. Människor strömmar upp och ner till hållplatsen i luften. Kiosken ligger under och aktiverar detta rum under.

Liv och rörelse, slöjor och vackra tyger, kepsar och träningsoveraller, rullatorer. Det är höst idag och i höstluften ser höghusens ateljévåningar bakom torget extra härliga ut. Vi tar kaffe + kanelbulle på mellanplåtåns Vår coffee shop. Många människor i rörelse.

Torget baksida är dominant. Parkering + lastintag. Markeringar i marken leder in och ut från torget. Vi går från ena baksidan till den andra. Här fortsätter torget ut till hemköp, 2 telefonkiosker och Amal livs lågpris. Smitvägar upp till vagnen bildar mönster i gräset.

2

På väg till Friskvaderstorget. Tallskogen börjar. Vi svänger höger fast vi ska vänster. Snabb bil kör om i innerkurvan. Dam går långsamt på den långa bron över Sommarvädersgatan.

Torget rum är så bra, men det är stökigt. Längs torgets höga fasad ligger affärer på rad. På Aak handel kan man få hela matsals- eller sovrumsmöblemang med vackra namn som Emerald, Madonna, Ramona eller Giada. Vi står vid dagcentralen i torgets ände. Torget har ett tydligt grepp; parkering, trädrad, en plats som smalnar av, stor husvägg och på andra sidan hållplats med spårvagn som tar en in till city om man vill.

Vi genar över lekplatsen, det gör alla och det syns. Det börjar bli kallt. Lunch. Falafel. Efter lunch, ner mot Friskvaderstorgets hållplats. Flera meter ner, baksidor på skyltar leder en ner. Spårvagnar och människor möts och slingrar sig om varandra.

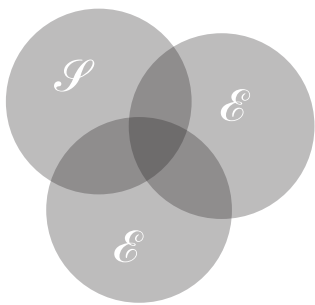
3

Vi lämnar Friskvaderstorget, åker mot Länsmanstorget. Stor skylt; 2 tim fri kundparkering. Vi kör ner i garage. Mörkt. Upp för trappan. Vi är i innetorgets kärna. ICA Supermarket, kaffé och sol. Utanför; Klimat, temperatur och dagdroppe.

Man kan gå ut från insidan på två sidor. Ena sidan... parkering och inget mer. Andra sidan fina backen upp till kyrkan, men den är stängd. Här kan man stå och hänga, på kyrkbacken. Från kyrkbacken leder en passage, över P-däck och över spikrak Klimatgata, hela tiden olika nivåer. Man styrs in i bostadsområdet.

4

Tillbaka in, ner och upp ur garage... Tillbaka till södra sidan av älven.

Hållbarhet är när ekonomiska, ekologiska och sociala värden harmonierar.

Inledning

Göteborg behöver fler bostäder. Det är ett politiskt mål att bygga staden inåt och att utveckla staden på ett hållbart och solidariskt sätt där segregation vänds till integration. Förtätning ska prioriteras innan ny mark tas i anspråk och bebyggelse bör koncentreras till områden med goda förutsättningar för kollektivtrafik och annan service. Det ska finnas en balans mellan sociala, ekologiska och ekonomiska värden.

Syftet är att skapa en helhetsbild över stadsdelen, som sedan ska ligga till grund för kommande detaljplaner.

Biskopsgården byggdes ut under 50 och 60-talet, här finns nu ett behov av andra typer av bostäder. Samtidigt är det viktigt att se hur stadsdelen används och fungerar? Vad finns det för brister? Vad är viktigt i Biskopsgården?

Genom ett tillägg av bostäder och en förstärkning av stadsstrukturen ska stadsdelen förbättras och karaktären bevaras och utvecklas.

Tillägg av bostäder

Programmet ska diskutera möjligheter och platser att bygga kompletterande typer av bebyggelse. Fördelen att bygga i befintliga områden jämfört med att ta jungfrulig mark i anspråk är att man utnyttjar befintliga vägar, kollektivtrafik, torg och affärer. En tätare stad har möjlighet att skapa en mer hållbar sådan. Blandningen mellan nytt och gammalt genererar spännande möten, mellan människor och mellan fysiska strukturer. Ekonomiska, ekologiska och sociala värden påverkas positivt.

Nya typer av bostäder erbjuder boendekarriär för biskopsgårdsbor, kan locka andra människor till stadsdelen och kan öka tryggheten på strategiska platser.

Förstärkning av stadsstrukturen

Programmet ska även diskutera förbättringar av stadsstrukturens samband. Dessa samband är en kombination av olika system; vägar för bilar, bussar, gående och cyklister, spårvägar, torg, service (kommunal och kommersiell), parker, grönområden och bebyggelse.

Nya strukturer kan skapa bättre och tryggare förbindelser mellan bostäder och spårvagnens hållplatser, bättre fungerande parker och torg mm. Genom att bygga fler bostäder kan nya strukturer delvis finansieras. Några förslag får ses som åtgärder på lång sikt.

Vision

Att kunna cykla ner till Färjenäs och ta en glass och titta på båtarna, spela fotboll vid Svarte mosse, sitta med en kopp kaffe och titta ut från sitt köksfönster, höra fågelkvitter och spårvagnens tutor. Röra sig i en mångfald av rum, gator, människor, grönska, byggnader och tid.

Vad kan lyftas fram i Biskopsgården och göra denna stadsdel attraktiv? Läge, nytänkande, historia, spårvagnen, närheten till Älvstranden och bad i Torslanda. Billiga experimentella bostäder. Kan de storskaliga områdena få en mer differentierad karaktär i kvarterssammansättning, täthet och skala? Torgen förstärks för att syfta till blandstad på existerande stadstypologis premisser.

Biskopsgården är en utpräglad boendestadsdel. Här finns ett mindre verksamhetsområde samt möjlighet till utveckling kring torgen och eventuellt längs Sommarvädersgatan. Biskopsgården ligger nära de stora verksamhetsområdena på Hisingen och det är viktigt att skapa goda kopplingar till dessa i form av kollektivtrafik och cykelvägar.

Översiktsplan för Göteborg

Översiktsplan för Göteborg, ÖP 99 syftar till att:

_ Utveckla planprocessen för att få en bättre dialog med göteborgarna.

_ Undvika utspridning av bebyggelsen till perifera områden med dåliga förutsättningar för kollektivtrafik.

_ Förtäta och koncentrera bebyggelsen där det finns goda förutsättningar för kollektivtrafik och service. Detta gäller såväl bostadsområden som arbetsområden. (Utbyggnadsplaneringen, UP, har antagit inriktningen att komplettera befintliga områden i centrala staden och i mellanstaden samt att förtäta kring ett antal noder.)

_ Utforma bebyggelsen ekologiskt genomtänkt.

_ Ställa krav på god arkitektur i allt som byggs – såväl hus som kommunikationsanläggningar. Föreنا stadens historia med moderna stadsbyggnadskrav.

Budget 2006

I Göteborgs Stads Budget 2006 kan man läsa: Vår vision är en solidarisk och hållbar stad där alla behövs och där alla får goda möjligheter att utveckla sina liv. I den framtida staden ska vi ha vänt segregation till integration. Strategin för att nå detta framtida tillstånd är att vi förenar de ekologiska, ekonomiska och sociala aspekterna och låter detta förhållningssätt prägla såväl vårt sätt att leda som att genomföra all verksamhet inom Göteborgs Stad.

Boverket En hel stad

Boverket har gett ut skriften en hel stad. Här beskrivs begreppen segregation och integration.

Tre dimensioner av segregation:

_ *Demografisk segregation innebär en rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika demografiska grupper, t ex åldersgrupper, hushållstyper eller kön. Den kan mätas genom t ex andelen av respektive åldersgrupp inom ett område.*

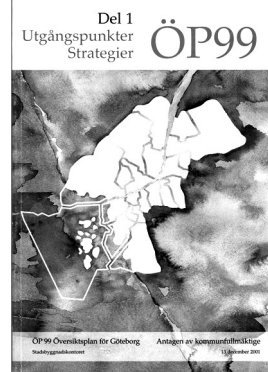
_ *Socioekonomisk segregation handlar om en rumslig åtskillnad mellan individer i olika inkomst-, yrkes- eller socialgrupper. Denna dimension mäts vanligen genom t ex andel socialbidragstagare, arbetslösa och/eller sysselsatta, eller genom att jämföra inkomstnivåer mellan boende i olika områden.*

_ *Etnisk segregation är den rumsliga åtskillnad som kan finnas mellan individer med olika ursprung, exempelvis nationalitet, religion eller kultur. Den mäts ofta genom andel av befolkningen med utländsk respektive svensk bakgrund eller utrikes respektive inrikes födda.*

Det är framför allt de två sista dimensionerna som har varit i fokus för debatter och diskussioner.

Integration är enligt Boverkets tolkning något mycket större än segregationens motsats. Den begränsas inte till frågor om var folk bor, utan rör samhällets tillstånd och hur vi som individer och grupper av individer förhåller oss till detta samhälle.

När rumsligt avskilda områden ger olika förutsättningar för samhällsdeltagande och livschanser är segregation ett hinder för att uppnå ett integrerat samhälle.

En av de allvarligaste konsekvenserna som kan följa av segregation är social uteslötning ('social exclusion'), som innebär att vissa människor är marginaliserade på flera sätt parallellt, till exempel socialt, ekonomiskt och politiskt, vilket även kan få en rumslig dimension i vissa bostadsområden.

Hur många insatser som än görs för att förbättra bostädernas standard och boendemiljöns kvalitet, så verkar det som att ett område med låg status förblir oattraktivt så länge ett dåligt rykte plågar området. Man måste därför även jobba med den mentala bilden som människor har av ett område, inte minst de människor som inte själva bor där.

Om segregationen ska kunna brytas måste man, samtidigt som man arbetar för att de enskilda individerna ska få det bättre, arbeta med att höja standard och attraktivitet i de "utsatta" områdena. Skillnader mellan områden behöver utjämnas.

Inflytande, delaktighet, trygghet, trångboddhet, fungerande vardagsliv, tillgänglighet, kollektivtrafik, grönytor och mötesplatser är viktiga röda trådar i arbetet att vända segregation till integration.

Bo-bra-processen

Bo-bra-processen är ett utvecklingsforum som startade 1993, med syfte att förbättra stadsdelen för de boende. Aktörer är SDF, SBK samt kommunala och privata bostadsbolag. Bo-bra-processen är en katalysator i utvecklingen av Biskopsgården. Denna samverkan är resultatet av ett gemensamt intresse att skapa en attraktiv stadsdel. Ett viktigt mål för processen är att de som bor i Biskopsgården skall känna stolthet över sin stadsdel, känna delaktighet och vilja bo kvar.

Bo-bra-processens vision är:

Attraktiv förskola/skola, bättre marknadsföring, trygghet, egenförsörjning, bra bostad, samverkan och boendedialog.

Medborgargruppen

För att lyfta fram och presentera invånarnas tankar och idéer om var man kan bygga nya bostäder har en medborgargrupp på drygt 20 personer engagerats som ett samarbetsprojekt mellan SDF Biskopsgården och stadsbyggnadskontoret. Syftet med medborgargruppen har varit att få ett breddat informationsunderlag och en demokratisk genomskinlighet.

Förutom att lyfta fram och presentera platser där man kan bygga nya bostäder, har gruppen även framfört tankar om hur förtätning kan ske, vad gäller läghetsstorlekar, upplåtelseformer och även andra tankar om vad som är viktigt för Biskopsgårdens utveckling.

Medverkande i projektet förutom de boende är:

- _ Björn Järbur, styrgrupp, stadsdelschef SDF Biskopsgården
- _ Margareta Sjöholm, styrgrupp, processledare Bo Bra
- _ Sophia Älfvåg, styrgrupp, Stadsbyggnadskontoret
- _ Susanne Lotzke, projektledare
- _ Jenny Stenberg, projektledare
- _ Stefan Petersson, projektledare barngruppen

Processen och resultatet av medborgargruppens arbete presenteras längre fram i programmet, samt i egen bilaga vid utställningsplatserna.

Pågående planering

Parallellt med programmet för Biskopsgården pågår planering i omgivande stadsdelar som påverkar stadsdelen i hög grad. Det är angeläget att göra kopplingar till dessa angränsande områden och se hur dessa projekt kan komma att förändra stadsdelen på sikt.

Norra Älvstranden

Omvandlingen av Norra Älvstranden innebär att älven delvis görs mer tillgänglig med kajpromenader och offentliga rum, samtidigt som varvsområdet transformeras till ett bostads- och kontorslandskap. För centrala Eriksberg och området Färjenäs finns en antagen detaljplan som innebär att 1700 nya lägenheter kan byggas. Planen innebär också att Färjenäs får en landskapspark. Nere vid älven kommer det så småningom att vara möjligt att bada.

Program för Kyrkbyn

Programmet för Kyrkbyn gränsar mot södra delen av Biskopsgården, från Eketrätatans hållplats i öster till Sälöfjordsgatan i väster. Flera nya bostadsprojekt är aktuella. I programmet uppmärksammas gatumiljön, grönskan, stråken, användningen av utomhusmiljön och flödet i stadsdelen. Fokus ligger på tillgänglighet och trygghet. I programmet föreslås en utveckling kring Eketrätatans hållplats. Platsen utformas så att det skall vara enkelt att röra sig till fots och med cykel från Långströmmsgatan (Biskopsgården), till Eketrätatans och vidare ner mot älvstranden.

K2020- Framtidens kollektivtrafik i Göteborgsområdet

I rapporten presenteras ett förslag till målbild för kollektivtrafikens framtida struktur för Göteborgsområdet. En av grundtankarna är att bygga ut kollektivtrafiken med fler länkar, så att all trafik inte behöver passera genom Brunnsparken och city. För centrala Hisingen och Biskopsgården innebär det att ett eget busskörfält läggs i Hjalmar-Brantingsgatan och på sikt kan förlängas till Torsland-Amhult. I Bräckemotet uppstår då en viktig bytespunkt för resenärer. I området finns flera möjliga lösningar som påverkar södra Biskopsgården, men de har inte studerats mer detaljerat. Utmed Björlandavägen, vilken tangerar Biskopsgården i norr, föreslås eget busskörfält. I planerna förlängs spårvägen norrut till punkten Sommarvädersgatan- Björlandavägen.

Hamnbanan

Alternativa sträckningar föreslås i en utredning av banverket. Ett av alternativ innebär att hamnbanan flyttas från dagens läge och förläggs i tunnel under Biskopsgården (alt. bergtunnel).

I kommande detaljplaner avstämmer kontoret status för utredningen av ny hamnbanan. Blir alternativet som berör Biskopsgården aktuellt beaktas detta i planarbetet.

Intryck

Hur upplevs Biskopsgården idag? Det finns fördomar och det finns en verklighet.

Vi utför ett experiment och genererar en slumpmässig bild av stadsdelen genom att kasta ut en näve bönor på en karta. 23 bönor landar i programområdet.

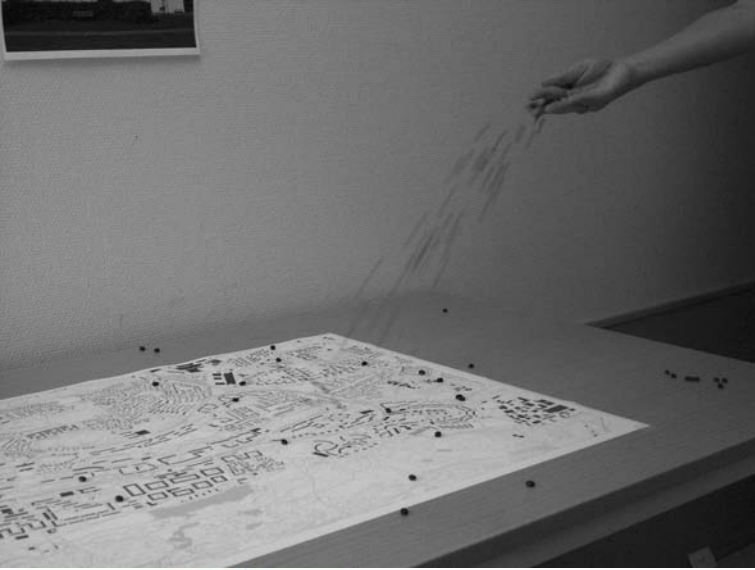
Dessa bilder ger möjligtvis en annan bild än den vi är van vid, men det är fortfarande Biskopsgården. Grönska, baksidor, trafikseparering, hemliga platser, utsikt och parkeringar visar denna bild av stadsdelen.

(metoden är utvecklad av Raoul Bunschoten/CHORA)

Analysmetod:

Analysen börjar med en slumpmässig bild av programområdet; intryck. Sedan följer 4 teman; tid, struktur, punkter och skala. Dessa har ibland flera underteman. Kartor framhäver analyserna.

1

2

6

3

4

7

10

12

13

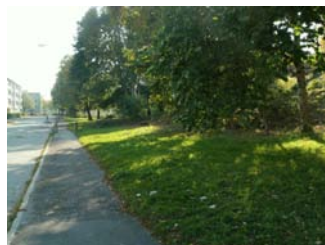
14

15

16

17

18

19

21

22

13

23

Biskopsgården planeras.

14 Ritning ur boken "Göteborg bygger 1965". Jättsten ingick ej i Biskopsgården förrän vid bildandet av SDN-området 1987

Tid

Historia

Inlandsis, skärgård, bosättningar på sluttningarna, Norge/Sverige, Lundby socken, efterkrigstidens dagar, miljonprogram, sociala problem, geografiskt välintegrerat i 2000-tal!

Biskopsgården är en stadsdel med både anor och framtid. De senaste 50 åren speglar ett pionjärskede i Göteborgs bostadsbyggande, från folkhem till miljonprogram. På 10 år byggdes hela vägen längs spårvägen för ca 25 000 människor.

De första spåren av människor hittar man på Biskopsgårdens bergssluttningar, som för länge sedan var stränder i en skärgård. Efter inlandsisens framfart var havsnivån 100 meter högre än vad den är idag. En grav från bronsåldern på Stora Vette, en fornborg från folkvandringstiden ca 500 e Kr väster om Svarte mosse och en bronsgjutares form vid värmecentralen på Sommarvädersgatan är några av de fornlämningar som har påträffats i stadsdelen.

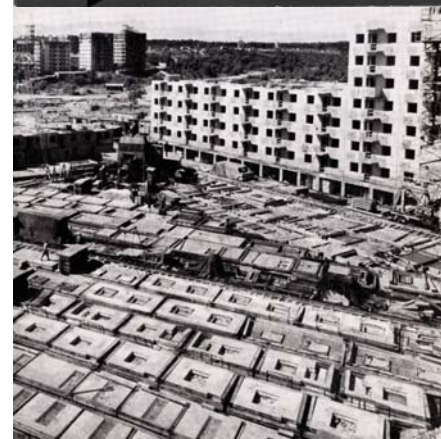
Gränsen mellan Sverige och Norge genom Biskopsgården från Birger Jarls 1200-tal fram till 1658, då Bohuslän tillföll Sverige. Byn Lundby låg mitt i det nordiska maktspelet. Den har anor från förkristen tid och namnet vittnar om att här fanns en hednisk offerplats. Den gamla bygatan med gårdar finns bevarad i närheten av Lundby gamla kyrka. En av de gamla gårdarna, Biskopsgården, användes när biskopen kom på besök och dess utmarker sträckte sig upp i bergen över dagens Biskopsgården, därav namnet. Historiskt sett är alltså Biskopsgården en del av Lundby gamla socken, utom delar av bergsterrängen i väster, som tillhört Björlanda och Torslanda.

Under mitten av 1800-talet började industrialiseringen ta fart i Göteborg, framför allt varvsindustrin. Götaverkens stora varvsområde etablerades på Lundbystrand och de stora varven lade grunden för Hisingen som arbetarnas stadsdel och för goda förbindelser över älven. På 1920-talet startade Volvo sin verksamhet på Hisingen. I och med industrins framväxt kom ett behov av fler bostäder. På 40-talet fick arbetarfamiljerna fick tomt, ritning, byggmaterial och lån mycket förmånligt och byggde själva egna hem. Jättesten och Lundby egna hem formades.

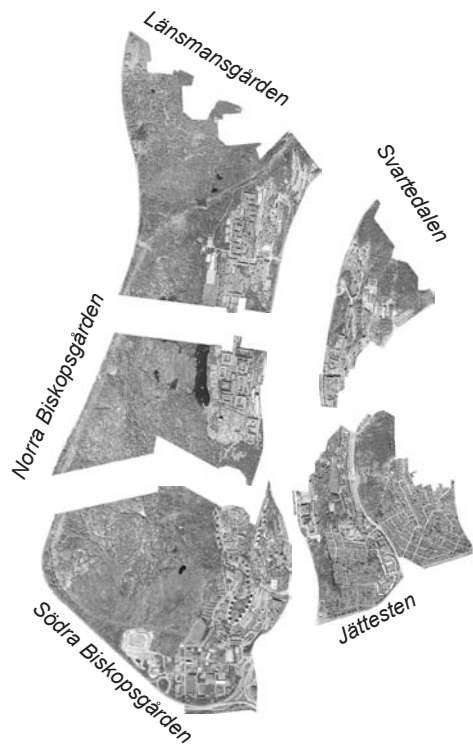
I mitten av 1950-talet startade utbyggnaden av det storskaliga Biskopsgården. 1958 hölls bostadsutställningen Boplats 58 i södra Biskopsgården, vilken besöktes av 50 000 personer med drömmar om den ljusa rymliga bostaden. Folk från landshövdingehusen i Lindholmen och Brämaregården flyttade till Biskopsgården, men hit flyttade också kommunalråd, författare och professorer.

Södra och Norra Biskopsgården samt Länsmansgården representerar viktiga delar av efterkrigstidens byggnadshistoria och innehåller allt från ombonade gårdar till utpräglade miljonprogramshus. Efterhand har de utvecklats från svenska folkhemsområden till mångkulturella stadsdelar.

Stadsdelen Biskopsgårdens äldsta områden är Jättesten och Svartedalen. Den äldsta villabebyggelsen i Jättesten är från 1920-talet, med idag vackra uppvuxna trädgårdar. På slutet av 40-talet uppfördes en del 3-våningshus i området.

Från utställningskatalogen till Biskopsgården boplats 58... Grafisk formgivning, elementbygge och interiörer.

Epoker

Först när SDN-områdena bildades 1990 kom Jättesten att tillhöra Biskopsgården som ett av fem primärområden. De andra är Södra Biskopsgården, Norra Biskopsgården, Länsmansgården och Svartedalen. De olika primärområdena beskriver olika epoker i stadsdelen. Nedan följer en beskrivning av dessa epoker.

Södra Biskopsgården

Denna del har en öppen bebyggelsestruktur, vilken följer och utnyttjar topografins linjer. Landskapet är planens förlaga. Punkthus runt en kulle, husparanteser som följer höjdkurvorna eller en kedjestruktur i en sammanhållande och samtidigt avgränsande sekvens av rum. Området byggdes ut under mitten av 50-talet, präglad av Stadsplanechefen Tage William Olsson med starkt intresse för rationellt bostadsbyggande. Man experimenterade med material. Tegel, puts, eternit och betong i 50-talsblandning. Entréer är förlagda till gård om det finns. Relationerna till omkringliggande byggnader är mycket genomtänkt.

I södra Biskopsgården har två områden klassats som kulturhistoriskt värdefull bebyggelse; Blidvädersgatan och Erik Väderhatts gata. Arkitekt H Zimdahls område på Blidvädersgatan är nästan halvcirkelformat och omfattar två parallella rader med lamellhus samt punkthus som delar upp det långsmala svängda gårdsrummet. Mot utsidan är husen av tegel och in mot gården av puts och eternit i geometriska mönster. Arkitekt L Ågrens radhus på Erik Väderhatts gata omfattar tolv husrader med geometriskt mönstrade fasader. Dessa är placerade vid smala gator som avslutas vid bergsslänten och det stora grönområdet i västra Biskopsgården.

Norra Biskopsgården

Området har stora slutna gårdar, meanderformade eller fyrkantiga i tegel och plattor. En metafor av Göteborgs klassiska landshövdingehus. Området är oberoende av terrängen, har en storskalig karaktär men är relativt lågt. Mellanrummen mellan husen bildar gårdsgator som transformeras från gata - gård - plats - parkering - butikslänga - trädunge. Området är slitet.

Länsmansgården

Detta senast utbyggda område har spikraka gator med trevåningshus och stora, upplösta och användbara gårdar. Här råder maximal trafikseparering. Insida - utsida, uppe - nere.

Svartedalen

Långströmsgatans originalbebyggelse med fyrvåningshus i grått och svart dominerar. Gata - parkering - hus - förskjutna gröna gårdar - hus - grön plan - bergskanten upp mot västra delen av Biskopsgården. I Svartedalen finns även öar av småskalig bebyggelse i varierad ålder.

Jättesten

Jättesten består av ett intrikat, enhetligt system av egnahem, gator och böljande oprivata gröna rum. Det andas 40-tal. En och annan 50-talspärla återfinns. Jättestensskolan ingår i bevarandeprogrammet. Den kulturhistoriskt värdefulla Jättestensskolan, ritad av S Brolid och J Wallinder, uppfördes 1957 och består av två huskroppar. Den östra delen är en långsträckt klassrumsdel med svagt vinklad planform, den västra omfattar en rak länga med välvt tak samt matsalen med cirkelformad plan. Skolans formspråk präglas av funktionalismen, men har samtidigt ett tydligt 50-talsuttryck.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Södra Biskopsgården och i Jättesten

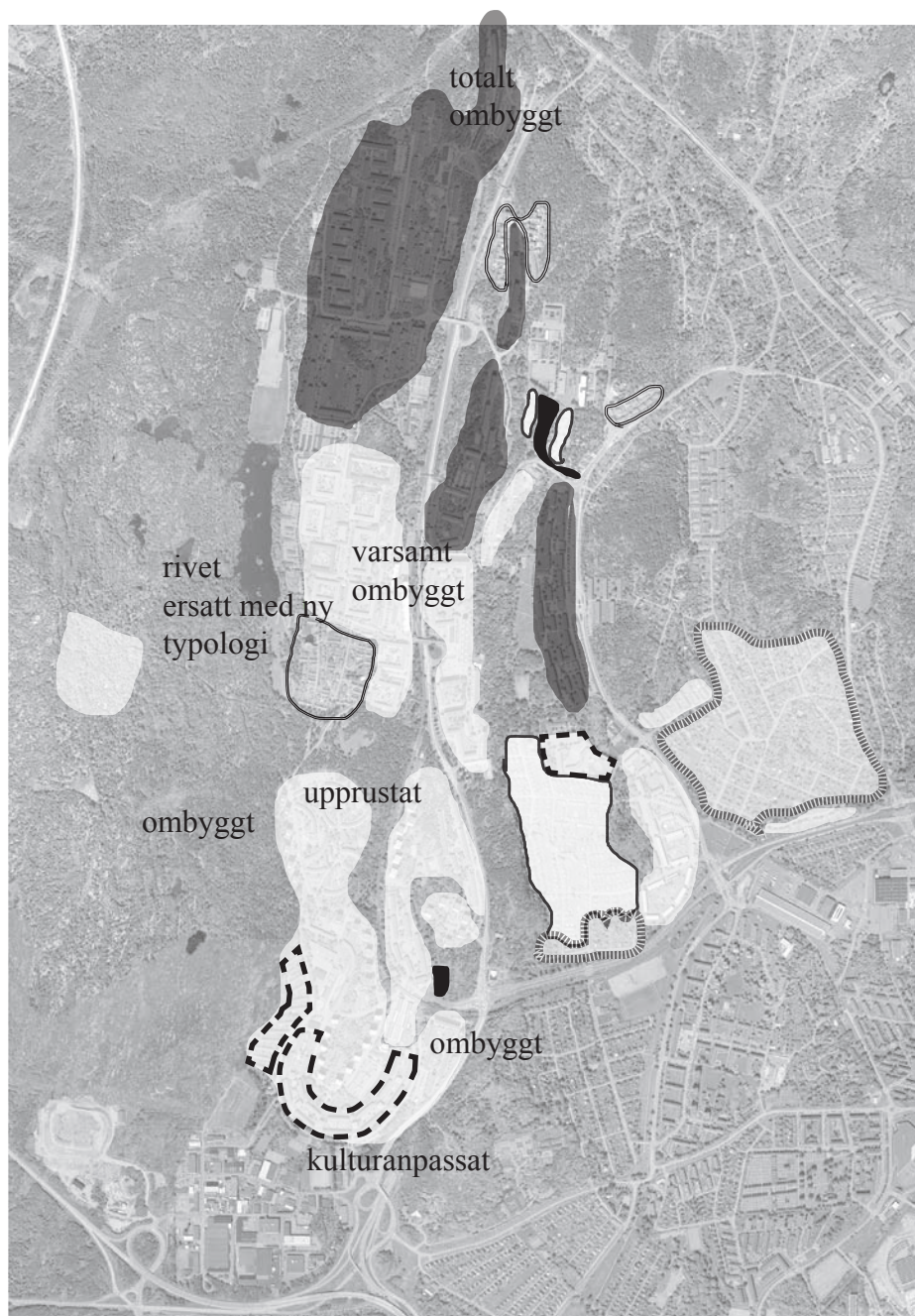
Förändring

Experimentarkitektur - Mångkulturell stadsdel

Biskopsgården har gått igenom en process av välfärdssatsningar, slitage, omflyttningar och hot om arbetslöshet. Arbetskraftsinvandringen på 50- och 60-talet gav Biskopsgården en viss invandrarprägel, men andelen yrkesverksamma och medelinkomsten var högre än snittet. Från att ha haft gott anseende förvandlades sedan stadsdelen till ett lågstatusområde, med stora sociala problem. Resursstarka hushåll lämnade stadsdelen. Under 80- och 90-talen förändrades och förnyades Biskopsgården radikalt. Idag är Biskopsgården inne i en uppåtgående spiral tack vare omfattande fysisk upprustning samt sociala och kulturella satsningar.

Bo-bra-processen är ett utvecklingsforum som startade 1993, med syfte att förbättra stadsdelen för de boende. Aktörer är SDF, SBK samt kommunala och privata bostadsbolag. Bo-bra-processen är en katalysator i utvecklingen av Biskopsgården.

Idag ser man vikten av att bevara framför att förändra efterkrigstidens bostadsområden. Identitet och självkänsla för de boende stärks.

Bevarat och förändrat. Solstrålegatan fick ny dräkt under 90-talet. Hur såg husen ut från början?
Nya grönsaker på Värvaderstorget.

Struktur

Strukturen beskriver mötet mellan olika system i staden. Landskapet, spårvägarna, vatten och de stora vägarna utgör viktiga system i Göteborg. I deras möten med omgivningen uppstår olika strukturer. Strukturer som beskrivs är markanvändning, bebyggelse, natur/park, trafik och den sociala. Dessa strukturer lägger grunden för uppfattningen av staden och den specifika platsen och bidrar till dess karaktäristik.

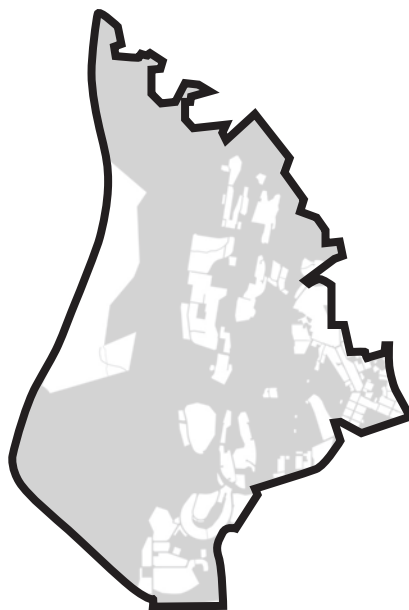
Markanvändning

Markens komponenter och samband

Markanvändningen är tydligt tvådelad. Grönområden, friluftsområden och vatten i den västra delen och bostadsområden i den östra delen. Bebyggelsen nås genom två större vägar, Sommarvädersgatan och Långströmmsgatan eller med spårvägen. Större vägar omringar även stadsdelen. Bebyggelsen servas genom tre större och ett antal mindre torgbildningar.

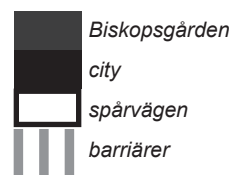
Kommunägd mark

Kommunen är ägare till större delen av de obebyggda arealerna. Delar av Svarte mosse är privatägt.

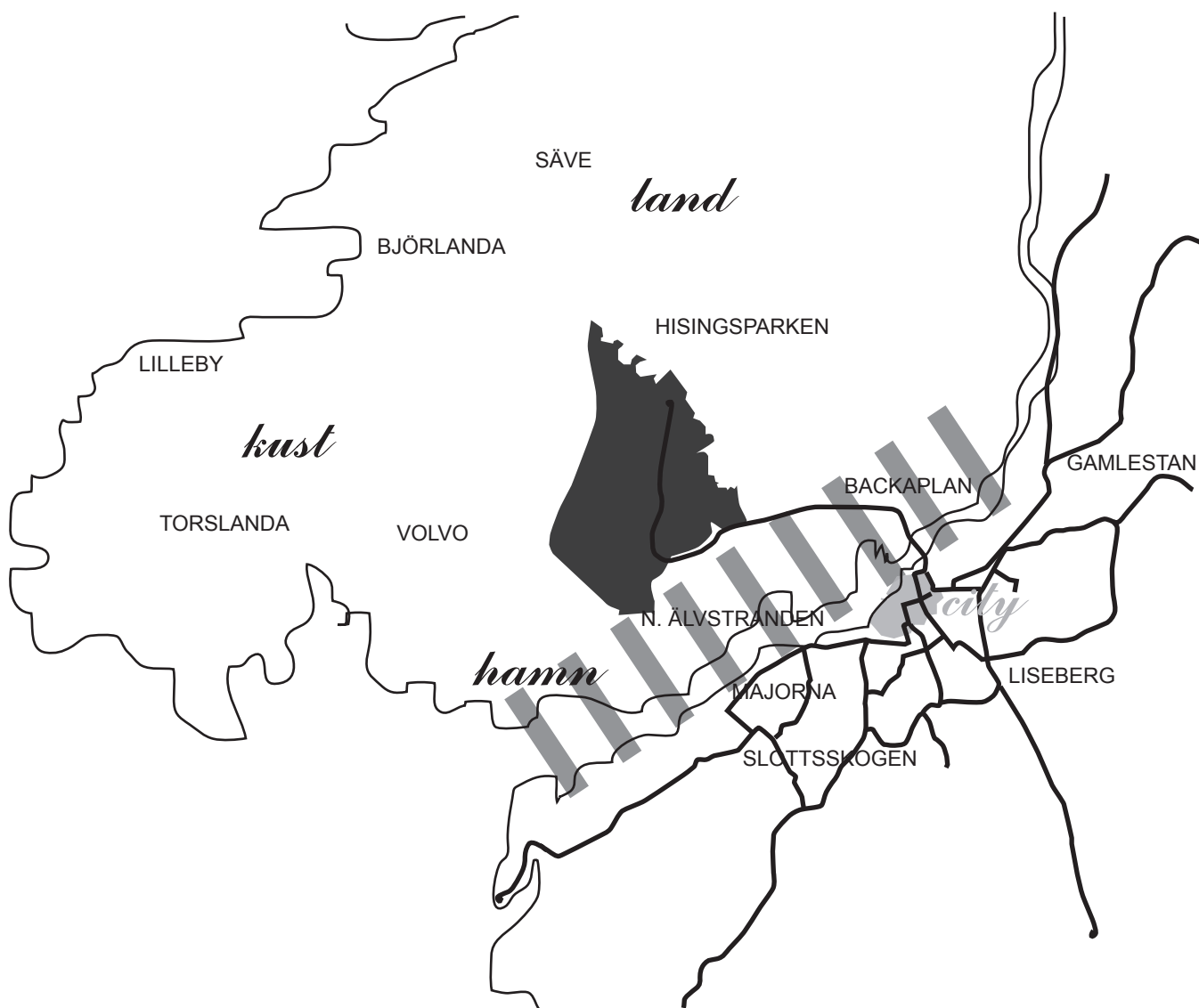
Staden och relationen till denna

Biskopsgården tillhör mellanstaden och ligger på den yttre ringen av halvcentrala stadsdelar som kom till under kraftig expansion under framförallt 50- och 60-talet. Stadsdelen ligger närmare city än jämförbara stadsdelar utbyggda under samma period, tex Frölunda, Bergsjön och Kortedala. Stadsdelen är geografiskt välintegrerad men har barriärer och gränser som ökar det mentala avståndet till resten av staden. Biskopsgården ligger som ett nav mellan landsbygd, kust, hamn och city. Söderut utgör Torslandaleden och Hjalmar-Brantingsgatan, med stora trafikområden, barriärer ner mot älven. Västerut bidrar Norrleden och industriverksamheter till att skapa avstånd till en attraktiv kustzon. Spårvägen utgör en tydlig länk in till city.

Under varvsepoken var Norra älvstranden en stor arbetsplats för biskopsgårdsbor och kontakten ner till älven var naturlig. Idag bor sällan de som jobbar vid älven i stadsdelen, vilket skapar avstånd till södra delen av staden.

Diskussioner om kommande ny infrastruktur kan gynna den faktiska närheten. Ny infrastruktur = fler älvförbindelser, ändring av hamnbanans sträckning, förstärkning av Eketrägatan som knutpunkt och koppling mellan Länsmansgården och Björlandavägens kollektivtrafik.

Parallella världar

Biskopsgården upplevs som en serie parallella världar, ovetande om varandra, där topografin styr och delar upp stadsdelen med bebyggelse på åsryggar och trafik i dalgångar. Detta gör att orienterbarheten i nord-sydlig riktning är stark medan den på tvärs, alltså i öst-västlig, är komplicerad och ibland obefintlig.

I en *Lynch-analysis* framstår dessa iakttagelser tydligt.

Denna metod grundar sig på Kevin Lynch analyser av mentala kartor och sortering av de urbana (stadsmässiga) elementen stråk, nod, distrikt, gräns och landmärke. (Kevin Lynch, *The Image of the City*)

Huvudstråken går i nord-sydlig riktning och består av spårväg, bilvägar och viktiga gångstråk. Ett fåtal korsande *stråk* kan identifieras. Det finns tydliga scheman hur man rör sig i stadsdelen och vilka platser som har kontakt med varandra och omkringliggande stad.

Vårväderstorget är Biskopsgårdens enda tydliga *nod*. Här korsar flera element varandra. Friskvåderstorget och Länsmanstorget har inte samma tydliga möte mellan olika element och framstår som upplösta platser. Kollektivtrafik och huvudvägar ligger för långt bort från själva torgen. Ekestråket, utanför

De olika världarna:

Västra sidan (1), Sommarvädersgatan (2), östra sidan och kanten ner (3), Långströmsgatan (4) samt villorna (5).

Den sammanbindande men på samma gång splittrande världen är Sommarvädersgatan. Den är lång, rak och bitvis monoton och ligger i en dalsänka. Spårvagnen går längs gatans västra sida, nästan hela sträckan. För att nå bebyggelsen tar man sig oftast upp på broar, vilka förbinder de båda sidorna vid ett fåtal punkter.

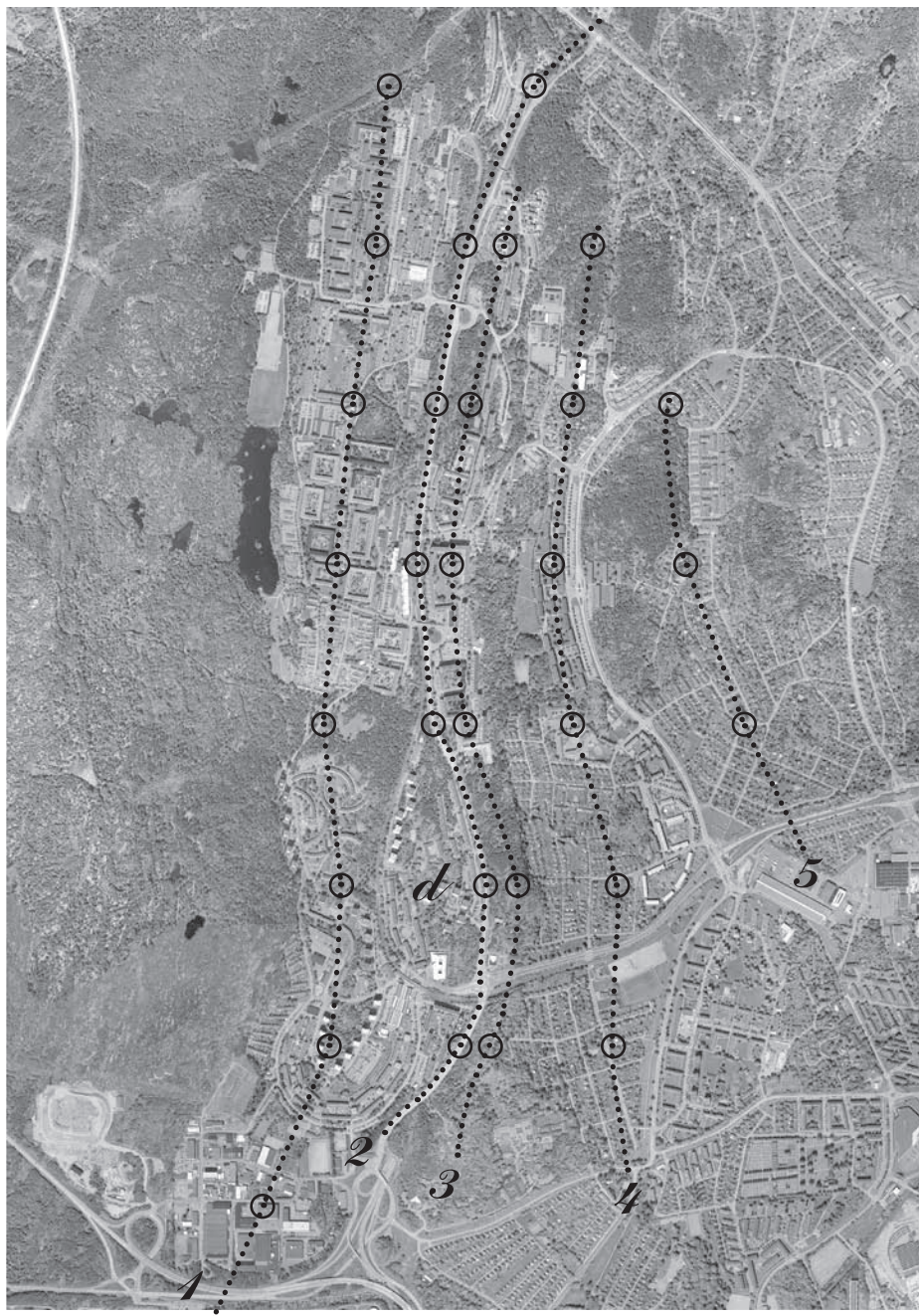
Droppen (d)... mellan världarna

Västra sidan ligger an skogen, men saknar ofta en bra koppling till denna. Gränsen mellan bebyggelsen och Svarte mosse består till stora delar av parkeringar och vägar, ett gränsland/ingemansland. Gårdarna är stora, öppna och välordnade. Den södra delen har närmare kontakt med naturen bredvid.

Östra sidan upplevs naturnära. Naturen smyger sig in mellan och nära husen, kanten ner mot Svartedalen öppnar en vy mot Ramberget, Eriksbergskranen och city. Det finns utsiktsberg som är relativt lätta att ta sig upp på. På så sätt upplevs sammanhang i staden.

Svartedalen som sedan övergår i Jättstens öppna, men ändå strikta struktur har igen en annan karaktär. Man är skyddad av bergssidor, vegetationen är lummig, man upplever kopplingen till världen bredvid genom de långa fasaderna, men den känns ändå långt bort, beroende på höjdskillnaden. Kopplingar mellan dessa två världar är få och svåra att hitta.

Världen längst bort är Lundby egendom, som trots namnet tillhör Biskopsgården. Öppen varierad villastruktur långt bort från torgen i Biskopsgården.

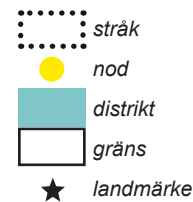

programområdets sydöstra del, har alla förutsättningar för att bli en viktig nod i framtiden, vilket även kan gynna Biskopsgården.

Huvudtrafikstråket Sommarvädersgatan är ofta kantad av *gränser*, vilket hindrar orienterbarheten i öst-västlig riktning.

Distrikten är öar av bebyggelse mellan trafikleder och branta bergssidor, var och ett med särskild karaktär. Dess gränser utgör ofta landmärken för omkringliggande stad.

I Södra Biskopsgården är gränssnitten (mötet mellan olika element) tydliga. Ett element övergår till ett annat och man får ett flöde i stadsstrukturen, stråk – gräns – distrikt – stråk – landmärke, vilket ger en enkel och harmonisk stadsstruktur.

Mental karta visar de urbana elementen stråk, nod, distrikt, gräns och landmärke. Nederst enbart gränser och stråk som tydligt visar den nord-sydliga strukturen.

○ Bild motsvarar ring på kartan till vänster.

Parker och gröna stråk

Grönstruktur

Inom planeringssammanhang innefattas både gröna och blåa platser i begreppet grönstruktur. Grönstrukturen definieras i programmet som det obebyggda, och sträcker sig från den privata trädgården till parker och stora friluftsområden.

I gällande detaljplaner samt i kommunens översiktsplan finns ett antal platser bestämda som park- och naturmark. Dessa kan sägas vara den formella grönstrukturen i Biskopsgården. Till det kan adderas sådant med betydelse för utevistelsen, de boendes egna gårdar, gator med intilliggande gröna stråk, tillfälliga platser, kyrko- och skolgårdar.

Tillgänglighet och funktion

Tillgång på parker och natur med kvalitet spelar en avgörande roll för det sociala livet i staden och för människors hälsa och välbefinnande. Att ha nära till en park gör att sannolikheten för promenader och aktiviteter utomhus ökar. Tillgång till uteplatser och lokala parker gör att man lättare beger sig till större parker och friluftsområden längre bort.

Biskopsgården bygger delvis på hus i natur och trafikseparering. Det innebär att vägen till en park ofta kan vara trygg men samtidigt svårorienterad och lång. Det är generellt för områden utbyggda under 50- till 70-talet. Trots att arean natur är stor så är de gröna platserna ofta svåra att ta sig till. Forskning visar att boende i den täta kvartersstaden upplever sig ha närmare till en park än boende i 60-talsområden.

Grönskan har flera andra värden och funktioner än de rent upplevelsemässiga och rekreativa aspekterna. Den fungerar som klimatförbättrare och bidrar till den historiska förståelsen av landskap och omgivelser. I staden fungerar den som ett strukturerande element och bidrar till en balans mellan det byggda och obebyggda. Bergspartier, branter, gröna stråk och trädader är element som hjälper till att öka orienterbarheten i staden.

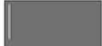
Ett av stadsplaneringens dilemma kring strävan efter en tätare stad handlar ofta om att man tar gröna ytor i anspråk för att bygga. Diskussionen fokuseras ofta kring ytor och storlek, istället för funktioner och kvaliteter. Betydelsen av att knyta fler funktioner samman i grönstrukturen är prioriterat i programarbetet. I arbetet med programmet för Biskopsgården ingår en nulägesbild av olika platserns funktion. Särskild vikt ligger på användning och stadsbyggnads-element. Detaljerad beskrivning av platser utifrån användning och upplevelse finns på sociotopkartan (sid 39). Biologisk-ekologiska synpunkter om t ex dagvatteninfiltration och parkernas naturvärden har kommenterats mer översiktligt.

Naturlandskapet

Göteborgstrakten är huvudsakligen uppbyggd av gnejser. När inlandsisen rörde sig över trakten avrundades och slipades berget i isens rörelseriktning, från nordost till sydväst. Av bergets ytskikt blev morän. När isen sedan lämnade trakten var landytan kraftigt nedpressad. Allt eftersom landet sedan höjdes kom havsvågorna att bearbeta krossmaterialet. De finare partiklarna avsattes som mäktiga lerlager på havsbotten. Grövre material blev kvar i högre lägen, Biskopsgårdens bergshjässor. Höjdslutningarna bildade havsstränder som inbjöd till bosättning. Det finns åtskilliga spår av tidiga bosättare i stadsdelen.

Göteborg ligger inom den så kallade södra lövskogsregionen. Den frodiga ädellövskog som under förhistorisk tid täckte de bördiga dalbottnarna fick så småningom ge vika för odling. Under de senaste århundradena har jakten på

- befintliga grönområden
- parker och idrottsområden
- nya parker på kort sikt
- särskilt stora frilufts- och naturvärden

Ur ÖP 99

bränsle medfört att skogen försvunnit. Ännu för hundra år sedan var göteborgstrakten nästan helt skogfri och ljunghedar dominerade. Plantering av bland annat tall och gran har utförts och man kan idag se många fina talldungar i Biskopsgården.

Höjdparter och dalgångar

Biskopsgården ligger i ett landskap som kännetecknas av berg och dalgångar. Bergen löper i nord- sydlig riktning, och mellan dess finns dalgångar. Topografin har i den norra delen förändrats i samband med den snabba bostadsutbyggnaden under sextiotalet då stora delar av bergen plansprängdes. Den ursprungliga vegetationen är av typen hällmark med tallskog, och är fortfarande den mest vanliga. Det dominerande landskapet är skogsbeklätt. Gläntorna är de gröna parkrummen vilka upplevs som mer eller mindre sammanhängande gröna stråk.

Svarte mosse friluftsområde

Det flera kvadratkilometer stora kuperade naturområde som ligger mellan Biskopsgårdens bebyggelse och Norrleden är en av stadsdelens verkligt stora tillgångar. Särskilt från Store Vette erbjuds en vidsträckt utsikt över det omgivande landskapet. Här finns även ett antal småtjärnar samt Svarte Mosse, en 500 meter lång sjö. Den är speciellt intressant ur natursynpunkt, bland annat med sitt fågelliv. Frågan har väckts att genom muddring förbättra badmöjligheterna. Detta anses dock samtidigt kunna utgöra en fara för djur- och växtlivet.

Tre gröna stråk

Stråk kopplar ihop platser och ger en känsla av flöde. Inom Biskopsgården finns några tydligt gröna stråk där parker och platser tydligt hänger samman och där gångvägar förbinder dessa. Ofta löper dessa på kanter, såväl höjdrygar som dalgångar. Stråken kan betraktas som stadsbyggnadselement som för det gröna genom stadsdelen och förenklar rörelser för människor och djur. Se sid 22.

1 Svartedalen/Långsströmsgatan/Jättesten

Ett längre sammanhängande grönt stråk sträcker sig i nord-sydlig riktning från Svartedalen ner till Jättesten. Stråket avgränsas av branta bergssidor mot väster där gångvägar löper ned från bebyggelsen ovanför. Den östra sidan avgränsas av lamellhusen mot Långströmsgatan. Det centrala rummet i parkstråket består av en långsmal gräsmatta.

2 Hisingsparken/Länsmansgården/Svarte Mosse/Väderutsikten/Norra Älvstranden.

Från Björlandavägen i norr till söder om Svarte Mosse löper ett annat stråk. Det har i norr kontakt med Hisingsparken och den nyligen anlagda våtmarken vid Klare Mosse. Stråket kantas i öster av bebyggelse och parkeringar, gränsen mot väster utgörs av Länsmansgårdens friluftsområde och naturpark med motionsslingor. De centrala delarna i stråket utgörs av gräsytor för bollspel och lek. Kanten utgörs av bebyggelse men också av baksidor som parkeringsplatserna vid Temperaturgatan.

3 Vårväderstorget/Fågelro

Anlagt stråk i södra delen av Biskopsgården. Sträcker sig in i bebyggelsen från Vårväderstorget och kantas av bebyggelse på båda sidor. Från torget öppnar sig stråket ut mot en långsmalt gräsrums kantat av en körsbärsallé.

Gårdar och trädgårdar

Den enskilda gården eller trädgården spelar en stor roll för utevistelsen. I Biskopsgården går det att urskilja fem olika typer av gårdar:

2. Väster om Friskvåderstorget.
Gårdarna väster om Friskvåderstorget bär tydliga drag av kvartersstaden. Gårdarna blir på så sätt mer privata, men portar in hålls fortfarande öppna. Många av gårdarna har helt byggts om de senaste åren. Här har man full uppsikt över barnen nere på gården, något som uppfattas som positivt!

3. Länsmanngården och öster om Friskvåderstorget. Rymliga och halvöppna gårdar, i L-form eller mellan parallella lamellhus. Glidande övergång till naturen kännetecknar den norra delen. Några av gårdarna är så stora att de fungerar som lokala parker!

1. I Södra Biskopsgården är gårdsrummen kring lamellhusen ofta halvoffentliga oaser. Flera gårdar är nyligen upprustade i stil med när de byggdes. Gårdar kring punkthus är den andra karaktären i det här området. Punkthusen står ofta i sluttningar, där gränsen mellan natur och den egna gården utgör en glidande övergång.

4. Jättstens lämmeller. Här planerades gårdarna för optimalt solljus och luftighet präglar gårdarna. Dessa har nyligen rustats upp i likhet med Södra Biskopsgården och H Zimdals gårdar, och fick 2004 pris i miljöförvaltningens tävling om gröna gårdar.

5. Egnahemsbebyggelse och villor
Inom Jättsten ligger den täta egnahemsbebyggelsen samt ordinär villabebyggelse. Tomterna är relativt små, men mellan husen löper en serie smala oprivata gröna rum.

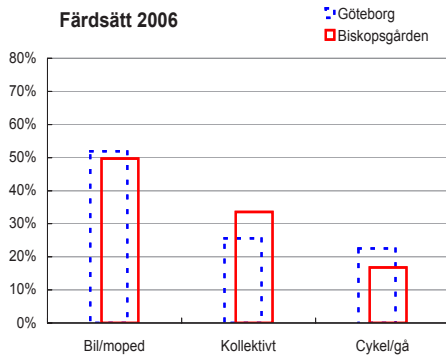

Trafik

Biskopsgården har ett trafikseparerat uppbrutet gatunät med tydligt start - mål. Det är en trädstruktur av återvändsgränder, labyrinter och separata gångstråk.

Huvuddelen av stadsdelen byggdes under en stadsbyggnadsperiod då vägar och gator planerades med god standard och i vissa avseenden med överstandard. Detta visar sig ibland i form av överstora mått och asfaltytor. Området har fyra större matargator med god standard och framkomlighet, Hjalmar Brantingsgatan, Långströmsgatan, Yrvädersgatan och Sommarvädersgatan. Den nuvarande gatu- och vägstrukturen kan kännas hämmande för den fysiska integrationen och verkar förvirrande i fråga om framkomlighet och tillgänglighet, framför allt för gående och cyklister.

Kollektivtrafiken är stark i Biskopsgården, både som länk mot Backaplan och city och som interntrafikförbindelse i stadsdelen. Många hållplatser upplevs kvällstid som otrygga (enl. medborgargruppen), då de ofta ligger en bit bort från bebyggelsen och Sommarvädersgatan.

Ovan: Färdsätt 2006. Andelen resor för respektive färdssätt i stadsdelen 2006, jämfört med Göteborg. Se resvaneundersökning 2006.

Gångvägar finns ofta där bilvägarna tar slut..., de förbinder mellan hållplatser och bostäder, korsar gator och vägar i tunnlar och broar samt är av mycket varierad kvalitet.

Södra Biskopsgården består av mindre och fler P-platser, belägna nära bostaden och här är det ibland brist på parkering. Norra Biskopsgården och Länsmansgården har färre, större parkeringsytor och anläggningar, belägna utanför bostadskvarteren.

Cykel och gång

Kollektivtrafik, spårvagn

Parkeringar med utsikt.

Parkeringsdiagram

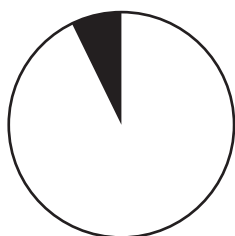
Sekvens av Sommarvädersgatan från norr till söder. Bilderna är tagna med 500 meters mellanrum.

Social struktur

Antalet invånare är runt 25 600. Befolkningen har minskat kraftigt från 60-talet, då den som mest låg över 37 000, och fram till mitten av 90-talet. Åldersfördelningen ligger nära genomsnittet för Göteborg. Norra Biskopsgården har däremot en ung befolkning, många med utomeuropeiskt ursprung. Andelen med eftergymnasial utbildning och med högre inkomster är låg. Många är arbetssökande och många är beroende av socialbidrag. Ohälsotalet hör till de högsta i Göteborg.

Varierande storlekar på lägenheterna och relativt billiga hyror samt närheten till naturen och centrum är positivt för livskvaliteten i Biskopsgården. Hyresrätterna utgör 72 % av bostadsbeståndet, 11% är bostadsrätter och resten egna hem.

Primärområdena sinsemellan är väldigt olika. Svartedalen och Jättsten ser sig i första hand som Hisingsbor och känner mycket lite samhörighet med övriga Biskopsgården. Kulturerne är många och komplexa, men är med rätt kunskap och förståelse en stor resurs för stadsdelen. Under de senaste åren har kvarboendet ökat i hela stadsdelen. Bostadsföretagen har investerat stora resurser i upprustning av sina fastigheter. Man räknar med att hela fastighetsbeståndet ska vara upprustad inom de närmaste åren.

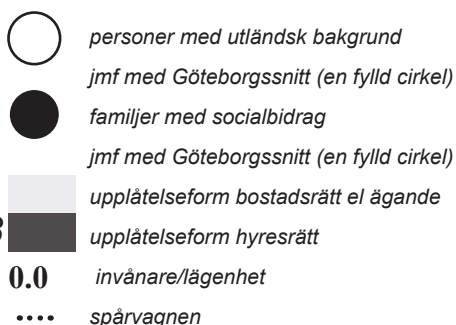

bostadstyp:
småhus, svart
flerbostadshus, vit

flerbostadshusens ägare:
allmännyttan, svart
bostadsrättsförening, vit
enskild person, ljusgrå
övriga ägare, grå

Den sociala strukturen jämför upplåtelseform, socialbidragstagare, utländsk bakgrund samt folktäthet och påvisar de stora kontrasterna inom Biskopsgården. Norra Biskopsgården har flest familjer med socialbidrag, många utländska medborgare och bor trångt. Innan VM-byn flyttades hit fanns här bara hyresrätter, vilket ger större omflyttning än ägande- och bostadsrätter.

Punkter

Punkter är händelser eller platser man dras till och möts på i stadsdelen.

Torgen

I en stadsdel som Biskopsgården är en stark stadsstruktur viktig med tydliga stråk, gränser och noder. Torgen fungerar som koncentrationer av händelser i stadsväven. Från torget kan man ta spårvagnen eller bussen till andra platser i staden. Det är en plats där man kan handla mat, blommor och tidningar. Man möter sina vänner eller är en passiv åskådare av vad som händer. Här blir man sedd av andra. Torget brukar vara en plats med identitet. En plats som karaktäriserar området det ligger i.

Vårväderstorget.

Vårväderstorget är ett stort parallelltorg i tre nivåer med många funktioner. Det stod färdigt 1958, ritat av H Zimdahl. Här finns ett 30-tal verksamheter, däribland folkets hus, bibliotek, matbutik och kafé. Torget är stadsdelstorg för Biskopsgården. Stadsdelsförvaltningens lokaler, apotek och vårdcentral ligger alldeles intill. Spårvagnshållplatsen ligger i torgets norra del upphöjt från marken med passage under. När spårvagnen kommer följs detta av en ström av människor, intervalltorg... Torget öppnar sig mot solen och sydväst, men också för vinden. Tre nivåer. Livligt och trångt längst upp, stort och tomt längst ner.

Vårväderstorget byggdes om på 90-talet och fick postmodern dräkt.

Det stora kontorshuset som nu är stadsdelsförvaltning och apotek byggdes 1978. Varuhuset EPA gjordes om till Folkets Hus, och stadsdelens bibliotek flyttade hit 1992. Italienska, post-moderna bågar och en liten musikpaviljong förstärkte då känslan av italiensk piazza. Det fanns för några år sedan avancerade tankar om inglasning av torget, men tankarna har lagts i malpåse.

Friskväderstorget.

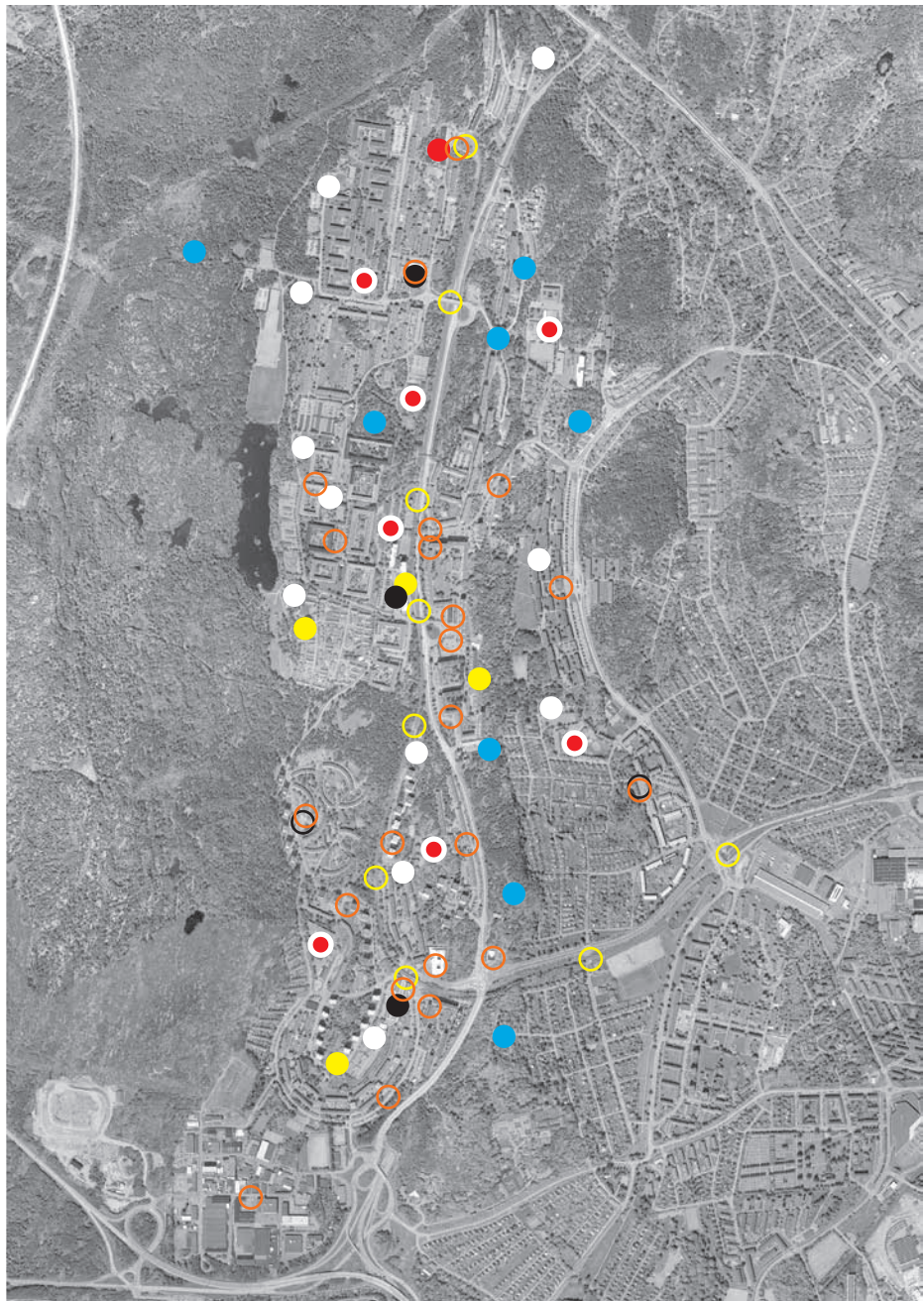
Friskväderstorget har en kontinental förortsprägel, kanske beroende på kombinationen av torg och bostadsgård. Många barn leker på torget, det piskas mat, människor rör sig in och ut ur det stora skivhuset, ritat av arkitektbröderna Ahlsén, älskat och hatat...

Torget har flera dimensioner. Det bildas ett mindre rum mellan 8-våningshuset och den tvärställda enplansbyggnaden. Detta rum är torgets hjärta, ofta med kö av människor till fiskbilen. Här ligger också torgets entré för både bil, taxi och spårvagnsåkande. Det går att urskilja ett mycket otydligt större torgrum som begränsas av omgivande bostäder. Ett stråk utefter butikerna med skärmtak samspelar med paviljongbyggnaden. Markbehandlingen verkar rörig och förvirrande. Torget skulle må bra av ett mer enhetligt golv. Torget ligger i anslutning till Sommarvädersgatan och torgets spårvagnshållplats, men med en rejäl höjdskillnad och besvärlig koppling.

På andra sidan Sommarvädersgatan ligger Väderbodarna, ett tvillingtorg till Friskväderstorget.

Under programarbetet har 3 studenter från Chalmers Lindholmen gjort sitt examensarbete (affärsutveckling inom byggbranschen) om utvecklingen av Friskväderstorget.

- torg_större/mindre
- hållplatser för spårvagn
- service
- landmärken
- utsiktsplatser
- skola
- förskola

Länsmanstorget.

Länsmanstorget är mindre men innehåller viktiga funktioner. Det ritades av G Samuelsson och stod färdigt 1966. Torget består av en utsida och en insida. Kyrkan, och dess moderna kyrkbacke mot norr dominerar torgets utsida. Torgets huvudtanke är en söderfasad. Här finns bänkar och entréer till diverse funktioner. Insidan består till största del av en lite för stor plats framför kassorna till matbutiken. I passagen mellan torgets framsida och baksida, som byggdes in 2000, finns kafe och solstudio. Torgets villkor håller på att förändras. Vårdcentral och tandläkarmottagning har lagts ner och det planeras en butik på andra sidan Sommarvädersgatan. Torget står inför stora förändringar, vilka ej behöver vara negativa.

Up coming?

Torgbildningen på Jättestensgatan är en fin grannskapsplats, vilken bör värnas om. En plats att mötas på i Jättesten.

Service

Hemköp, Willys, ICA, Tempo, kiosker, blomsteraffärer, apotek och pizzerior
... ..

Skola

I Biskopsgården finns 5 skolor, en i varje primärområde. Två av dessa, Ryaskolan och Svartedalsskolan, är 0-9 skolor. De övriga, Sjumilaskolan, Landamäreskolan och Jättestensskolan, saknar högstadium. Det finns en politisk inriktning att förändra alla skolor till 0-9 skolor. I anslutning till Sjumilaskolan planeras ett aktivitetshus/idrottshall.

Södra Biskopsgården – Ryaskolan F-9

Norra Biskopsgården – Sjumilaskolan F-6

Länsmansgården – Landamäreskolan F-6

Svartedalen – Svartedalsskolan F-9

Jättesten – Jättestensskolan F-6.

Förskola

Med namn som; Himlavalvet, Snöflingan, Sagoslottet, Luftballongen, Bläckfisken, Regnbågen, Äventyret, Mosaiken, Havet, Solen och Stjärnan. Inom förskolan finna en viss kö då platserna inte ligger i närheten av de sökandes bostad.

Hållplatser spårvagn

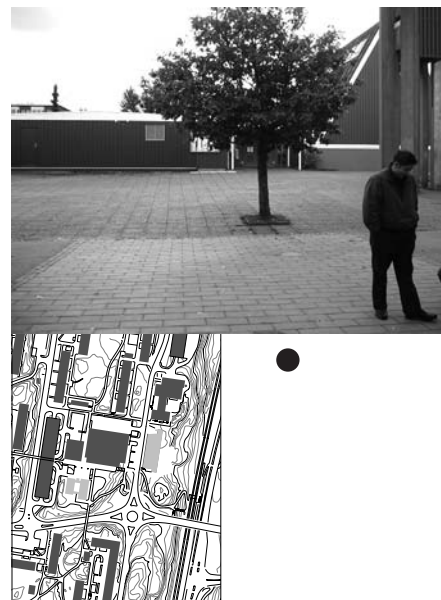
Längs Sommarvädersgatan, Höstvädersgatan och Hjalmar Brantingsgatan

Landmärken

Vattentornet, punkthus, långa husfasader. Framtida landmärke blir Väderutsikten, en artificiell kulle av massorna från Götatunneln, med inspiration från Ruhrområdets omvandling från industri till kultur.

Utsiktsplatser

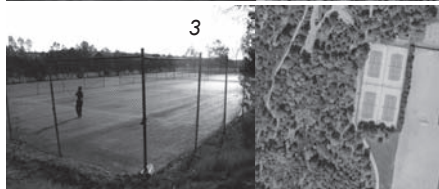
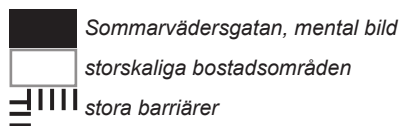
Man ser ner till Norra älvstranden, med Eriksbergskranen, Älvsborgsbron, Ramberget och över älven.

Nedan vänster: Karaktärer bebyggelsetypologi och landskap

1. storskalig bebyggelse
2. natur; hållmarksskog
3. grönt rum
4. småskaligt verksamhetsområde
5. grannskapsstad
6. småskalig bebyggelse

Nedan höger: Viktiga skalelement i Biskopsgården. Sekvens av Sommarvädersgatan, se sid 27

Skala

Skala handlar om en stads utbredning, om avstånd och rumslighet.

Sommarvädersgatan

Göteborg upplevs som en utbredd stad. Det är ibland svårt att röra sig mellan områden. Den dominerande trafikapparaten bidrar till att staden är svår att nå som flanör. Med bil eller spårvagn går det dock snabbt. I Biskopsgården utgör Sommarvädersgatan å ena sidan ett sammanbindande kitt, å andra sidan en kraftig barriär. Med bil eller spårvagn kommer man snabbt till den punkt man vill och orienterbarheten är stor, men som gående upplevs gatan lätt som ett problem. Eftersom den till stora delar ligger i en sänka blir avståndet mellan dess sidor och husen stor. Det finns få över och undergångar. Det är ingen vanlig gata man går över när man korsar Sommarvädersgatan. Det planskilda systemet gynnar bil och spårtrafik, men är oftast en nackdel för gående och cyklister. Dessa faktorer har lett till att de två sidorna upplevs som olika världar.

De tre stora torgen som alla ligger på västra sidan av Sommarvädersgatan är viktiga platser i stadsdelen. De skapar en rytm i vägsträckan. Sammandragningar mellan de båda sidorna, vilket uppstår på ett fåtal platser, bidrar även till denna rytm.

Bebyggelsen

Olika tider har olika byggnadssätt och ideal som avspeglas i staden. Biskopsgården saknar helt kvarterstad, bortsett från sitt tidstypiska verksamhetsområde. Den storskaliga bebyggelsen dominerar Biskopsgården i form av punkthus som följer terrängformer, skivhus med utsikt, metaforer (liknelser) av landshövdingehus i stora kringbyggda kvarter samt 3-4-våningarsområden i spikraka rader. Även 50-talsbebyggelsen har drag av industrialisering, man experimenterade tidigt här. I Södra Biskopsgården och i Jättesten finns några tydligare grannskapsenheter. Tidsepoken från 50-tal till 60-tal avspeglas särskilt i förhållandet mellan bebyggelse och natur/topografi där de äldre södra delarna av stadsdelen har ett närmare förhållande till naturen. Östra Biskopsgården karaktäriseras av villor och egnahem i genomtänkta stadsplaner med gemensamma grönytor som bildar serier av rum. Längst i väster finns naturparken Svarte mosse, med landskapskaraktären bergshjässor och homogen skog. Mellan bebyggelse och natur ligger friluftsområden med bollplaner, tennis mm.

Mellanområden

Platser som på något sätt har blivit över, oanvända platser mellan det faktiskt planlagda. Det kan vara baksidor, mellanrum, tomrum, skarvar och rester. Rester som inte har kunnat användas, områden som har blivit avskurna från dess sammanhang av framrusande infrastruktur. Efterlämnade till naturen att ta i besittning där gräs och snår breder ut sig. Oaser, väsenskilda från sin omgivning. De står ofta i kontrast till de välscenograferade planerade ytorna och blir ibland väldigt sorgliga platser. Staden är full av dessa platser men ändå planeras nya områden utanför. Överskottslandskapet är ett lager av resurser. Dessa områden bidrar ofta negativt till stadens utbredning.

Biskopsgårdens mellanområden

Processen

- _internt förberedelsearbete
- _information
- _gruppen och temagrupper
- _presentation
- _uppföljning

Teman

- _infrastruktur och miljö
- _barnen i skolorna
- _trygghetssperspektiv
- _självbyggeri och kollektiv
- _seniorboende och handikapp
- _trångboddhet och segregation

Medborgargruppen

Med stort engagemang har drygt 20 biskopsgårdsbor samt elever från skolorna arbetat med frågor kring var nya bostäder kan byggas. Nedan följer en beskrivning av processen och utdrag ur gruppens presentation. Hela presentationen finns på utställningsplatserna.

Processen

Det interna förberedelsearbetet handlar om att hitta former för samverkan och definiera medborgargruppens uppgift samt bestämma vilka metoder som skall användas. Som grundmetod i hela arbetet ligger Open Space metodiken. Den grundar sig på självorganisation och blanka ark. Målet med medborgargruppen och samverkan är att med hjälp av ett breddat informationsunderlag (alltså medborgargruppen) höja kvaliteten på programmet. Denna form för samverkan förändrar inte inflytande över beslutsprocessen. Medborgargruppen tar inga beslut, deras arbete är rådgivande och en del av underlaget för programmet. Ett annat mål är att öka medborgarnas aktiva deltagande och inflytande i samhällslivet, om sin stadsdel och om planering genom demokratisk genomskinlighet.

Nästa steg är att synliggöra processen för att få ihop en medborgargrupp. Ett öppet möte, vandring genom Biskopsgården med Einar Hansson och en annons i Vi i Biskopsgården informerar om vad som händer. 2 projektledare utses.

En grupp har formats och det kollektiva arbetet börjar. Målet är att samla in en perspektivrik bas med så många aktörers röster som möjligt. SBK beskriver uppgiften och planprocessen, medborgargruppen bekantar sig med området och problematiken. Medborgargruppen består av drygt 20 personer och överensstämmer statistiskt med Biskopsgårdens befolkning, bortsett från att inga barn ingår. Styrgruppen och projektledarna engagerar barnen i skolorna med egen projektledare för att få deras perspektiv. Varje måndagskväll under 10 veckor med start i januari möts gruppen vid Friskvåderstorget i Norra Biskopsgården. Gruppen åker på inspirationsresa i Göteborg och går vandringar. En måndagskväll sätts till besök från park och natur för att jobba med socio-topkartan (se sid 38)

Så småningom utkristalliseras smågrupper med olika *teman*.

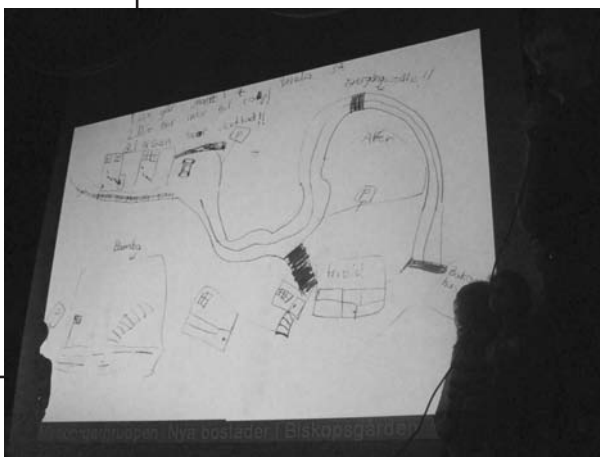
Arbete sker på två plan, i gruppen som helhet och i de olika temagrupperna. Mångfald, olika röster...

I slutet av mars presenteras arbetet för SDN Biskopsgården och senare för stadsbyggnadskontoret distrikt norr samt företrädare för ett antal byggbolag och andra kommunala förvaltningar. Detta blir tillsammans med en skriftlig bilaga medborgargruppens slutprodukt. (se bilaga)

Uppföljningsmöte och framtidsmöte med tid för diskussion kring förslag har sedan genomförts.

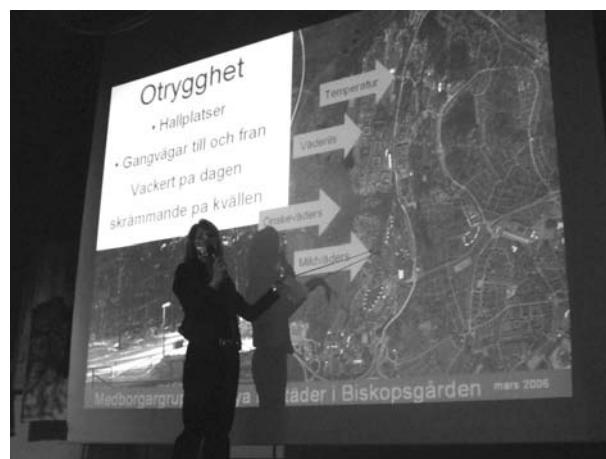
Kontoret har tagit med merparten av medborgargruppens föreslagna platser i programmet. Presentationen av platserna kan skilja sig från medborgargruppens. Ibland fanns också flera förslag på samma plats. Sbk har lagt till några ytterligare platser, men föreslår ej att exploatera någon av platserna markerade *bygg ej*. (se nästa uppslag)

Bile M Hashi, Hana Jamali, Berivan Erman, Britt Segerdahl, Dan gus-
tafsson, Elife Eken, Eva Rohlén,
Johan Grönlund, Alexander Men-
gren, Katarina Wallgren, Lillemor
Jervhäll, Maj-Britt Johansson,
Maria Murad, Maria Nyström, Maria
Sundström, Mashair Ahmed, Paula
De Lage, Tito Rojas, Ahmed Nuur,
Gunnar Pettersson och barnen från
skolorna = medborgargruppen

De nya husen är mestadels höghus. Dessa lockar turister
på besök till området och hjälper att finansiera ett köp-
centrum.// Genom att bygga huskroppar som ser ut som
fyrkanter, gårdshus, kan man träffa många släktingar som
t ex mormor. När huset har en fyrkantig grundform kan
man se alla bättre.// När man planerar ska man tänka på
att inte bygga vid branta backar (till och från skolan) för
att det gör ont i foten och det blir halt på vintern.// Det är
viktigt att det kommer in mycket sol i lägenheterna och att
man har utsikt till lekplatsen. Det är viktigt att det finns Tv
och data i våra rum och att man kan sitta bra vid Tv:n och
datorn (att det är mörkt). Det innebär många eluttag och
att ledningar och sånt fungerar. Det är också viktigt med
en bra porttelefon. (BARNEN)

nätverk
totalt 1983 personer

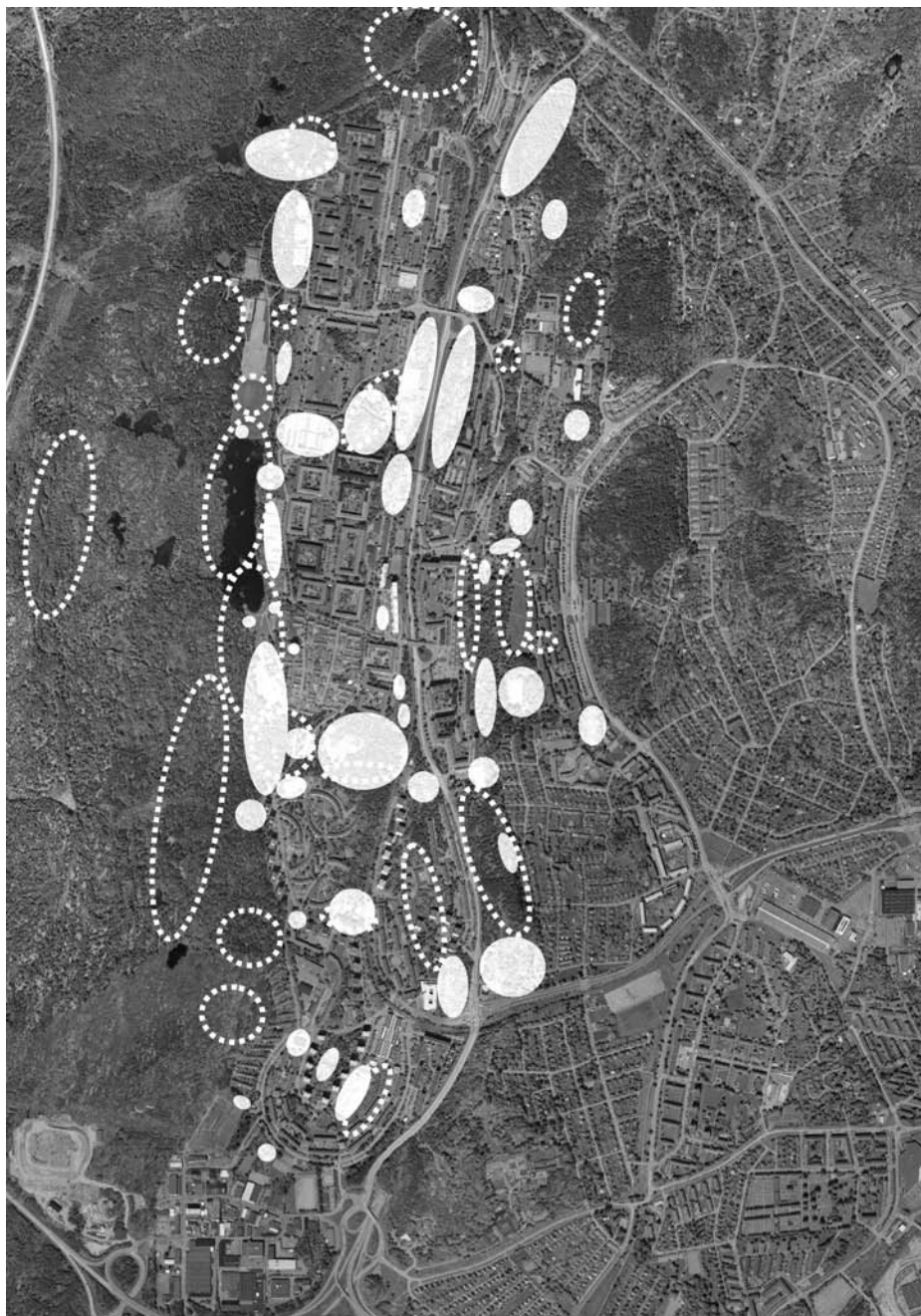

Sveriges radio
Göteborg

Gångvägen från hållplatsen Väderlsgatan mot Godvä-
ders- och Dimvädersgatan upplevs av många som otrygg
i och med att runt om finns inga bostadshus. Det känns
kusligt att passera mellan en skog på den ena sidan och
skolans ödsliga byggnader på den andra. De flesta som
är tvungna att gå på kvällarna väljer därför att stiga av
vid Friskväderstorget och tar den län-gre men mer säkra
vägen genom bostadsområdet. (TEMA TRYGGHET)

Medborgargruppen tycker:
bygg= vita områden
bygg ej= prickade områden

Ur presentationens avslutningstal 060323

Det har målats upp en bild av vissa förorter som problemområden, så är fallet för Biskopsgården. Detta har inneburit att många tvekar till att flytta hit och i viss mån även att några som redan bor här flyttar.

Vi som arbetat i den här medborgargruppen representerar en liten del av den variation som finns bland stadsdelens invånare. Vi befinner oss i olika livssituationer och i olika perioder i livet. Variationen har varit kreativ, och den har bidragit till att vi har flera olika förslag till nya bostäder i Biskopsgården.

Gruppens arbete har pendlat mellan olika intressen. För några har det varit viktigt att betona den egna gruppens behov. Här har det t.ex. handlat om bostäder för äldre, handikappade och ungdomar. För andra har det varit angeläget att bygga så att det blir minsta möjliga ingrepp på promenadvägar och vacker natur. För relativt många har intresset varit riktat mot Biskopsgårdens framtid. Planerna har handlat om att bygga så att segregationen minskar och Biskopsgårdens attraktionskraft ökar, både för dem som bor här och för andra som kan tänkas flytta hit.

De förslag som vi har presenterat är alltså ett resultat av dessa olika synsätt. Ibland har vi framfört helt olika förslag för samma geografiska plats. I andra fall har vi varit mera eniga, t.ex. om att bygga bort otryggheten vid ödsliga hållplatser.

Många av oss har betonat vikten av delaktighet i frågor som rör det egna boendet. Eget engagemang och egna arbetsinsatser utgör möjligheter att hålla bygg- och bostadskostnader på en rimlig nivå för såväl hyresgäster som bostadsrättsinnehavare och egnahemsägare.

Det fanns planer på en radhusbebyggelse vid Svarte Mosse då stadsdelen projekterades under 1950-talet. Ändå kom Biskopsgården att präglas av miljonprogrammet. När vi nu planerar för förtätning hoppas vi på att få en mera blandad bebyggelse.

Det var inte så länge sedan Biskopsgården hade ett stort överskott av lägenheter. Ambitionen att fylla de tomma lägenheterna ledde till att grupper med få valmöjligheter placerades här, medan de med större valmöjligheter kom att bo i andra delar av Göteborg. Detta ökade förstås segregationen ytterligare. Nu byggs det för fullt i hela staden, och vi vill inte ännu en gång stå med tomma lägenheter i Biskopsgården. Därför vill vi framhålla vikten av ett klokt och långsiktigt tänkande när detaljplanerna dras upp. Vi hoppas också att det går att hitta bygg- och bostadsföretag som inte bara tänker i ekonomiskt kortsiktiga termer, utan vill skapa något bra för Biskopsgården.

Vandringar

Vid ett antal tillfällen har det ordnats vandringar i programområdet. Dessa har varit ledda av arkitekt Einar Hansson, som under våren 2006 också har kommit ut med boken Biskopsgården - en spegel av Göteborg och världen.

Vandring med Einar Hansson i samband med medborgargruppens presentation för SBK den 23 mars 2006.

Nederst: Utsnitt av fastighetsägarestruktur. Vitt visar kommunalägd mark.

Byggbolag och bostadsföretag

Under programarbetet har diskussioner förts med byggbolag och de stora bostadsföretagen i Biskopsgården. Vad kan de bidra med i processen? Kan deras mark omfördelas för att frigöra attraktiva platser för ny bebyggelse?

Det har handlat om att blötlägga ideer hos byggbolag som tidigare inte har sett Biskopsgården som ett möjligt utbyggnadsområde. Att hitta nya byggbolag som kan bygga billiga bostäder ligger dock på fastighetskontoret.

SOCIOTOPKARTA

Översiktlig redovisning av användning och upplevelser i utemiljön.

BISKOPSGÅRDEN 2006-07-06

DEFINITIONER

Sociotop står för "plats för mänskliga aktiviteter". Sociotopkarta illustrerar vilka platser människan använder i sin utemiljö och vad de gör där.

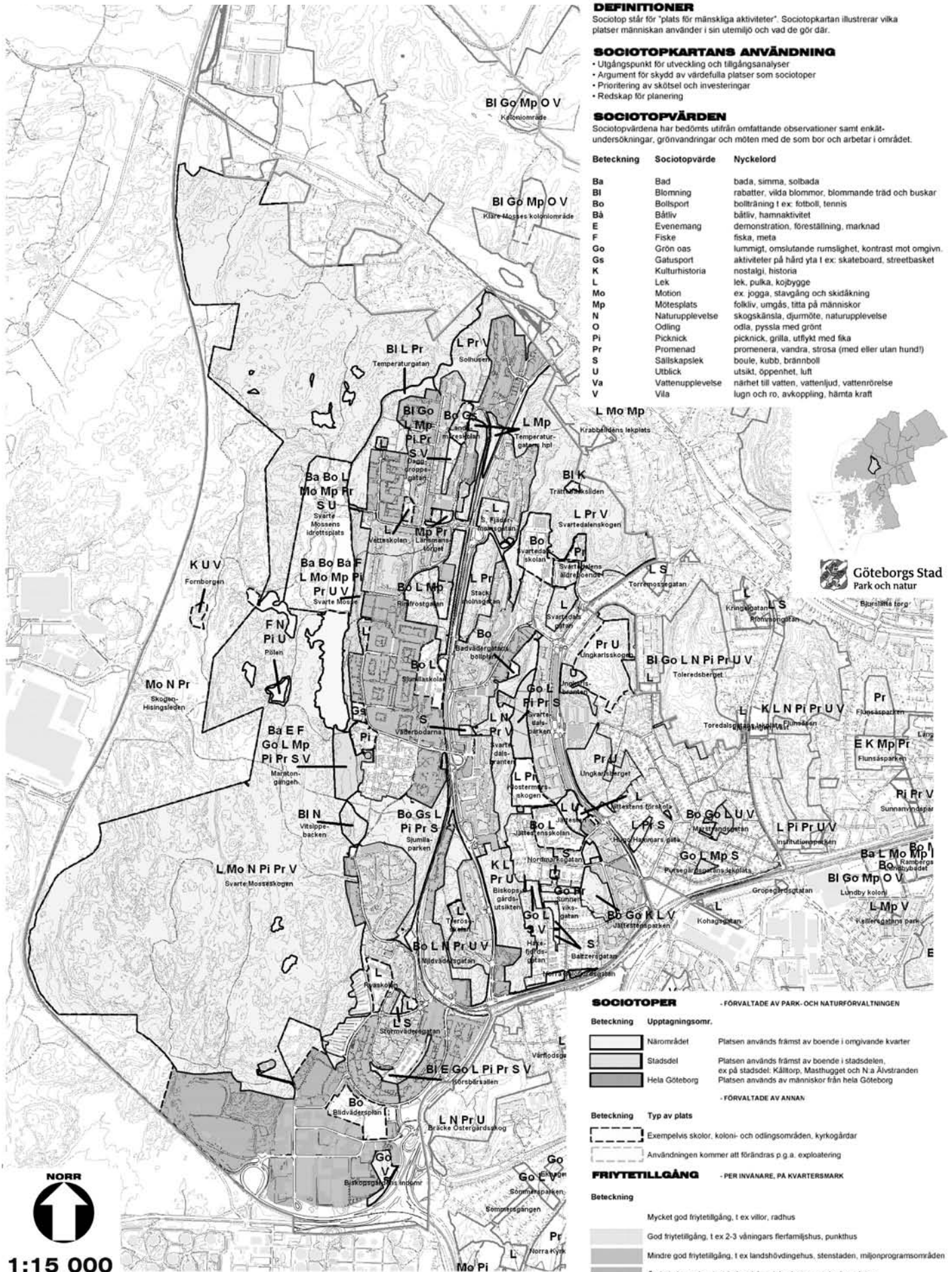
SOCIOTOPKARTANS ANVÄNDNING

- Utgångspunkt för utveckling och tillgångsanalyser
- Argument för skydd av värdefulla platser som sociotoper
- Prioritering av skötsel och investeringar
- Redskap för planering

SOCIOTOPVÄRDEN

Sociotopvärdena har bedömts utifrån omfattande observationer samt enkätundersökningar, grönvandringar och möten med de som bor och arbetar i området.

Beteckning	Sociotopvärde	Nyckelord
Ba	Bad	bada, simma, solbada
Bl	Blomning	rabatter, vilda blommor, blommande träd och buskar
Bo	Boltsport	boltränning t ex: fotboll, tennis
Bå	Båtliv	båtliv, hamnakтивitet
E	Evenemang	demonstration, föreställning, marknad
F	Fiske	fiska, meta
Go	Grön oas	lummigt, omslutande rumslighet, kontrast mot omgivn.
Gs	Gatusport	aktiviteter på hård yta t ex: skateboard, streetbasket
K	Kulturhistoria	nostalg, historia
L	Lek	lek, pulka, kojbygge
Mo	Motion	ex: jogga, stavgång och skidåkning
Mp	Mötesplats	folkliiv, umgås, titta på människor
N	Naturupplevelse	skogskänsla, djurmöte, naturupplevelse
O	Odling	odla, pyssla med grönt
Pi	Picknick	picknick, grilla, utflykt med fika
Pr	Promenad	promenera, vandra, strosa (med eller utan hund!)
S	Sällskapslek	boule, kubb, brännboll
U	Utblick	utsikt, öppenhet, luft
Va	Vattenupplevelse	närhet till vatten, vattenljud, vattenrörelse
V	Vila	lugn och ro, avkoppling, hämta kraft

NORR
1:15 000

Sociotopkarta

För att ta reda på mer om kvaliteter och vad specifika platser används till och uppskattas för arbetar Göteborgs Stad/ park- och naturförvaltningen med att ta fram en sociotopkarta för Göteborg.

En sociotopkarta visar hur människor använder och upplever offentliga platser och grönområden i staden, till skillnad från en biotopkarta som visar miljöer för flora och fauna. Sociotopkartor bygger på brukarundersökningar, systematiska platsobservationer, enkäter, möten och intervjuer där människor får säga vilka platser de använder och vad som är värdefullt. Park- och naturförvaltningen har också i en expertvärdering observerat hur stadsdelens alla platser, parker och grönområden använts.

Utifrån dessa plats- och brukarundersökningar har 19 olika värden märkts ut på en karta. Dessa är: bad, bollsport, blomning, båtliv, evenemang, fiske, gatusport, grön oas, kulturhistoria, lek, motion, mötesplats, naturupplevelse, odling, picknick, promenad, sällskapsspel, utblick, och vila. På sociotopkartan visas även en klassning av bebyggelsetätheten på kvartersmark.

I arbetet med programmet för Biskopsgården har medborgargruppen lagt stor vikt vid att försöka beskriva det gröna och sociotopkartan bygger till stor del på gruppens stora lokalkännedom om området.

Slutsatser av kartan

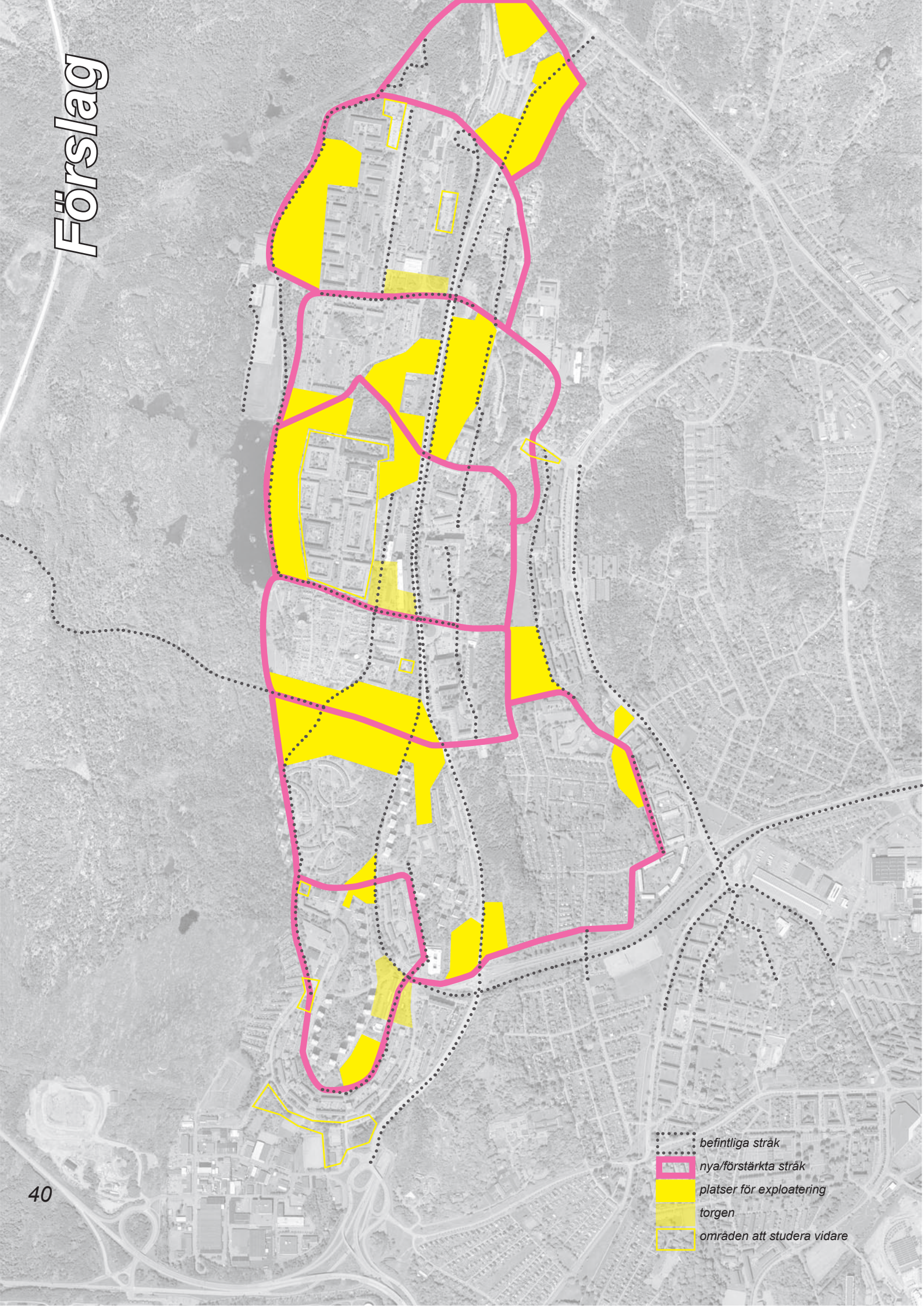
Biskopsgården är en grön stadsdel, med stor andel natur nära bostaden. När man tittar på varje kvarter för sig har flera begränsad tillgång på utemiljö vid sin bostad. Planeringen bygger på att det mellan bostadskvarteren finns gott om rymd och kvalitativ utemiljö. De flesta platser är av lokal karaktär och innehåller värden som lek, boll och promenad. Få platser innehåller värdet grön oas, dvs. tydliga kontrasterande rum i förhållande till sin omgivning. Förklaringen till det är att parkrummen i stadsdelen antagligen uppfattas relativt homogena, att de inte skiljer sig särskilt från varandra. Vegetationen och utformningen av många platser är relativt ensartad, och det är svårt att urskilja tydligt formade gröna rum. De gröna rummen flyter ihop med naturen. Det är en kvalitet och en särart för Biskopsgården, men flera i medborgargruppen har uttryckt att det är för mycket natur och för lite park. De få platser som utpekats som gröna oaser följer dock de gröna stråken.

Särskilt populärt är Svarte mosse-stråket som en resurs och upplevelserikt område för många boende. Det innehåller värden som fiske, picknick, vattenupplevelse. Andra värdetäta platser är Svartedalsparken (parallellt med Långströmsgatan), körsbärsallén vid Vårväderstorget och parken ovanför Länsmanstorget.

- Vila; lugn och ro, avkoppling, hämta kraft
- Grön oas; lummigt, omslutande rumslighet, kontrast mot omgivning
- Platsen med både grön oas och vila

Platser som på sociotopkartan har värden som vila och grön oas. Dessa är de mest värdefulla och platsanknytna värdena och svåra att ersätta. Platserna fördelar sig utmed de gröna stråken genom stadsdelen

- befintliga stråk
- nya/förstärkta stråk
- platser för exploatering
- torgen
- områden att studera vidare

Programförslaget har två nivåer. En nivå som presenterar en överordnad struktur och en som går ner i skala och ser på de specifika platserna och dess kontext (sammanhang).

Biskopsgården består av många vackra och intressanta platser. Bostäder med utsikt, torg med specialiteter, natur att njuta av och vyer över staden. Det är viktigt att bevara Biskopsgårdens olika delar, att spara minnen och platser med historia. Det måste finnas "fula" platser också. Det är viktigt att inte bygga bort karaktären och därmed skapa en oigenkännlighet.

Målet med programmet är att förbättra stadsdelen och bevara samt utveckla dess karaktär genom tillägg av bostäder och förstärkning av stadsstrukturen. Tre knäckfrågor är intressanta att ställa:

Kan man förbättra stadsstrukturen enbart med nya bostäder?

Vilka principer ska ligga till grund för detaljplanerna?

Var ska man börja förändra?

Nivå 1 – överordnad struktur

I analysen av Biskopsgårdens struktur framkommer att orienterbarheten i nord-sydlig riktning är stark medan den på tvärs, alltså i öst-västlig är komplicerad och ibland obefintlig.

Programmet har som mål att överbrygga de parallella världarna (sid 20) och introducerar en struktur i form av ringar, vilka bryter den längsgående stråken och skapar kopplingar på tvärs i stadsdelen. Ringarna utgör nya och gamla samband i stadsdelen; stråk, rum, grönska, trafik och kan vara gator, gångvägar, vegetationsstråk eller bara siktlinjer. En tydligare beskrivning av dessa följer. Huvudidén är att låta Biskopsgårdens delar få leva sina egna liv men göra kopplingarna och möjligheterna att lätt röra sig starkare.

Interface = gränssnitt

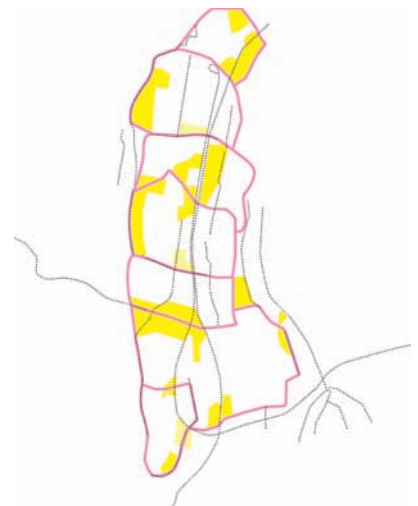
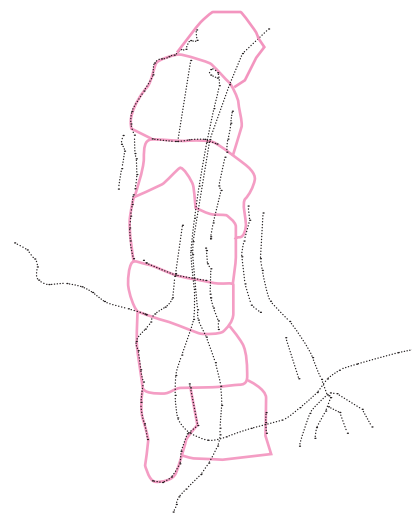
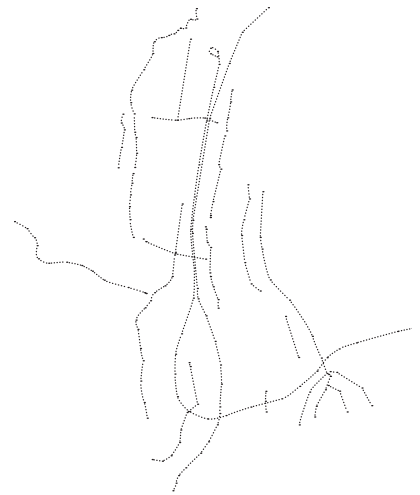
Den överordnade strukturen, alltså ringarna, ger förutsättningar för varje enskild plats och i arbetet med de enskilda detaljplanerna eftersträvas denna nya stadsstruktur för att öka den fysiska integrationen mellan flera system. I Kevin Lynch-analysen (sid 20) framträder ett ganska splittrat Biskopsgården, där elementen stråk, nod, distrikt, gräns och landmärke sällan sammanfaller. Med ny bebyggelse på strategiska platser kan dessa få en tydligare relation och leda till att en mer orienterbar och varierad stad uppstår! Ett stråk passerar genom ett område (distrikt), ett landmärke markerar en nod, ett område får en tydlig gräns.

Etapper

Det finns tre motiv för var man kan börja bygga.

_ I och runt Norra Biskopsgården, med tanke på den sociala problematiken. Här finns relativt stora områden för småhus, möjlighet att öppna upp bebyggelsen mot mossen (då denna remsa idag domineras av stökiga parkeringar) och bygga upp en ny bild av området.

_ Biskopsgårdens södra gräns mot Hjalmar Brantingsleden och Kyrkbyn med knutpunkt Ekeströmgatan. Ofta första mötet med stadsdelen där man kan arbeta med entrén till området. Utnyttja och utveckla det nära läget till Kyrkbyn och kopplingar ner mot älven samt resten av staden.

Förslagets koncept: Tre lager som hänger ihop. 1. Biskopsgårdens befintliga stråk, 2. ringarna=struktur av nya stråk som förbinder och förstärker, 3. projekt kopplade till denna struktur.

Motionscentralen
utvecklas tydligare till
center för friluftsom-
rådet

Fiske populärt. Under-
lätta vattenkontakten
med hjälp av fler
bryggor vid kanten av
mossen.

Natur med tillägg
utmed kanten av
skogen

Långströmsparken
och branten får tydliga
entreeer

Kan bli ett karaktärs-
berg för Biskops-
gården genom hård
gallring av vegetation
och enkla stigar som
underlättar tillgäng-
ligheten. Fornpark
med utsikt och kontakt
söderut

Väderutsikten.
pulka/utsiktsberg som
attraktiv målpunkt.

- stråk/grön plats
- entré
- specifik entré Svarte mosse
- trafikplats
- gatumiljö
- torg
- stråk

_Kontakten till Björlandavägen. Denna entré till Biskopsgården skiljer sig från den södra. Här är man mer i stadens periferi än i dess mellanområde. Det är viktigt att behålla denna känsla och inte bygga bort natur. En koppling till kollektivtrafiken på Björlandavägen vore önskvärd då närheten till bad och friluftsliv i väster skulle öka.

Dessa motiv måste återkopplas till målen:

- _Öka tryggheten
- _Erbjuda boendekarriär
- _Få fler att flytta till Biskopsgården från andra delar av staden.
- _Förstärka stadsstrukturen genom att utveckla karaktärer.

Programmet föreslår att börja bygga i och runt Norra Biskopsgården. Sedan kan det finnas motiv för att göra på annat vis. Planförfrågningar och efterfrågan på platser att börja bygga kan innebära en annan etappindelning.

Platsernas placering utmed ringarna gör att varje plats blir del av en helhet.

Ringarnas innehåll

Gröna stråk

Tillgängligheten och närheten till offentliga platser, såväl parker som torg, ökar i och med ringstrukturen.

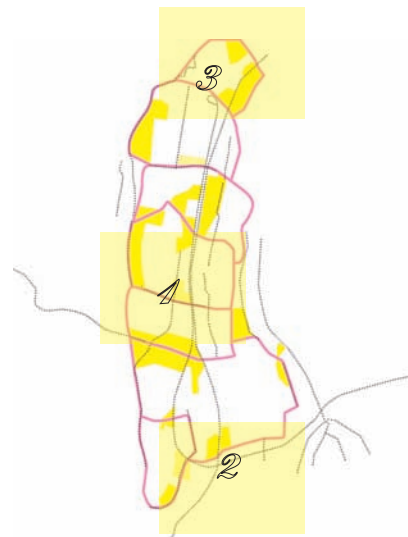
De nord-sydliga stråk som bör förstärkas enligt programförslaget är Svarte mosse och Långströmsgatans flöde. Svarte Mosse är Biskopsgårdens stadsdelspark. Idag är den förhållandevis trång och smal, men större ytor finns i skogen. Låt parken sprida sig västerut in i naturmarken och österut in bland parkeringar och bostadshus. Långströmsgatan och berget mot Sommarvädersgatan är ett andra parkstråk att utveckla, med ökad tillgänglighet och tydliga entréer.

Fler kopplingar i öst-västlig riktning möjliggör för människor att lättare komma till andra, nya delar av stadsdelen, vilket ger en känsla av en mer sammanhängande stad. Kopplingar kan vara gång- och cykelvägar eller kanske parkodukter (gröna broar avsedda för mänsklig rörelse) över Sommarvädersgatan.

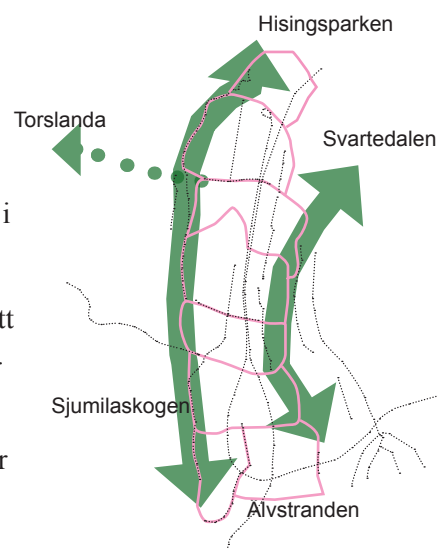
Gröna platser

Biskopsgården har stora möjligheter att utnyttja naturmarkens potential. Mycket av det gröna är sparad natur, och utifrån det finns möjlighet att utveckla gröna platser med egna karaktärer och innehåll. Detta görs med fördel i kanten av Svarte Mosse som idag används av många. Med *tillägg* som skapar en parkkänsla (ex gallring, nya trädslag, nya stigar, konstverk) kan skogen bli mer tillgänglig. Att framhäva landskapskaraktären (berg/skog, äng) kan vara ett sätt att förstärka identiteten hos en plats, att utveckla temalekplatser en annan. Ytterligare sätt att skapa variation i innehåll och karaktärer är att väva in fler *funktioner* på en plats. Ex är låglänta delar av grönområden, där möjlighet att ta hand om dagvatten bör utnyttjas. Kanske kan också någon av dagens parker inrymma odlingslotter.

Det är också viktigt att utveckla *entréer* till platser och parker. Entréer till flera av dagens parker ligger i skärningspunkter mellan ringarna.

Utbyggnadsetapper; 1, 2 och 3.

De befintliga gröna stråken och ringstrukturen. Nya kopplingar ökar tillgängligheten till Svarte mosse och Långströmsparken. Förbättrade kopplingar mot väster och söder, till andra stadsdelar, är möjliga på lång sikt.

Ring

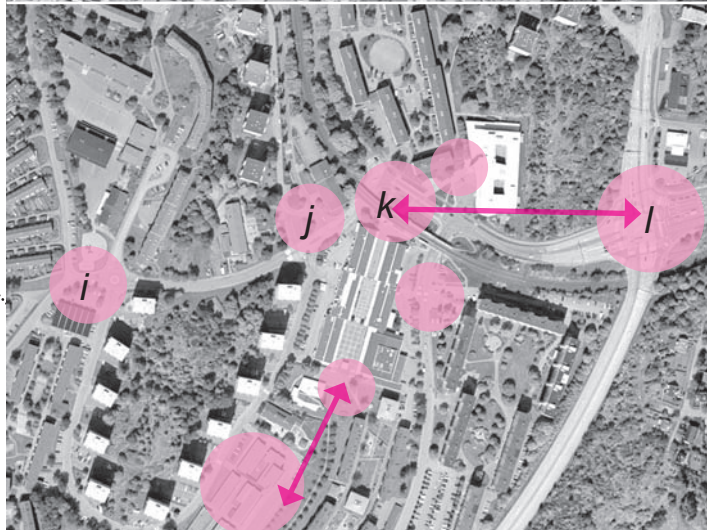
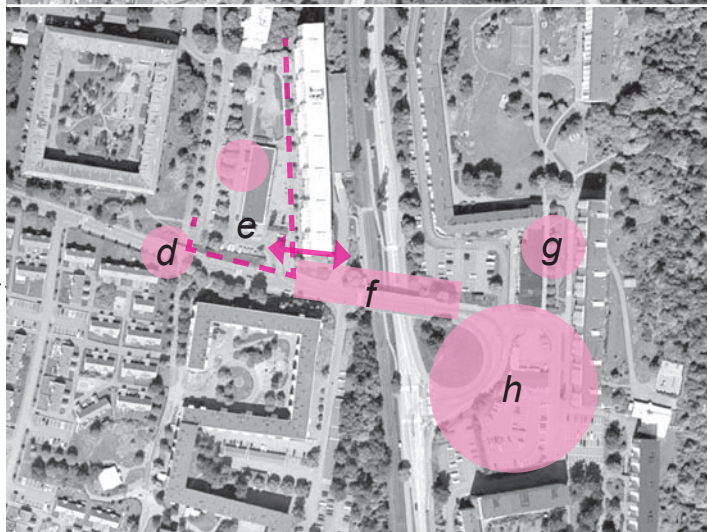
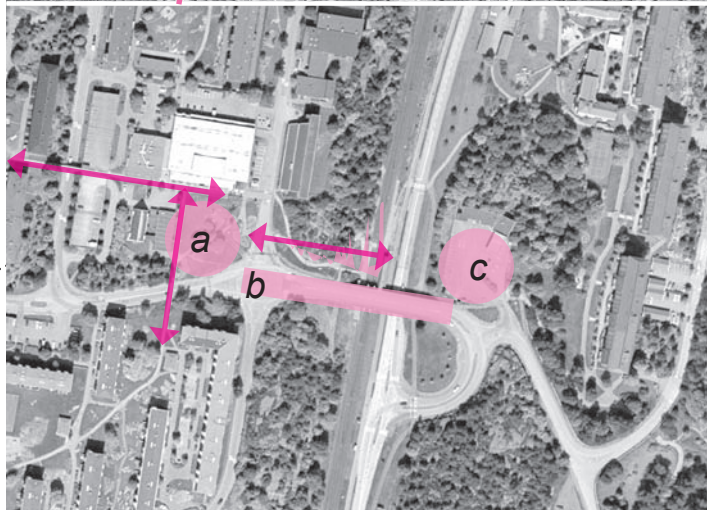
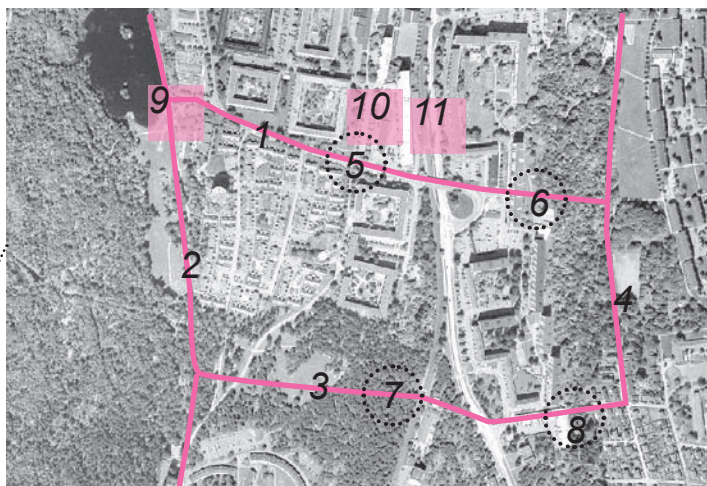
Figuren till höger visar möjliga åtgärder i samband med utveckling av platserna utmed ringen. Varje enskilt plats bidrar till att förbättra den allmänna infrastrukturen. Åtgärder i form av stråk och punkter:

Stråk

1. Breda trottoarer, tydligt gaturum
2. Gångstråk genom parken
3. Cykelväg till VOLVO utformat tillsammans med parken och föreslagen bebyggelse
4. Gångväg i parkstråket i symbios med föreslagen bebyggelse

Punkter

5. Upphöjning av gångtunnel, möjlig gårdsgata som ansluter till torget
6. Portal genom byggnad- trappa nerför Svartedalsbranten
7. Ny serpentinväg ner till spårvagnshållplats
8. Trappa/förbindelse i Svartedalsbranten
9. Entrepunkt till Svarte-Mosse
10. Torgrum ansluter till gatan och får tydlig entrésida
11. Förtätning av verksamheter längs Sommarvädersgatan.

Torgen

Länsmanstorget

- a. Ny byggnad med utsikt. En fortsättning av torget och anslutning mot Temperaturgatan.
- b. Trafikplats och koppling över Sommarvädersgatan
- c. Antagen detaljplan för livsmedelsbutik.

Friskvåderstorget

- d. Upphöjning av gångtunnel, möjlig gårdsgata som ansluter till torget
- e. Upprustning av torget. Enklare golvmaterial, golv som sträcker sig ut mot Flygvädersgatan. Möjlig påbyggnad/ombyggnad av livsmedelsbutik
- f. Trafikplats och koppling över Sommarvädersgatan
- g. Väderbodarna, pendang till Friskvåderstorget!
- h. Parkeringplats i anslutning till viadukt, möjlig plats för verksamhetsbebyggelse?

Värvåderstorget

- i. Korsningspunkt samt ny bebyggelse
- j. Ny byggnad
- k, l. Relationen mellan korsningen vid Hjalmar-Brantingsgatan och torget.

Torgen

Torgen är kanske de viktigaste mötesplatserna i Biskopsgården och speglar efterkrigstidens olika byggnadsideal. Ju längre norrut man kommer i stadsdelen och ju senare torget är byggt, desto mer introvert (inåtvänt) är det. Torgen behöver bli extroverta (utåtvända) med tydligare kontakt mellan torgplatsen och gatan samt hållplatsen. Vid Friskvaderstorget och Länsmanstorget är det rejäla höjdskillnader mellan torgets nivå och hållplatsen. Att lösa tillgängligheten i kombination med ny arkitektur vore önskvärt. Exempel kan vara rulltrappa+hiss i paviljong med mindre butik eller cafe?! Förslagen på föregående sida är tankar kring ny utformning, som skulle kunna öka torgens form- och funktionsmässighet.

Gator

Många av Biskopsgårdens gator och trafikplatser är i behov av tydlig gestaltning. Förbättringar bör ske med utgångspunkten om en enkel stadsdel att röra sig till fots i. Under 2006 har alla Biskopsgårdens spårvagnshållplatser rustats upp med högre tillgänglighet och säkrare övergångar av trafikkontoret. Utformning samt relationer med omgivningen har man ej arbetat med. Denna upprustning har SBK ej varit inblandad i.

Sommarvädersgatans monotona uttryck kvarstår dock. Rytm och variation i Sommarvädersgatan vore intressant att arbeta med. Exempel kan vara en förtätning av verksamheter längs Norra Biskopsgården. Platser där den föreslagna ringstrukturen korsar gatan blir extra viktiga.

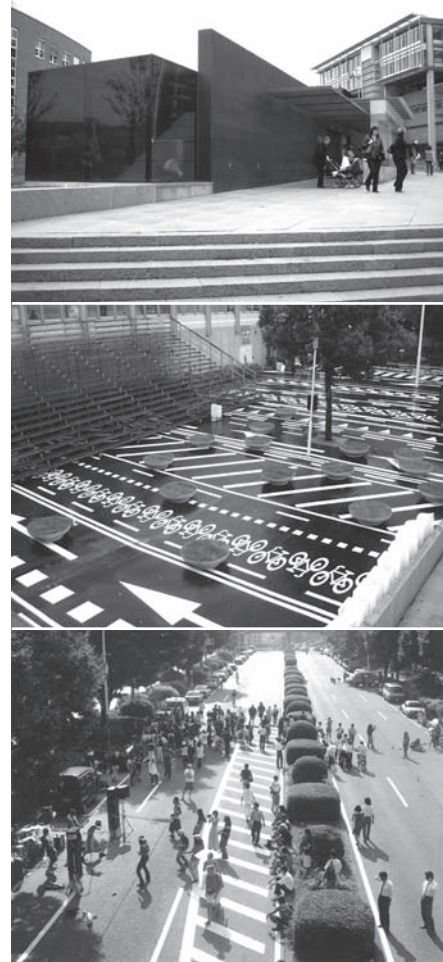
Kopplingar mellan olika stadsdelar

Ringarnas anslutning till omgivande stadsdelar är avgörande för närheten till resten av staden. Enklare vägar mot Kyrkbyn, Bräcke och Norra Älvstranden skulle öka den fysiska och sociala integrationen. Under sommaren 2006 har en studie av kopplingar mellan stadsdelarna på centrala Hisingen gjorts.

Ringarnas dynamik

Ringarna, med förbättrade kopplingar och platser, skall ses på både kort och lång sikt. De är utgångspunkten för förändringar och kompletteringar i stadsdelen. Varje enskilt projekt bidrar till förbättringar av ringstrukturen. Ringarna byggs på i projekt för projekt.

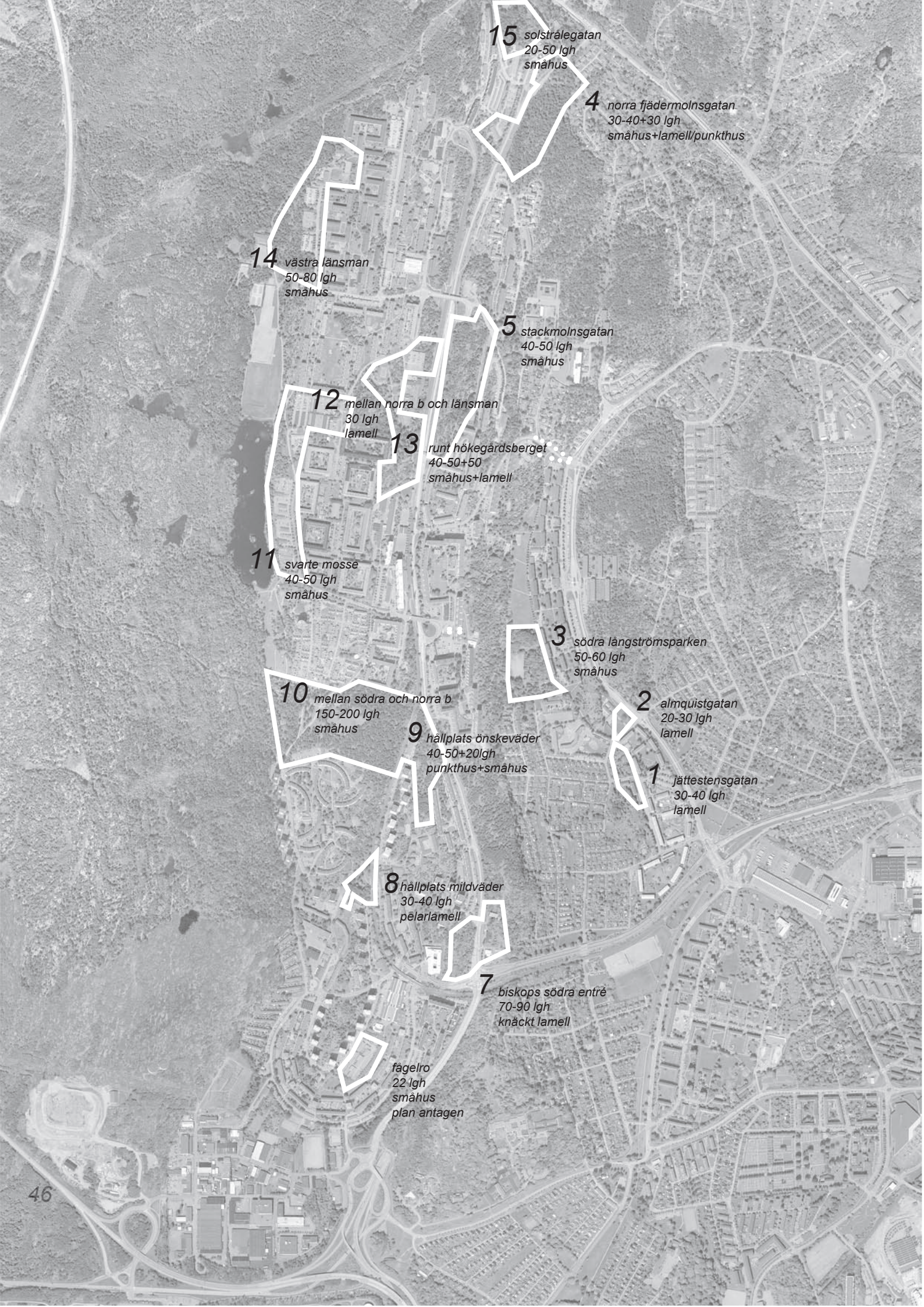
Bilderna till höger visar exempel på intressanta stadsstrukturprojekt, där man vänder ut och in på invanda föreställningar.

Tunnelbaneuppgång i Oslo (med ljudinstallation), plats i Tensta i Stockholms utkant och (på söndagarna bilfri) gata i Tokyo = stadsstrukturprojekt som kan relateras till Biskopsgården!

Idéstudie över befintliga och utvecklingbara kopplingar söderut med olika målpunkter. Av Patricia Aramburu

15 solstrålegatan
20-50 lgh
småhus

4 norra fjädermolnsgatan
30-40+30 lgh
småhus+lamell/punkthus

14 västra länsmän
50-80 lgh
småhus

5 stackmolnsgatan
40-50 lgh
småhus

12 mellan norra b och länsmän
30 lgh
lamell

13 runt hökegårdsberget
40-50+60
småhus+lamell

11 svarte mosse
40-50 lgh
småhus

3 södra långströmsparken
50-60 lgh
småhus

10 mellan södra och norra b
150-200 lgh
småhus

9 hållplats önskevåder
40-50+20lgh
punkthus+småhus

2 almquistgatan
20-30 lgh
lamell

1 jätttestensgatan
30-40 lgh
lamell

8 hållplats mildvåder
30-40 lgh
pelarlamell

7 biskops södra entré
70-90 lgh
knäckt lamell

fågelro
22 lgh
småhus
plan antagen

Nivå 2 – platserna + kontext

Programförslaget föreslår 15 platser för nya bostäder.

Omfattningen får ses i relation till den nära framtidens behov av nya bostäder. Vi föreslår ej att exploatera Svarte mosse. Fokus har legat på att förstärka den befintliga strukturen, inte att skapa ny infrastruktur. Ett fullt utbyggt förslag kommer utgöra drygt 5% av bostadsbeståndet. Antal lägenheter i småhus är drygt 50%.

Det finns tre huvudtyper av mark att ta i anspråk, kombinationer av dessa förekommer också. Mark inom befintliga kvarter som kan vara dåligt utnyttjande, t ex parkeringar där omDispositionering av funktioner krävs. Bruna platser (brownfields) t ex rivningstomter och industritomter. Gröna platser som parker, natur och annan tidigare ej exploaterad mark.

Varje plats har genomgått en studie där vi har sett på *förutsättningar, planmönster och konsekvenser*.

Om skala/täthet

Programmets mål är att komplettera befintligt bostadsbestånd och få en mer differentierad bebyggelsestruktur. Idag består stadsdelen till 90 % av lägenheter i flerbostadshus. Det är önskvärt att området skall få fler småhus. Trots det föreslår vi även nya flerbostadshus. Anledningen är att få ett modernare bostadsbestånd, med kvaliteter som utsikt, möjlighet till stora lägenheter, bostadsrätter mm. Detta kan också utjämna skillnaden mellan att bo i flerbostadshus och att bo i småhus.

I bedömningen av vilken skala och täthet ett område ska ha ingår många faktorer. Hur ser omgivande bebyggelse ut, topografi och yta? Hur kan området bli attraktivt? Ibland vill vi förstärka ett områdes skalkaraktär, t ex vid Jättestensgatan, ibland det motsatta, som på Fågelrotomten där vi ändrar på det historiska planmönstret.

Om attraktivitet

Attraktivitet kan vara närhet till Svarte mosse/naturen, ett torg eller spårvagnen. Det kan vara tystnad, utsikt, sol eller att kunna ha en egen trädgård/odlingslott. Attraktivitet kan också vara att bo i ett tryggt område. Många vill bo i småhus. Genom att erbjuda nya småhus i stadens mellanområde motverkas dessutom urban sprawl (utbredning av staden).

Om kontext: Kugghjul, ögon och diamanter

Dessa begrepp kan beskriva relationen till kontexten. Kugghjul binder samman områden, ögon ökar tryggheten och en diamant har hög attraktivitet. Relationen till omkringliggande struktur har vi prioriterat högt i arbetet med de specifika platserna. När ett nytt område byggs är målet att det på olika plan skall vara väl integrerat i sin kontext. Avskurna enklaver är ej bra och kan skapa ett vi och dom i stället för integration. Riktningar som ligger i de ofta enkla planmönstrena är viktiga. Ibland blir det nya en kontrast, ibland en förstärkning av det befintliga. Orienterbarhet är viktigt i alla nya planer. Sen ska det ändå finnas tydliga gränser, vad är privat, halvprivat och offentligt? Den problematiken kan ses i platsen längs Svarte mosses strand. I det vidare arbetet är också trygghetsaspekten viktig. Placering av entréer, fönster och uteplatser/balkonger kan ge mörka platser ögon och på så vis öka tryggheten i ett område. T ex tallslogen mellan norra och södra Biskopsgården och hållplatserna Önskevåder och Mildvåder. Utsikt över resten av staden kan minska det mentala avståndet och öka attraktiviteten.

Förutsättningar

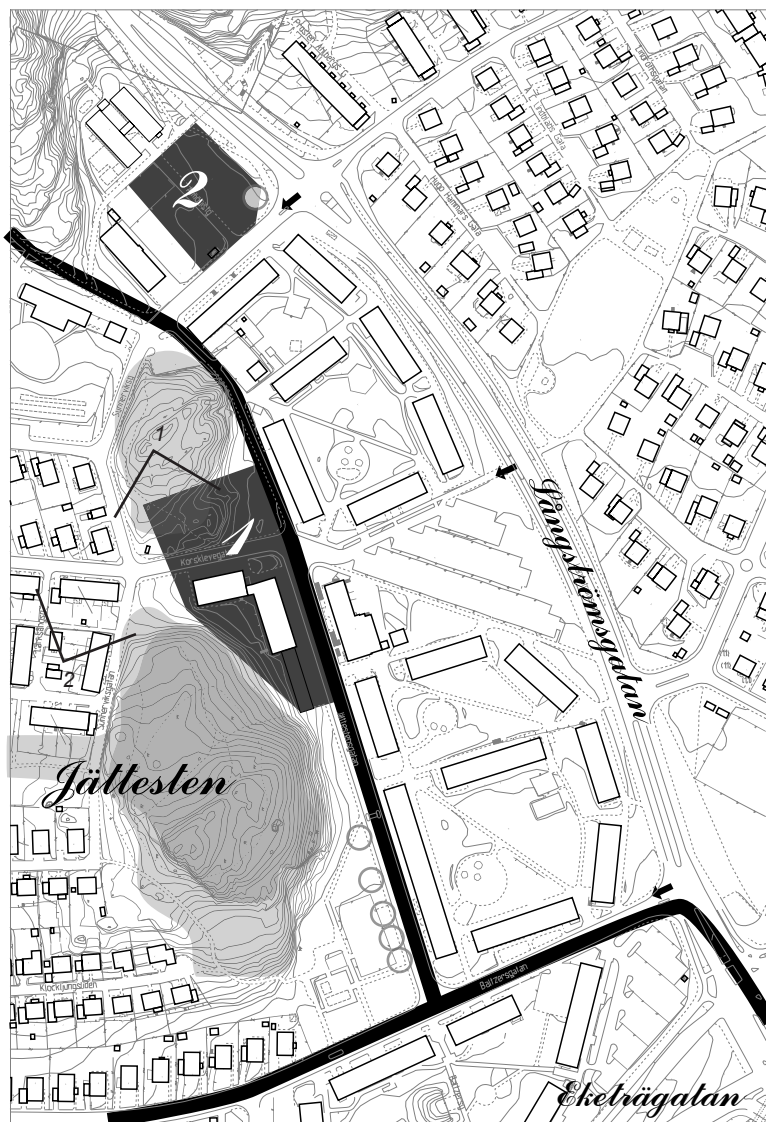
Läge, yta, topografi, klimat/väderstreck, omkringliggande bebyggelse, kollektivtrafik/ankomst, attraktivitet och hinder.

Planmönster

Attraktivitet, orienterbarhet, integration, kontext, skala, täthet och antal

Konsekvenser

stadsstruktur, ingrepp, trygghet/ögon, genomförbarhet, ekonomi och prioritet

1 Jättestensgatan

antal lgh: 30-40

typ: lamell

Förutsättningar

Jättestensgatan ligger mellan en homogen 50-talsstruktur och ett egnaheomsområde. Kollektivtrafik finns vid Eketräsgatan samt vid Långströmsgatan. Söderläge längs Korsklevegatan, österläge längs Jättestensgatan. Det är attraktivt att bo i Jättesten.

Societopvärden är bollspel, grön oas, kulturhistoria, lek samt vila. I södra delen ansluter parken till de smala grönstråken genom egnaheomsbebyggelsen. Mot Jättestensgatan paraderar ståtliga lindträd. På berget i Jättestensparken finns ett Järnåldersgravfält, vilket hänsyn ska tas till. I omgivningarna finns även andra fornlämningar.

Planmönster

Genom att kopiera skalan från omkringliggande lamellhusstruktur skapas en förtätning runt Jättestensgatan. Planmönstret bör förstärka torgbildningen. Byggnaderna bör placeras längs med gatan. Byggnader bör placeras så att befintliga byggnaderna får så lite insyn och skugga som möjligt. Exploateringen får ej störa gravfältets siktlinjer. Lindarna sparas. Exploateringen bör ses i relation till Jättestensparkens användning. Kan Korsklevegatan förlängas ut mot Långströmsgatan för långsamtgående trafik?

Konsekvenser

Förstärkning av befintlig struktur. Parken kan öppnas upp och en större fri gräsyta och ny lekplats anläggas. Trafikstrukturen får studeras vidare. Ny infart från Långströmsgatan kan ge Jättesten ett jämnare trafikflöde.

2 Almquistgatan

antal lgh: 20-30

typ: lamell

Förutsättningar

Klubbstuga och dagis som kantar en kvadratisk gräsplan. Långströmsgatan med småhusområde utgör gränsen österut. Kollektivtrafik finns utmed Långströmsgatan och Eketrägatan. Granne med skola och förskola. I sydöstra hörnet av tomten finns några karaktäristiska solitärträd.

Platsen gränsar till berget med sociotopvärden lek och utblick.

Planmönster

Skalan från omkringliggande lamellhusstruktur fortsätter. En stor gård öppnar sig mot Sunnerviksgatan för att ej skapa insyn till befintlig bebyggelse. Berget väster om platsen avslutar gården naturligt. Befintliga byggnader är kvar i ett första skede, men möjlighet att förändra dem finns. Gångstråket under Långströmsgatan, som passerar över platsen och leder fram till skolan studeras vidare.

Konsekvenser

Långströmsgatan får en tydligare inramning och den något oplanerade platsen stramas upp. Siktlinjer mellan Långströmsgatan – Sunnerviksgatan – Jättestensskolans studeras vidare.

2

3 Södra Långströmsparken

antal lgh: 50-60

typ: småhus

Förutsättningar

Halvungskog och bollplan som verkar övergiven. Plan tomt. I öster lameller i intressant planmönster, i söder Jättestens egnahemsområde samt scoutstuga med otydlig gräns mot platsen, i väster brant upp mot Önskevädersgatan skivhus och i norr Långströmsparken. Kollektivtrafik på Långströmsgatan eller spårvägen vid hållplats Önskeväder.

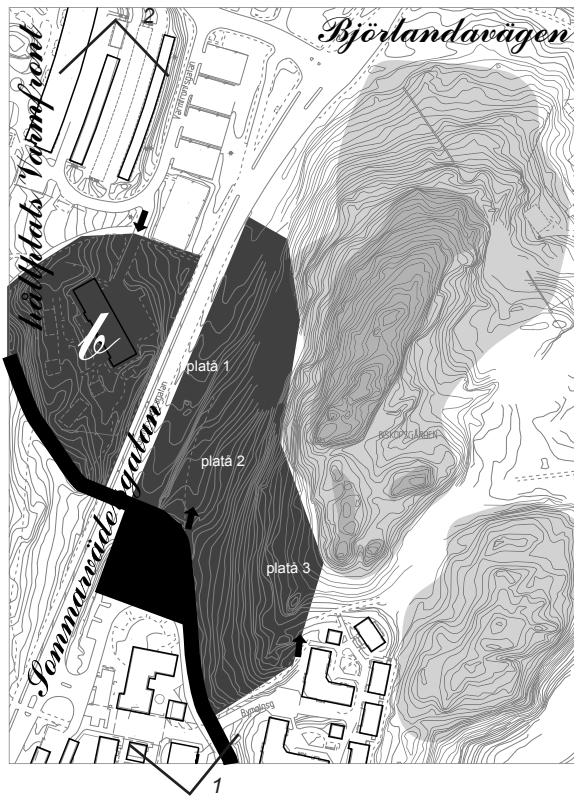
Sociotopvärden är vid Klostermursskogen lek, promenad och vid kanten av Svartedalsbranten lek, natur, promenad samt vila. Platsen utgör del av det gröna stråket mellan Svartedalsskogen och Jättesten.

Planmönster

Gata leder in som en förlängning av Hakefjordsgatan och Kölnåsgatan. Man kan köra runt. Skalan är en fortsättning på Jättestens egnahemsbebyggelse med sitt flödande förhållande mellan gata, byggnad och gröna ytor/kullar. En kugghjulsplan som för två områden närmare varandra. Kullarna i söder behålls. Känslan av grönt stråk bör kunna behållas genom området med småskaliga gaturum och enskilda solitärträd. En tydlig uppdelning i privat och offentligt mot parken i norr eftersträvas.

Konsekvenser

Två områden knyts ihop, Jättesten och Svartedalen. Ekonomiskt oproblematiskt att genomföra. Medför ökad trafik genom Jättestens egnahemsområde. Bollplanen försvinner men utrymme för både spontant bollspel finns längre norr upp i stråket och vid Jättestensskolan.

4 Norra Fjädermolnsgatan

antal lgh: 30-40+30

typ: småhus samt flerbostadshus

Förutsättningar

Skogen mot Tolered utgör en övergång till Björlandavägens bebyggelse och bör bevaras till största del. Platsen består av tre sydvästvända platåer, varav de två översta lämpar sig för exploatering. Den nedre längs Sommarvädersgatan anses olämplig med dåliga lokalklimatiska förhållanden. Hållplats Varmfront ligger nära, men förbindelsen är otrygg och otydlig. Bebyggelsen i söder har otydliga gränser mot platsen. Attraktivt läge nära naturen och Björlandavägen. b. Dagistomt nära hållplats Varmfront, bestående av österslutning och platå. Dagiset är ej i bruk. Ny sträckning av hamnbanan (vid alternativ bergtunnel) måste beaktas.

Sociotopvärden (del av Svartedalsskogen) är lek, promenad, vila och tillgänglighet. Platsen utgör en del av Svartedalsskogen. Några stigar leder in i området. Framför allt utgör berget en del av landskapskaraktären, där Svartedalsskogen nås via gångvägen vid Bymolnsgatan.

Planmönster

Två platåer med småhus som följer höjdkurvorna. En möjlighet att bebygga området närmast Sommarvädersgatan (platå 1) kan vara att fylla upp och bygga en ny platå som ansluter till befintlig parkering. . Parkeringen omdisponeras och blir entré. Bra gångförbindelser ner till bron och en tydlig relation till Biskopsgårdens ringar bör skapas.

b. Förhållandet till Sommarvädersgatan är viktigt. Byggnadsstruktur som skärmar från buller, men släpper in södersol och ligger nära Sommarvädersgatan.

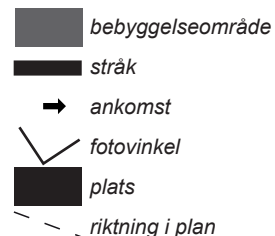
Konsekvenser

Möjligheterna att rusta upp förbindelsen till hållplats Varmfront. Tydliga entréer till området och gångvägar upp till berget och Svartedalsskogen bör ordnas.

b. Otryggt rum aktiveras med ögon, gärna entréer mot gångstråk. Problem med buller från två håll. Spårvagnshållplatsen har idag fått lågt bullerplank.

1
2

1
2

5 Stackmolnsgatan

antal lgh: 40-50

typ: småhus

Förutsättningar

Bergsrygg med branta kanter mot väster och öster. Svår topografi. Läget är öppet med sol från alla håll. På nedsidan om östra kanten ligger en serie skivhus. Området sträcker sig mellan två hållplatser, Länsmansman och Sjumila. Området anses attraktiv i och med det öppna läget.

Sociotopvärden är lek och promenad. Platsen och berget utgör närnatur för boende utmed Stackmolnsgatan och är samtidigt ett viktigt landskapselement.

Planmönster

Ankomst från norr via ny rondell. Småhus i grupper som följer höjdkurvor med riktningar hämtade från och i förhållande till skivhusen i öster. Noga terränganpassning är nödvändig. Husen skall ligga högt så att kanterna på berget fortfarande är dominant och blir en tillgång för lek och promenad.

Konsekvenser

Orörd natur tas i anspråk. Konsekvenser för boende öster om området, där en plats med lekskog och naturkänsla påverkas. Kopplingar skapas över Sommarvädersgatan, både visuellt och fysiskt.

13 runt Hökegårdsberget

antal lgh: 90-100

typ: lamell + småhus

Förutsättningar

Platsen är kuperad med kulle, plataer och sluttningar. Här finns utsikt från parkeringsdäck, en nedlagd parklek, taggträdsinramad skola och brant gångväg ner till Sommarvädersgatan. Största delen av platsen vetter mot öster.

Sociotopvärden är bollspel, lek och mötesplats. Parkleken tjänar som mötesplats där tunnlar under Rimfrostgatan utgör entréer norrifrån. Stigar leder upp till berget som utgör ett viktigt landskapselement och platser för kojbyggen.

Planmönster

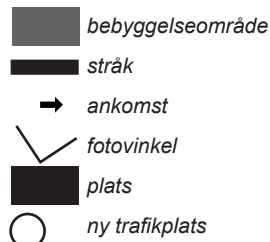
Småhusbebyggelse på ena eller andra sidan om genomgående gata. L-hus på parkeringsdäck, bildar diamantprojekt, med kontakt till andra sidan Sommarvädersgatan (plats 5). Riktningar i planen följer gatan. Parkodukt över Sommarvädersgatan med ramp ner till hållplats Sjumila ersätter gammal bro. Genomgående trafik önskvärt. En ny, mindre plats för möten och lek bör skapas centralt i området. Tillgängligheten till berget österifrån studeras särskilt.

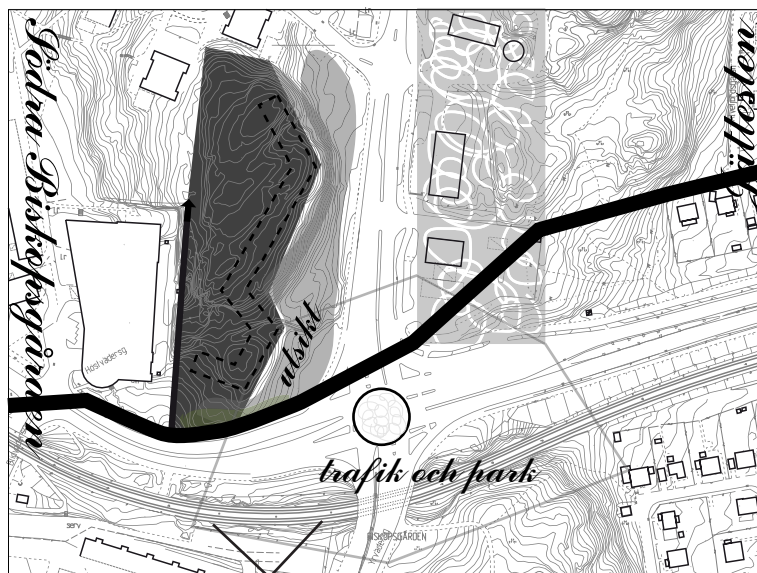
Konsekvenser

Ökad trygghet och tillgänglighet till området med parkodukt som koppling mellan tre områden. Aktiverar Sommarvädersgatans monotona sträckning. Gångtunnlar vid Rimfrostgatan höjs upp till gatunivå alternativt breddas. Det kan innebära en ökad trygghet men också större risk för barn som på egen hand skall korsa gatan.

3
4

7 Biskopsgårdens södra entré

antal lgh: 70-90

typ: knäckt lamell

Förutsättningar

Platsen utgör södra entrén till Biskopsgården. Den består av en överdimensionerad trafikapparat, en höjd med utsikt över staden samt bensinstation, telestation och ej utnyttjad panncentral. Kollektivtrafik finns vid Vårvåderstorget. Ankomst med bil till kullen är komplicerad. Möjlighet att utveckla verksamheter på östra sidan om Sommarvädersgatan med koppling ner till Jättsten finns. Höjden har sol från alla håll. Läget på höjden är attraktivt.

Sociotopvärden är (boll), lek, naturupplevelse, promenad, utblick och vila. Berget utgör del av större sociotop som sträcker sig norr om Treröseskolan. På bergets östsida finns en del stora ekar som utgör del av en relativt grön vägg mot trafikplatsen.

Planmönster

Fyra komponenter formar Biskopsgårdens södra entré. Bostadshus på kullen, litet verksamhetsområde, trafikpunkt samt ett sammanhängande landskapsprojekt!

Bostadshuset kan vara ett knäckt lamellhus som följer höjdkurvorna. Gård på två nivåer. Möjlig ankomst kan ske från SDN-husets baksida, men andra alternativ får studeras. Ett diamantprojekt med tyst sida mot trafiken och öppen inåt mot väster med t ex generösa loftgångar.

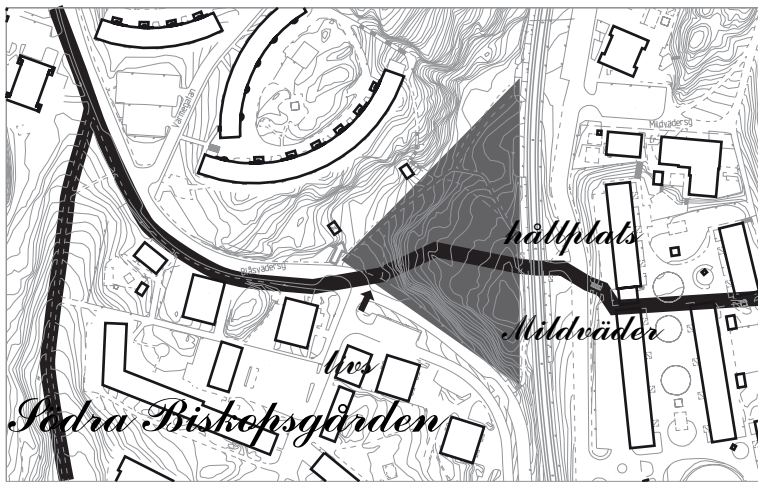
Verksamhetsområdet bör ha en tydlig sida mot Sommarvädersgatan och disponeras på ett intressant sätt i symbios med hänsyn till fornlämningar i området.

Trafikpunkten bör förändras och få ett mindre yta. Korsningen är dimensionerad från tiden innan Lundbytunneln fanns och trafiktalet var högre.

Ett landskapsprojekt skulle kunna vara en sammanbindande komponent.

Konsekvenser

Tillgängliggör en fantastisk plats (kullen). SDN-husets baksida får ögon. Symbolprojekt för Biskopsgården med tanke på dess läge. Ett landmärke som utmärker Biskopsgårdens södra entré. Tillgänglighet och allmänna utsiktsplatser bör säkerställas i projektet.

8 hållplats Mildväder (Värmebacken)

antal lgh: 30 (-40)

typ: pelarlamell

Förutsättningar

Platsen ligger dikt an spårvägen och hållplats Mildväder. Den är halvcirkelformad med två sluttningar, en mot sydöst och en mot nordöst. Tre typer av bebyggelse omringar sluttningarna, svängda lameller, punkthus och låghus. Buller från spårvagn är ett hinder. Platsen anses av medborgargruppen vara otrygg.

Platsen har inga redovisade sociotopvärden, men gränsar mot Sjumilaparken. I kanterna mot de svängda lamellerna förekommer säkert en del lek, och man blickar ner på en grön plats från omgivande hus.

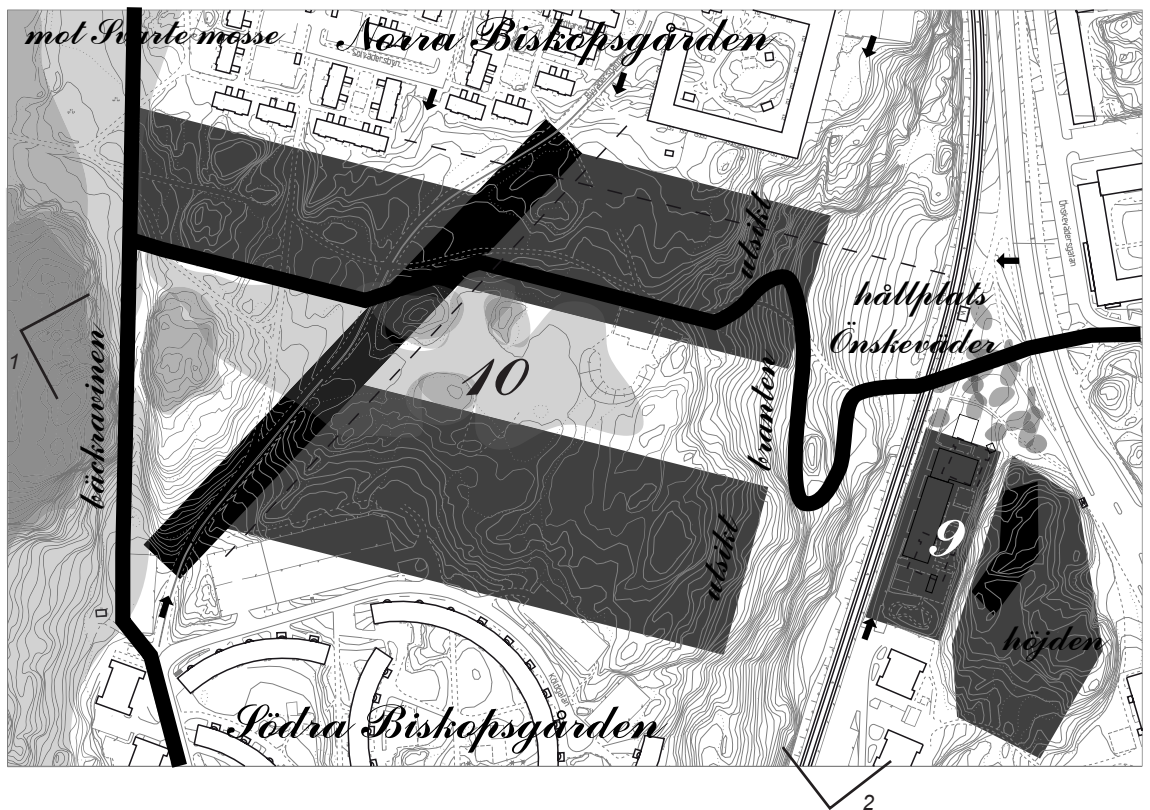
Planmönster

Sluttningarna utnyttjas för exploatering. Exempelvis lameller med takträdgård. En bra förbindelse mellan Blåsvädersgatan och hållplats Mildväder är viktig. Byggnaders entréer och fönster bör placeras för att skapa en så trygg plats som möjligt. Mot spårvagnshållplatsen förstärks karaktären av mötesplats.

Konsekvenser

Tryggheten ökar. Nya byggnader utgör ögon för en otrygg plats.

9 hållplats Önskeväder

antal lgh: 40-50 +20

typ: punkthus+småhus

Förutsättningar

Dalgång med spårvägen och hållplats Önskeväder dikt an platsen och Sommarvädersgatan nära. Platsen runt hållplatsen anses av medborgargruppen vara mycket otrygg. Ett dagis ligger på platsen och måste flytta till annat läge. Buller från spårväg kräver att planlösningar för lägenheterna noga studeras. Platsen är trång.

b. höjd mellan spårvägen och Sommarvädersgatan.

Platsen gränsar till berget bakom dagiset med sociotopvärden lek, naturupplevelse, promenad, utblick och vila. Platsen mellan Sommarvädersgatan och spårvagnsspåren utgör en nordvänd genomgångsplats med karaktärsfulla talar.

Planmönster

En fortsättning på den saxade punkthusstrukturen med bostadsgård på kullen. Genomfart/infart från Sommarvädersgatan är önskvärt för att få ett jämnare trafikflöde. Tryggare och mer tillgänglig serpentinväg upp till Sjumilaparken löses tillsammans med plats nr 10.

b. småhus exponeras mot Sommarvädersgatan. ankomst från x-skolan eller ... ev läge för dagis

Konsekvenser

En av Biskopsgårdens mest otrygga plats får ögon och den stiliga glesa talldungen får en inramning. Dagiset måste flyttas till annan plats, alternativt inrymmas i den nya bebyggelsens bottenplan eller till kullen. Vägstrukturen förändras, och trafiken ökar lokalt. Anslutning till Sommarvädersgatan får studeras vidare. Platsen är svår att lösa, främst beroende på buller från spårvagn.

10 mellan södra och norra Biskopsgården

antal: 150-200

typ: småhus +

Förutsättningar

Stor plats mellan Södra och Norra Biskopsgården. Attraktivt att bo nära naturen. Platsen begränsas i väster av en mindre bäckravin och i öster en brant slänt ner mot hållplats Önskeväder. I söder ligger bananhusen med parkeringsdäck ut mot det gröna. Här är gränssnittet rörigt. I norr ligger VM-byn med otydligt avslut mot platsen. VM-byn har ersatt en av meanderlamellerna vilken tyvärr revs i stället för att rustas upp. Platsen är solrik.

Sociotopvärden är boll, lek, natur, promenad, utblick och vila. Platsen utgör en grön utlöpare från Svarte Mosse och friluftsområdet. En grön buffert mellan de två områdena som med sitt omfång och storlek skapar en plats som i strukturen blivit ett ingenmansland. Talldungar, berghällar och gräsmattor ger varierad rumslighet.

Planmönster

En diagonal förbinder Södra och Norra Biskopsgården för att binda ihop ett viktigt gångstråk. Tre bebyggelseområden ansluter till denna och lämnar ett brett grönstråk i mitten för att bibehålla en gräns och ett attraktivt parkrum mellan de två områdena. Öar av talldungar bevaras. En gångväg över bäckravinen mot Svarte Mosse etableras samt en tydlig Volvoväg med ökad tillgänglighet ner till hållplats Önskeväder. Riktningarna i planen följer meanderlamellen och diagonalen. Genomfart med biltrafik är önskvärt för att uppnå fysisk integration. Småhus tätt och lågt, med något enstaka högre hus med utsikt som bryter. Parkeringsdäcken kan på ett intressant sätt bryta planmönster.

Konsekvenser

Södra och norra Biskopsgården får en gemensam plats. Igenfyllning av gångtunnel vid Friskvåderstorget krävs för att möjliggöra infart från Dimvädersgatan. Lämpligaste ankomst från norr får studeras vidare. En stor grönkil påverkas, men utformas som ett tydligt parkrum som leder vidare upp till mossen. Platsen får ögon när bebyggelse med entréer och uteplatser öppnar sig mot parken.

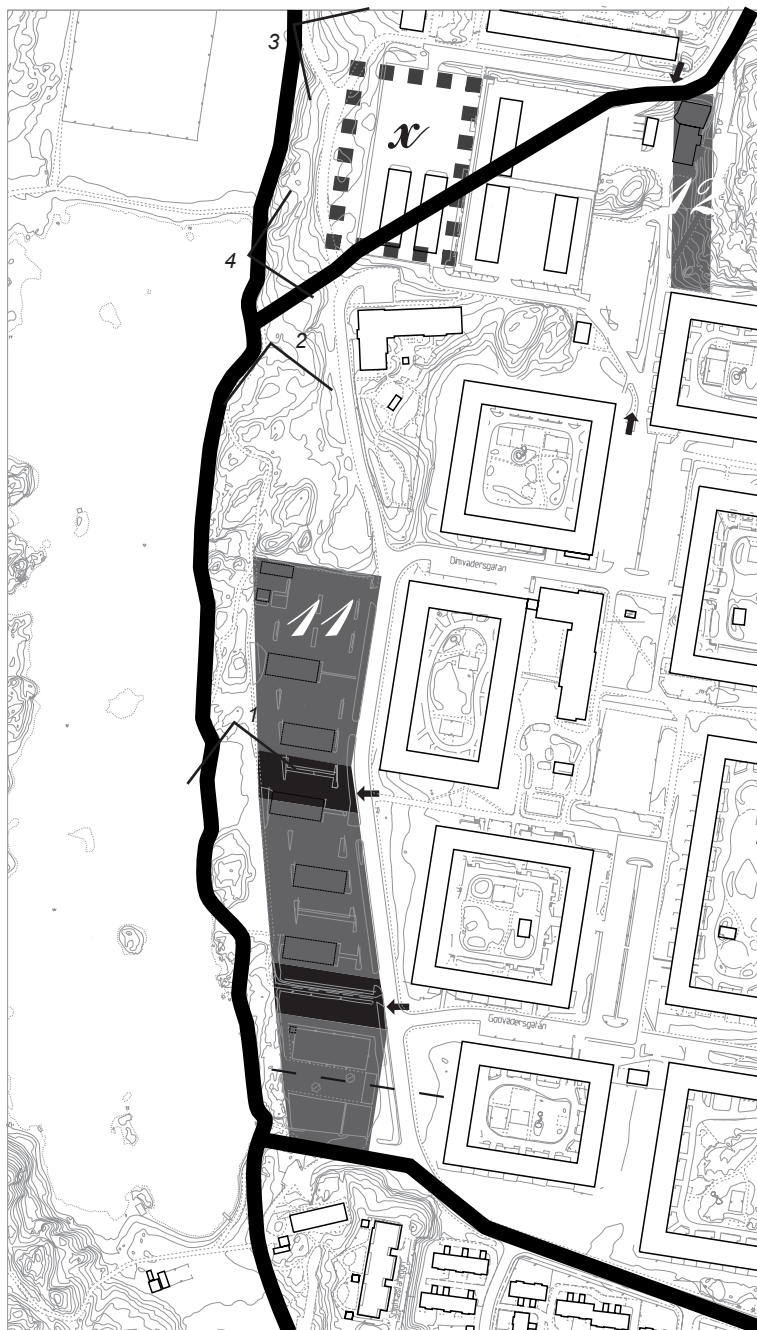

1
2

1
2

11 Svarte Mosse

antal lgh: 40-50

typ: parhus omlott

Förutsättningar

Platsen är en parkeringsplats mellan norra Biskopsgårdens kvarter och Svarte mosses vatten. Mycket attraktivt läge. Plan sjötomt i västerläge. Kollektivtrafik finns 400 - 450 meter bort. Knäckfrågan är hur man löser omflyttning av existerande parkeringsplatser. Bostadsbolaget, som äger tomten, har redan börjat flytta parkeringsplatser in i kvartersstrukturen på grund av stor skadegörelse i nuvarande läge. Street basket-plan i områdets södra del utgör en viktig funktion i norra Biskopsgården. Ska den ligga kvar eller flyttas till annat läge?

Sociotopvärden runt Svarte mosse-området är bad, bollspel, båt, fiske, lek, mötesplats, picknick, promenad och vila. Stråket är smalt vid den aktuella platsen. En gångväg löper delvis i kanten av parkeringen och på vissa sträckor i strandkanten.

Planmönster

Småhus/parhus omlott för utsikt mot vattnet. Transparent bebyggelsestruktur mellan Dimvädersgatan och vattnet. Ett antal bredare öppningar i förlängningen av kvarterens gator tillgängliggör vattnet. Brygga längs nordöstra strandkanten för kontinuerlig gångväg längs vattnet. Basketplan flyttas eventuellt till annat läge. Gränser mellan privat och oprivat viktiga. Enkel ankomst direkt från Dimvädersgatan.

Konsekvenser

Exploateringen ökar tillgänglighet och mental närhet till vattnet. Parkerings- och street basketfrågan måste lösas.

12 mellan Norra B och Länsmanstorget

antal lgh: 30

typ: lamell som binder ihop

+: offentliga lokaler

Förutsättningar

Intermezzo mellan Norra Biskopsgården och Länsmansgården. Stor parkeringsplats och materialförråd/uppställningsplatser/återvinning av rörig karaktär! Platsen får ses i sammanhang med tomt 11.

Sociotopvärden är samma som för plats 11.

Planmönster

Parkeringsdäck är kvar och kan eventuellt inrymma fler platser. En byggnad i Hökegårdsbergets västersluttning kan agera sammanbindande element mellan Norra Biskopsgården och Länsmansgården. Utsikt över Svarte mosse. Utmed Svarte Mossestråket och väster om parkeringsdäcken finns utrymme för en lägre byggnad som tar upp höjdskillnaden och öppnar sig mot både väster och öster (x). Den kan t ex inrymma verksamhet/ service som stödjer och kompletterar de olika aktiviteterna i stråket. Bilväg mellan Norra Biskopsgården och Länsmansgården är önskvärt.

Konsekvenser

Ögon på parkeringsplatsen. Möjlighet att utnyttja befintlig parkering mer intensivt får studeras. Trygg väg mellan norra Biskopsgården och Länsmansgården. Materialförråd måste flyttas. En ny central entré kan göra Svarte Mosse tillgängligt mellan två bostadsområden.

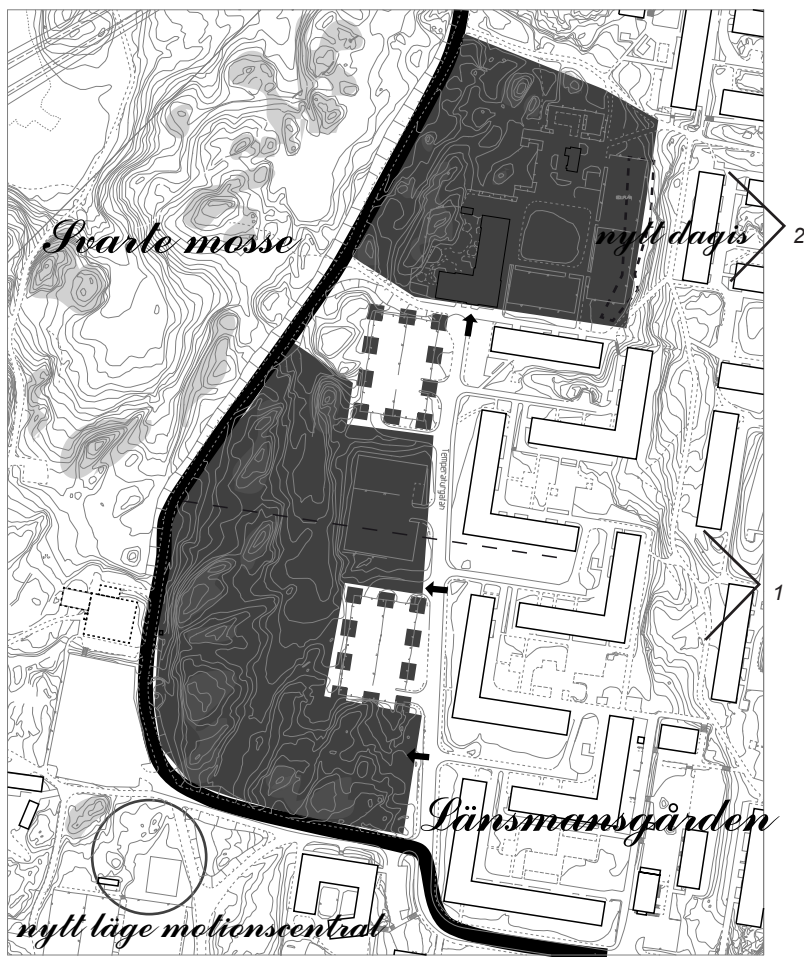

3
4

1
2

14 västra Länsmansgården

antal lgh: 50-80

typ: småhus

Förutsättningar

Småkuperat område väster och norr om Temperaturgatans parkeringar. Består av ett tydligt låglänt fuktigt område med björkar och höjdparter med hållmark och tallar. Västersol. 450-500 meter till kollektivtrafik. Omkringliggande bebyggelse består av L-formade flerbostadshus i intressant planmönster. Östra delen består av två p-däck och en markparkering. Väster om planområdet har motionscentralen nyligen brunnit ner, varpå nytt läge för denna diskuteras.

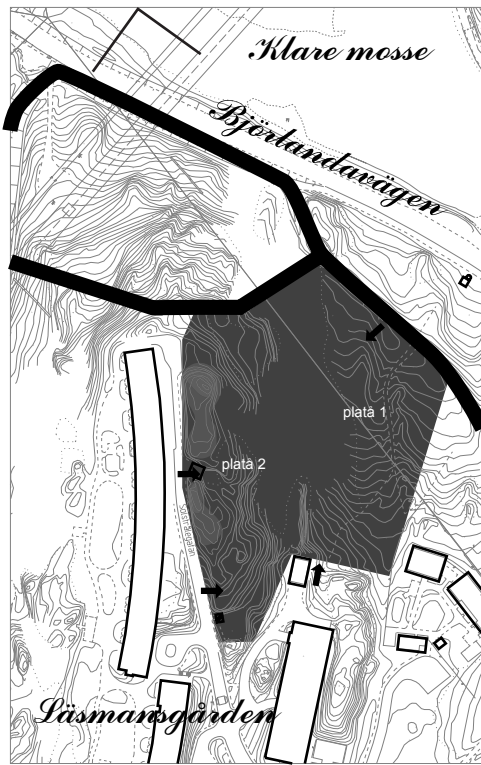
Sociotopvärden för Svarte mosse och Temperaturgatans parklek är blomning, lek och promenad. Området utgör delvis en baksida till parkeringar och delvis grön framsida till cykelvägen som leder vidare till Hisingsparken.

Planmönster

De två p-däcken kan vara kvar eller omorganiseras. Markparkeringen tas upp i planområdet. Planmönstret tar hänsyn till småkullar och får samma riktning som intilliggande hus. Öppningar i dessa bör vidareföras/bejakas i nya planen. Området kan bli attraktivt med sin närhet till naturen. Norra delen förutsätter en flytt av dagiset för att utnyttjas på bästa sätt. Nytt läge för nedbrunnen motionsanläggning har bedömts passa in sydöst om befintlig parkering.

Konsekvenser

Bebyggelsen kan återta kontakten med naturen. Det småkuperade området innebär att utfyllnader över det fuktiga området kan behöva göras, vilket påverkar hydrologin. I norr kan förslaget etappindelas så att dagiset till en början ligger kvar i området. Föreningslokaler vid parkleken kan få ny plats vid ny motionscentral eller i bottenlokal på ny bebyggelse. Platsen med bollplaner väster om branten rustas upp och plats för lek och möten skapas.

15 Solstrålegatan

antal lgh: 20-50

typ: småhus

Förutsättningar

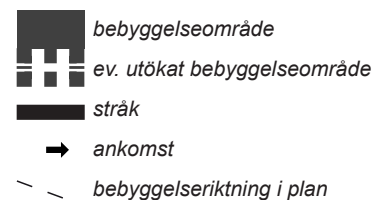
Området består av två platåer. En övre småkuperad platå med utsikt mot öster, söder och norr med Klare mosse, samt en lägre svagt norrluttande platå mot Björlandavägen. I väst skymmer Solstrålegatans svängda nedtrappade lamell västersolen. Detta hus har genomgått en totalförändring under 90-talet, med få spår av det ursprungliga kvar. Hållplats Varmfront ligger relativt nära. Del av det föreslagna området nyttjas som samling/grillplats för de boende. Ny sträckning av hamnbanan (vid alternativ bergtunnel) måste beaktas.

Planmönster

Småhus i östvästlig riktning på övre platån. Mindre kullar sparas. Ett antal infarter från Solstrålegatan. Koppling ner mot Björlandavägen önskvärd. Småhus i grupper på nedre platå. Terränganpassningen på båda platåerna måste noga studeras.

Konsekvenser

Området kan öka tryggheten i närmiljön samt låta Biskopsgården synas bättre från Björlandavägen. Svår terräng med komplicerad ny infrastruktur på den övre platån.

Referenslitteratur

Översiktsplanen för Göteborg, ÖP99

Budget 2006

Göteborgs Stads hemsida, statistik och annat...

Kulturhistorisk värdefull bebyggelse

Metoder för möten, Anna Ranger/Karin Westerberg

En hel stad, om lokala insatsers betydelse för integration i boendet, Boverket

Biskopsgården, en spegel av Göteborg och världen, Einar Hansson

Suburban navigation, Anna-Johanna Klasander

The Image of the City, Kevin Lynch

Chora Raoul Bunschoten

***PROGRAM FÖR BISKOPSGÅRDEN
TILLÄGG AV BOSTÄDER
FÖRSTÄRKNING AV STADSSTRUKTUREN***

***PROGRAMSAMRÅD
STADSBYGGGNADSKONTORET I GÖTEBORG, SEPTEMBER 2006***

**Program för
BISKOPSGÅRDEN -
TILLÄGG AV BOSTÄDER OCH FÖRSTÄRKNING AV STADSSTRUKTUR
inom stadsdelen Biskopsgården i Göteborg (samt delar av Lundby)**

SAMRÅDSREDOGÖRELSE - PROGRAM

GENOMFÖRANDE

Byggnadsnämnden beslöt den 14 juni 2005 att genomföra samråd för programförslaget. Förslaget har sänts för yttrande enligt bifogade lista över samrådskrets under tiden 20 september – 31 oktober 2006. Förslaget har under samma tid varit utställt på stadsbyggnadskontoret och på stadsdelsbiblioteket i Biskopsgården. Informationsmöten i form av öppet hus har vid två tillfällen hållits i stadsdelsbiblioteket på Vårväderstorget samt på Idépunkten på Friskväderstorget.

SAMMANFATTNING

Samtliga begärda yttranden, utom från Göteborg Gatu AB (kdm), kretsloppsnämnden, utbildningsnämnden, Svenska kraftnät och Telia Networks Skanova har kommit in.

Kritiska synpunkter på kompletteringsprogrammet från de boende berör framför allt förslagen i och nära Jättesten. Allvarligaste invändningen gäller grönområden som tas i anspråk, skugga från föreslagen bebyggelse samt trafikökning.

Med anledning av framförda synpunkter har stadsbyggnadskontoret justerat programmet inför byggnadsnämndens godkännande. Ändringar jämfört med programförslaget finns sammanfattade längs bak i dokumentet. Övriga synpunkter har i övrigt till stor del kunnat beaktas genom mindre ändringar i programmet.

Under samrådstiden sattes affischer, som inte kom från SBK, upp i området rörande förslagen i Jättesten. Kontorets logotyp användes och affischerna gav därför intryck att komma från SBK. Där presenterades preciserade hushöjder på planerad bebyggelse. Det skrevs om 4-våningars lameller samt 10-våningars skivhus i betong. Detta är alltså felaktigt. SBK skriver ingenting om exakta hushöjder i programmet, ej heller om materialval. Affischerna har på detta sätt skapat obefogad oro för exploaterings omfattning.

Kopior av samtliga yttranden har överlämnats till fastighetskontoret för kännedom och ev beaktande vid planens genomförande.

KOMMUNALA NÄMNDER OCH BOLAG M M

Fastighetsnämnden anser att tillkomsten av nya och bättre bostäder tillsammans med de föreslagna förbättringarna av de tvärsgående stråken skapar förutsättningar och underlag för en bibehållen och sannolikt även en förbättrad service på Biskopsgårdens olika lokala och centrala handelsplatser. För det fortsatta arbetet med planeringen i Biskopsgården efter programsamrådet krävs i första hand detaljerade inventeringar av de i programmet föreslagna platserna för kompletteringsbebyggelse. Detta för att få en bättre bild av vilka dessa är och därefter i vilken tidsordning detaljplanearbete kan påbörjas. Först efter detta kan mer djupgående studier av bebyggelsetyper och gestaltning göras.

Programområdet är beläget i en tätortsstruktur varför anläggningar för teknisk försörjning i huvudsak finns utbyggda i området. Kommunen äger större delen av den mark som föreslås för nya bostäder i programmet, vilket innebär att försäljning av kommunens mark kan generera intäkter för investeringar i allmänna anläggningar för strukturella förbättringar.

Kommentar: Kontoret instämmer. Efter programarbetet ska diskussioner föras med fastighetskontoret om hur arbetet går vidare.

Göteborg Energi AB fjärrvärme påpekar att samtliga föreslagna platser med undantag för *plats 3, 5 och 8* kan erbjudas fjärrvärme utan omläggningar av befintliga ledningar.

Göteborg Energi AB nät påpekar att på *plats 9, 10, 11, 12 och 14* behöver elnätet eventuellt förstärkas. Genom *plats 10* passerar idag markförlagda högspänningskablar. I den sydvästra delen av *plats 14* finns luftledningarna som eventuellt måste åtgärdas.

Göteborg Energi AB gas påpekar att det i programområdet finns markförlagda stadsgasledningar, vilket bör beaktas. I övrigt inget att erinra.

Idrotts- och föreningsnämnden vill lyfta fram behovet av närmiljöer för fysisk aktivitet. Det konstateras att flera av de ytor vilka i programmet föreslås att bebygga idag används till spontanidrott. Det förutsätts att dessa ytor ersätts med ytor med lika goda förutsättningar.

Plats 2 - Almquistgatan. Klubbstugan, tillhörande GAIK, bör ej inrymmas i bottenvåning till ett bostadshus. Man bör istället försöka finna ett alternativt läge i närområdet.

Plats 3 - Södra Långströmsparken. Grusplanen med omgivande mark förvaltas av idrotts- och föreningsförvaltningen men saknar belysning. Inget hindrar att ytan ianspråkas för bostäder.

Plats 13 - Runt Hökegårdsberget. Tennisplanen bör få finnas kvar eller flyttas till annat läge.

Plats 14 - Västra Länsman. Nytt läge för återuppbyggnaden av den nedbrunna motionsanläggningen, Länsmansgårdens Motionscentrum, bör ingå i programmet.

Miljöpartiet har i en protokollsanteckning uttryckt tveksamheter till flera av platserna då de används till spontan användning, vilket de bör fortsätta att användas till.

Miljöpartiet, socialdemokraterna och västerpartiet önskar i ett tilläggsyrkande att se en etablering av villor och radhus i första hand för att öka möjligheterna till boendekarriär. Förvaltningens skrivelse om spontanidrott bör också omformuleras för att säkerställa dessa möjligheter.

Kommentar: Programförslaget har reviderats. Nytt läge för motionsanläggning har diskuterats och tas med i programmet. Övriga synpunkter behandlas i kommande detaljplaner.

Kulturnämnden avstyrker *plats 1 och 6* ur *arkeologisk synvinkel* då den planerade bebyggelsen anläggs i direkt anslutning till gravstråk. *Platserna 3, 5 och 13* berör osäkra fornlämningar och bör utredas arkeologiskt. *Plats 10 och 14* berörs ej av fornlämningar i plan, men byggnation bör anpassas efter siktlinjer till närbelägna fornlämningar.

Inga särskilt utpekade *naturvärden* berörs av programmet men flera platser ligger i områden som är utpekade som grönstruktur. Närmare inventering av naturvärden bör göras inför fortsatt arbete. Vad gäller Svarte mosse så bör angränsande bebyggelse hållas låg, för många bryggor ej anläggas p g a djurlivet, samt muddring av mossen ej genomföras p g a hydrologin. En utomhusbassäng vore istället lämpligt att anlägga för att tillgodose behovet av närbad.

Under vidare arbete kan kompensationsåtgärder enligt den antagna motionen sans och balans (KF 2001/30) behöva genomföras.

Kommentar: Programförslaget har reviderats. *Plats 6 – Molnvädersgatan* stryks, se även kommentarer boende. *Plats 1 – Jättestensgatan* har omarbetats efter diskussion med museet. Övriga synpunkter behandlas i kommande detaljplanearbeten.

Kyrkonämnden ser positivt på att man satsar på ny bebyggelse som ger större bredd vad gäller boendeform.

Lokalförsörjningsnämnden påpekar att även om ökningen av bostäder blir förhållandevis liten, är det viktigt att redan i detta skede beakta det framtida behovet av skolor och förskolor i de senare detaljplanerna.

Kommentar: Behovet kommer att beaktas i kommande detaljplaner i samarbete med SDF Biskopsgården.

Lokalsekretariatet ser positivt på en förtätning av stadsdelen och tror det kan öka både trivsel och trygghet i området. Beträffande kommunalservice och skola förutsätts att detta studeras vidare i detaljplanerna.

Kommentar: Se kommentar Lokalförsörjningsnämnden.

Miljönämnden ser positivt på programförslaget som helhet. De anser att exploatering av bostäder i första hand endast skall ske längs de stråk som har befintlig god kollektivtrafik med ett avstånd på 400m till kollektivtrafikhållplats. I andra hand, eller i ett senare skede, kan exploatering ske i de områden som har något längre avstånd till hållplats.

De anser vidare att det är viktigt att utveckla torgen för service inom bekvämt gång- och cykelavstånd samt undersöka möjligheten till fler arbetsplatser inom stadsdelen.

Man bör i första hand exploatera dåligt utnyttjad mark och bruna platser (rivningstomter/industritomter), föra att undvika att ta gröna platser i anspråk. Man bör samtidigt arbeta med att öka tillgängligheten till natur- och rekreationsområden. Om grönområden blir aktuellt för exploatering ska principen om kompensation tillämpas.

För några platser kommer riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vara svåra att klara. I detaljplaneringen ska dessa frågor hanteras i enlighet med *kommunal tillämpning av riktvärden för trafikbuller*.

Vidare vill miljönämnden på ett tidigt stadium lyfta att miljö kvalitetsnormer överskrids vid Lundbytunnelns mynning överskrids. Detta påverkar dock ej några förslagna platser.

Nämnden ställer frågan om det inte är möjligt att arbeta mer med hållbar utveckling med miljöanpassat byggande och energihushållning. En LCC-analys är önskvärd.

Kommentar: Kontoret instämmer. Övriga synpunkter behandlas i kommande detaljplaner.

Park- och naturnämnden anser att programarbetet är väl utfört och att ny bebyggelse och infrastruktur kommer att vara till nytta för stadsdelen och dess invånare. Vidare anser de att Biskopsgårdens struktur är intressant och bevaransvärd och att kvarterens olika karaktärer ska få bana väg för ny bebyggelse. Friskvåderstorgets utformning bör utredas vidare.

Det saknas en närmare och mer konkret beskrivning av påverkan på ekologiska värden.

Avsaknad av badmöjligheter kom fram i arbetet med *sociotopkartan* från förvaltningen. Ett bassängbad skulle utgöra ett lyft för stadsdelen. En annan sak som kom upp under sociotoparbetet var hur dåligt skogen utnyttjas av de boende. Detta berodde delvis på rädsla och en mer parklik entrézon till skogen skulle kunna förbättra situationen (natur med tillägg). De anser vidare att plats bör avsättas till fler odlingslotter, något det råder brist på.

Specifika synpunkter platser:

Plats 1 - Jättestensgatan. Väl vald plats. Lindarna bör bevaras, det eventuellt utökade området bör således strykas. Norr om Korskevegatan bör en förlängning av egna-hemsbebyggelsen studeras för att låta berget bibehålla sin öppna karaktär.

Plats 2 - Almquistgatan. Platsen är väl vald så länge förskolans och nya bostäders utearealer ej samnyttjas.

Plats 3 – Södra Långströmsparken. Bollplanen används lite och är i dåligt skick och lämpar sig väl för bebyggelse. Tydliga gränser mellan bebyggelse och rekreationsområde bör finnas. Slänten upp mot väster bör således ej exploateras och gång och cykelstråk ej brytas.

Plats 4 – Norra Fjädermolnsgatan. Lokalklimatiska förhållanden bör utredas på platå 2 och 3.

Plats 5 – Stackmolnsgatan. Karaktären av berg bör kunna förstärkas med ny bebyggelse och föreslagen parkodukt.

Plats 6 – Molnvädersgatan. Exploaterings påverkan på Jättestens egnahemsområde med avseende på bl a slagskuggor bör utredas. En gångslinga för att tillgängliggöra det karaktäristiska, fornminnesrika berget, bör anläggas. Vidare bör vegetationen gallras för att lyfta fram karaktären och skapa en utsiktsplats.

Plats 7 – Biskopsgårdens södra entré. Gestaltningen av denna plats är mycket viktig för Biskopsgårdens image. Tyngd bör läggas på utformningen.

Plats 8 – Hållplats Mildväder. Viktigt att behålla den öppna känslan. Byggnader bör placeras i de norra och södra kanterna.

Plats 9 – Hållplats Önskeväder. Denna plats lämpar sig väl för exploatering. Den karaktäristiska talldungen bör behålla sin utformning. Ingen genomfart, för att behålla tallarna.

Plats 10 – Mellan Södra och Norra Biskopsgården. Med en central öppen yta som föreslås i programmet kan platsen, från att vara en näst intill oanvänd plats, bli populär och användbar för närboende. Förvaltningen ser det ej önskvärt med genomfartstrafik. Sociotopvärdet *Gs* (gatusport) finns här och bör få en ny plats om möjlighet till detta försvinner.

Plats 11 – Svarte mosse. Förslaget för byggnation av dagens parkeringsplatser är bra, men bör ej sträcka sig längre än till Dimvädersgatans förlängning. Naturkänslan mellan föreslagen bebyggelse och vattnet får ej gå förlorad. Utformningen av genomgångar från Flygvädersgatan är positiv samt önskan att utforma bebyggelsen för att åstadkomma närhetskänsla till mossen. Fåglarna vid mossen kan bli en olägenhet och problemet bör undersökas. Ny plats för *Gs* önskas ifall denna byggs bort.

Plats 12 – Mellan Norra Biskopsgården och Länsmansgården. Positivt att placera en ny central entré till Svarte mosse här.

Plats 13 – Runt Hökegårdsberget. I stort positiva. Parkodukten är intressant, men framför allt det sammanbindande stråk den utgör. Positiva till bostäderna vid P-däcket. Parklekens bör finnas kvar och utvecklas. Bebyggelsen bör sluta vid parkodukten då skogen söder om denna används till lek.

Plats 14 – Västra Länsman. Parkeringsdäcken utgör en barriär och området är därför positivt att exploatera. Vattenrörelserna till och från Vrete mosse i området bör utredas. De kan påverka föreslagen bebyggelse och tvärt om.

Plats 15 – Solstrålegatan. inga synpunkter.

Kommentar: Programförslaget har reviderats. *Plats 6 – Molnvädersgatan* utgår (se kommentar Kulturnämnden samt boende). Översiktliga ekologiska konsekvenser för varje plats har beskrivits i programförslaget. Mer detaljerade beskrivningar redovisas i kommande detaljplaner. Övriga synpunkter, såsom lokalklimat och vattenrörelser kommer att beaktas i kommande detaljplaner.

Räddningstjänsten i Storgöteborg har inget att erinra, men förutsätter att man beaktar riskerna för ny bebyggelse om alternativet att förlägga hamnbanan i tunnel under stadsdelen studeras vidare.

Kommentar: I kommande detaljplaner avstämmer kontoret status för utredningen av ny hamnbana. Blir alternativet som berör Biskopsgården aktuellt beaktas detta i planarbetet.

Stadsdelsnämnden i Biskopsgården är positiva till att ett program för den fysiska miljön tas fram men önskar en fördubbling av antalet bostäder för att upprätthålla en god kommunal service. Ytterligare platser bör undersökas, exempelvis väster och norr om existerande bebyggelse. De flesta platser som programmet förslår för förtätning är möjliga att bebygga. Platserna överensstämmer i stor grad med de platser som den arvodeade medborgargruppen tog fram. Det slutgiltiga resultatet är beroende av omsorgsfull gestaltning och det är av största vikt för de boende i stadsdelen att en förtätning innebär en förbättring för så många som möjligt.

En långsiktig översyn av stadsdelens kommunikationer samt torg är önskvärd.

Miljöpartiet skriver i en protokollsanteckning *ja* till förtätning men *nej* till exploatering av värdefulla grönområden.

Folkpartiet och moderaterna har i ett yttrande gett allmänna synpunkter på tre delområden.

Kommentar: Programmet föreslår platser med närhet till den befintliga spårvägen samt busslinjer. De föreslagna platserna kan eventuellt inrymma fler bostäder än vad som är beräknat. Detta får studeras noggrannare i kommande detaljplaner.

Trafiknämnden anser att trafikalstringen från eventuellt ny bebyggelse ej kommer att innebära något problem, då bilvägarna är väl utbyggda. Biskopsgården är också välförsett med kollektivtrafik, men tillgängligheten mellan bostad och hållplats kan ibland vara svår att klara på på topografiska förhållanden. Problemet är särskilt påtagligt i Norra Biskopsgården, där programmet förslår att börja bygga.

Några få av de föreslagna åtgärderna kräver stora investeringar i infrastruktur.

I samband med kommande detaljplaner behöver fördjupade studier göras avseende trafiklösningar och parkering.

Det förutsätts att beslut fattas om investeringsmedel, drift- och underhållskostnader samt medel för kapitaltjänstkostnader.

VA-nämnden påpekar att allmänt dricks-, dag- och spillvattennät finns utbyggt i området. Det kan krävas viss omläggning av befintligt nät på vissa sträckor samt utbyggnad av ledningsnät i en del områden.

Plats 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12 och 13 har VA-nät utbyggt till planområdets närhet medan *plats 3, 4, 10, 15 och 15* troligtvis kommer att kräva större utbyggnader av ledningsnät och eventuellt pumpstationer. Vid *plats 6* finns ett tunnelområde med särskilda restriktioner och säkerhetsavstånd att ta hänsyn till vid ny bebyggelse.

Kommentar: Plats 6 - Molnvädersgatan utgår. (se även kommentar kulturnämnden och boende)

STATLIGA VERK, MYNDIGHETER OCH BOLAG

Lantmäterimyndigheten, Polismyndigheten i Västra Götaland har inget att erinra.

Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att programmet är välgjort med genomarbetade analyser av stadsstrukturen, särskilt grönstrukturen, vilket följs upp i förslag till förändringar i olika delområden. En gedigen förankringsprocess har skett genom medborgargruppens medverkan.

Det kommunala serviceutbudet bör beskrivas bättre för att se om det finns behov att förstärka detta.

Med hänsyn till berörda riksintressen, måste banverkets pågående arbete med ny sträckning för hamnbanan beaktas.

Bullerförhållanden (även flygbuller), översvämningsrisker och skredrisker är frågor som behöver belysas.

En redovisning av om de i programmet förslagna förändringarna innebär betydande miljöpåverkan eller ej saknas, men utifrån nu kända förutsättningar kan länsstyrelsen inte se att de i programmet föreslagna platserna skulle erfordra detta.

Strategierna för stadsstrukturen ser länsstyrelsen angelägna att fullfölja och konkretisera i det vidare arbetet med detaljplanerna. Det är lika viktigt som att arbeta med innehåll och användning av kvartersmark. Presentationen/läsbarheten av förslagen behöver förtydligas. Åtgärder för att förtydliga och stärka sambanden med omkringliggande områden, vilket programmet föreslår, bör fortsättningsvis behandlas som en viktig strukturell fråga.

Länsstyrelsens samrådsyttrande har bilagts

Kommentar: SDN Biskopsgården har ej framfört önskan om utökad service i nuläget. Programområdet ligger så högt att översvämningsrisk från hav och vattendrag ej förekommer. Stabilitetsförhållanden för de olika platserna studeras i detaljplaneskede. Flygbuller från Göteborg City Airport berör ej de föreslagna platserna. I övrigt instämmer kontoret i framlagda synpunkter. Angående *nytt läge för hamnbanan* se kommentar Räddningstjänsten i Storgöteborg.

Västtrafik anser att *plats 3 – Södra Långströmsparken* är mindre lämpligt att exploatera ur kollektivtrafiksynpunkt p g a låg turtäthet av buss 31. Södra och Norra Biskopsgården samt Länsmansgården präglas helt av spårvägstrafiken med mycket tät trafik och korta väntetider. Från dessa områden går även bussar till bl a Volvo.

500m är längsta godtagbara avstånd till hållplats, påslag görs för höjdskillnader. Biskopsgården har mycket kuperad terräng, vilket leder till att tillgängligheten för äldre och funktionshindrade är mer eller mindre begränsad. Det bör studeras vilka möjligheter som kan finnas att genom åtgärder längs gångstråk till hållplats överbrygga höjdskillnaderna.

Kommentar: Åtgärder för enkla och tillgängliga vägar/sträckningar mellan bostad och hållplatser behandlas i kommande detaljplaner.

Banverket vill upplysa om den princip för utbyggnad av hamnbanan, *bergtunnel*, som diskuteras i en förstudie som berör programområdet. I förstudien diskuteras fyra principer för framtidens hamnbana. Vilken princip som kommer att ligga till grund klarläggs först efter en genomförd järnvägsutredning. Möjligheten för den princip som rör Biskopsgården bör upprätthållas.

Kommentar: I kommande detaljplaner avstämmer kontoret status för utredningen av ny hamnbana. Blir alternativet som berör Biskopsgården aktuellt beaktas detta i planarbetet.

BOSTADSRÄTTSSINNEHAVARE, HYRESGÄSTER, BOENDE

Från bostadsrättsinnehavare, hyresgäster och boende i programområdet har det inkommit sammanlagt 75 skrivelser, varav 1 oidentifierbar. En del namn återkommer. Till 13 av skrivelserna finns namnlistor bifogade med sammanlagt 989 underskrifter, varav en del namn återkommer på flera listor.

Ingela Engman, Britt Segerdahl, Maria Nyström, Gunnar Pettersson, Elisabeth Mannberg, Alexandra Ryberg, Peter Nyberg, Lillemor Jerv, Bodil Kjelläng, Maria Claesson, Ulf Svensson, Katarina Odström Lindgren, Inger Tengberg, Rune Johansson, Anders Johansson, Kerstin Martinsson, Marie-Christine Englund, Richard Andersson, Jessica Mathiasson, Patrik Någård, Karin Olsson, Åke Carlsson, Carina Hetting, Stefan, Gunilla, Felicia och Olivia Andersson, Ingvar Tengberg, Veronica Feller, Conny Gartby, Lisbeth Eriksson, Ingela Engman, Jonas Hermansson, Jenny Magnusson, Kristina Wallman, Kerstin Backman, Tommy Larsson, Birgitta Eriksson, Lars och Camilla Sjölin, Pauline Nyberg, Ella-Maj Gottfridsson, Martin Ralph, Christian Boström, Martin och Anette Odbratt, Ingemar Jevås, Anne Ljungvall, Lars och Carin Hallberg, Jan Axhage, Jerry och Marianne Nilsson, Ulf Svensson, Kerstin Bodin, Rebecca Bleckert, bostadsrättsföreningarna HSB Stjärnbilden och HSB Karlavagnen, Norra Biskopsgårdens panncentral ek. förening samt protestlistor med 989 namn har lämnat synpunkter på *platserna 1, 2, 3 och 6* och konsekvenserna av att exploatera dessa. Samtliga platser ligger i eller i anslutning till Jättesten. Kontoret har delat upp synpunkterna på de olika platserna samt på teman, för en så lättförståelig redogörelse av inkomna synpunkter som möjligt.

Samlade synpunkter (rörande Jättesten):

A. Stadsmiljö. Många är mycket medvetna om Jättestens historia, både äldre och yngre. Några tycker att Jättesten borde klassas som kulturhistoriskt värdefull bebyggelse likt grannområdet Kyrkbyn. Man vill bevara småskaligheten i området. Alla anser att Jättestensparken är viktig och önskar att dess öppenhet behålls. Vyn från Baltzergatan får ej förstöras. Man uppskattar de små grönområdena som finns mellan husen i området. I Jättesten finns en närhet mellan hyresgäster och egnahemsägare, många har bott omväxlande i båda boendeformerna. Lägenheterna har fri sikt åt två håll. Den föreslagna bebyggelsen anses förstöra den ursprungliga planeringen.

Kommentar: Programmet syftar till att förbättra dagen stadsstruktur i och med kompletteringar. Exempelvis bedömer vi att en förtätning av torgbildningen vid Jättestensgatan knyter ihop hyreshusen med egnahemmen snarare än splittrar dem. Egnahemsområdets befintliga struktur med sina speciella grönområden bevaras. Förtätning sker endast på otydliga/röriga (Jättestensgatan/ Södra Långströmsparken) eller perifera (Almquistgatan/Södra Långströmsparken) platser.

B. Trafik och parkering. Trafiken i området har ökat under senare år. Det påpekas att Jättestens gator är smala, med många parkerade bilar. Det är gratis att stå på gatorna, vilket gör att inte bara de boende i området ställer sina bilar i området, utan även de som bor i flerbostadshus (t ex Poseidons hyresgäster). Generationsskifte i området har ökat bilinnehavet och således även trafiken. Nu finns det många småbarn i området. Fler bostäder skulle leda till en ohållbar trafiksituation anser många, särskilt på *plats 1 – Jättestensgatan och 3 – Södra Långströmsparken*. En del anser att det behövs fler matgator till Jättesten.

Kommentar: Kontoret bedömer inte att trafikökningen kommer att påverka området så drastiskt vilket beskrivs av synpunkterna. Trafiklösningar samt parkering för de olika platserna studeras vidare i kommande detaljplaner.

C. Natur- och kulturmiljö. Jättestensparken är en rik biotop med bl a stora ädellövträd. Området har ett rikt fågelliv. Lindallén längs Jättestensgatan har stort lokalt naturvärde. Det skrivs även om en viktig oxel i korsningen Korsklevegatan/Sunnerviksgatan.

Delar av *plats 1 – Jättestensgatan* gränsar till ett gravfält (järnåldersgravfält). *Plats 6 – Molnvädersgatan* gränsar även det till ett fornlämningsområde, vilket många är rädda för ska bli svårt att nå. Dessa är viktiga för förståelsen för områdets historia.

Kommentar: Föreslagen bebyggelse bedöms ej påverka Jättestens naturmiljö/ naturvärde. Programmet strävar efter gröna områden med kvalitet snarare än kvantitet. Bevarandet av specifika träd studeras närmare i kommande detaljplaner. Se kommentar Park- och naturnämnden.

Programförslaget har reviderats med hänsyn till viktiga fornlämningar. *Plats 6 – Molnvädersgatan* stryks. *Plats 1 – Jättestensgatan* revideras. Se kommentar Kulturnämnden.

D. Platser

Plats 1 – Jättestensgatan. Alla anser att platsen är viktig för området och önskar att dess öppenhet behålls. Vyn från Baltzergatan får ej förstöras. Många är rädda att parken får karaktär av bakgård om ett hus byggs längs med Jättestensgatan. Man bör ej bygga så att befintliga hus skuggas eller får insyn. Någon påpekar att byggnaderna längs Jättestensgatans västra sida skulle kunna rivas och ersättas med något nytt fram t o m garagen. Området norr om Korsklevegatan anser många vara en igenväxt plats. Några föreslår småhus mot torget för att visa områdets blandade karaktär, andra föreslår 55+ boende.

De nya husen bör ej vara högre än lamellerna runt omkring Vissa tycker det är viktigt att småhusen fortfarande syns från torget. Någon frågar sig varför lamellhusstrukturen och inte egnahemsstrukturen ska fortsätta, en annan tror att lamellhus på Jättestensgatan kan smälta in bra. Pulkabacke i korsning Korsklevegatan/Sunnerviksgatan är viktigt för barnen i området.

Kommentar: Platsen har omarbetats. Exploatering koncentreras till Korsklevegatan samt norra delen av Jättestensgatan. Södra delen av det föreslagna området stryks. Den öppna parkkänslan bevaras och järnåldersgravfältet exponeras. En exploatering av de övre delarna av platsen kan generera en upprustning av lekplatsen i söder. Nya byggnader placeras för minimal insyn och skuggverkan på befintlig bebyggelse.

Plats 2 – Almquistgatan. Föreningen GAIK-kullen är negativa till en byggnation av området om deras egen verksamhet påverkas. Några anser att man ska bygga lågt på tomten så att Jättestensskolan syns från Sunnerviksgatan. Några anser att gräsplanen inte har någon funktion och gärna får bebyggas, dock så att befintliga hus ej får insyn.

Kommentar: Platsen har omarbetats och bebyggelsen koncentreras till den östra delen av området. Befintliga byggnader är kvar i ett första skede, men möjlighet att förändra finns. Nya byggnader placeras för minimal insyn och skuggverkan på befintlig bebyggelse.

Plats 3 – Södra Långströmsparken. Huvudsakliga invändning kring denna plats är hur trafiken till och från området löses. Trafiken förbi skola och dagis ökar, samt buller och avgaser.

Kommentar: Trafikflödet får noga studeras i kommande detaljplan.

Plats 6 – Molnvädersgatan. Förlängningen av de höga husen kommer att förändra Jättestens karaktär. Någon påpekar att det kan vara logiskt från det högre liggande området på Molnvädersgatan att förlänga skivhusstrukturen. Många oroar sig för att den föreslagna bebyggelsen kan kasta skugga över Jättesten. Några tror att den föreslagna bebyggelsen ska ligga i slänten ner mot Jättesten och tycker att den är placerad för nära egnahemsbebyggelsen.

Soliga balkonger samt garageutfarter på Molnvädersgatan blir störda av föreslagen bebyggelse. Molnvädersgatan tål ej mer trafik. Var ska ytterligare bilar ta vägen? Många oroar sig för parkstråkets tillgänglighet och påverkan på fornlämningarna i området söderut. Några tror att det planeras en genomfartsgata från Molnvädersgatan ner mot Jättesten (felaktigt).

Några anser att VA-verkets bergrum kan förorsaka problem vid byggnation. Någon anser att den föreslagna trappan inte kommer göra området tryggare, men ser gärna att man sätter upp fler lampor och soffor på den befintliga gång- och cykelvägen.

Kommentar: Plats 6 – Molnvädersgatan stryks från programmet. Den strukturella kopplingen mellan Södra Biskopsgården och Jättesten ligger kvar. Det är en tvärkoppling av stor vikt i programmet som på sikt kan utvecklas från exempelvis plats 9 – Hållplats Mildväder. Området runt parkeringsdäcket är en viktig entré till fornminnesparken, en intressant förbindelse som har gått förlorad i och med att platsen stryks. Anm. Den föreslagna bebyggelsen skulle inte ligga i slänten ner mot Jättesten utan på parkeringsdäcket.

Några av medlemmarna i medborgargruppen har lämnat kritik på hur gruppens arbete har sammanställts av projektledarna engagerade av SDF Biskopsgården. De påpekar att medborgargruppens slutgiltiga arbete bestod av en serie individuella idéer. Platser som var förankrade i hela gruppen var *plats 10, 11, 14, 5 och 13*. De skriver vidare att stadsbyggnadskontoret har gått emot medborgargruppen i vissa fall.

Kommentar: De flesta synpunkter har även inkommit från andra boende i området och beaktats/kommenterats ovan. Medborgargruppen hade en rådgivande roll, det är alltså felaktigt att säga att stadsbyggnadskontoret går emot medborgargruppens förslag.

REVIDERING AV PROGRAMMET

Programmet har reviderats. *Plats 6 – Molnvädersgatan stryks. Plats 1 – Jättestensgatan och plats 2 – Almquistgatan har reducerats. Plats 14 – Västra Länsmansgården kompletteras med möjligt läge för nytt motionscentrum. Plats 9 – Hållplats Mildväder och Plats 15 – Solvädersgatan utökas p.g.a. tillkommande intressen.*

Karta på nästa sida visar revideringar.

Vad händer nu?

För varje plats som blir aktuell för bebyggelse kommer stadsbyggnadskontoret att upprätta detaljplan. Myndigheter, förvaltningar, sakägare och andra berörda ges då åter möjlighet att lämna synpunkter och påverka utvecklingen av Biskopsgården.

Kenneth Fondén
Planchef

Sophia Älfvåg
Planarkitekt

Program för Biskopsgården -
tillägg av bostäder och förstärkning av stadsstruktur

Revideringar efter programsamråd

14 västra länsman

15 solstrålegatan

4 norra fjädermolnsgatan

5 stackmolnsgatan

12 mellan norra
biskopsgården och
länsmansgården

13 runt hökegårdsberget

11 svarte mosse

3 södra långströmsparken

10 mellan södra och
norra biskopsgården

6 Moinvadersgatan

2 almquistgatan

1 jättestensgatan

9 hållplats önskeväder

8 hållplats mildväder

7 biskopsgårdens södra entré

föreslagen plats

föreslaget stråk

00 reviderad plats

✕ reviderad plats, struken

reviderad plats, reducerad

reviderad plats, utökad

SAMRÅDSKRETS

0 = har ej lämnat skriftliga synpunkter

1 = har lämnat skriftliga synpunkter, inget att erinra/har erinringar vilka tillgodosetts

2 = har lämnat skriftliga synpunkter, har erinringar vilka ej tillgodosetts

Listan omfattar samtliga yttranden i ärendet

KOMMUNALA NÄMNDER OCH BOLAG M M

Fastighetsnämnden	1
Göteborg Energi AB	1
Göteborg Energi Nät AB	1
Göteborg Energi GothNet AB	1
Göteborgs Gatu AB (kdm)	0
Idrotts- och föreningsnämnden	1
Kretsloppsnämnden	0
Kulturnämnden	1
Kyrkonämnden (kyrkog.styr)	1
Lokalförsörjningsnämnden	1
Lokalsekretariatet	1
Miljönämnden	1
Park- och naturnämnden	1
Räddningstjänsten Storgöteborg	1
Stadsdelsnämnden i Biskopsgården	1
Trafiknämnden	1
Utbildningsnämnden	0
Vatten- och avloppsnämnden	1

STATLIGA OCH REGIONALA MYNDIGHETER ETC

Banverket, Västra banregionen	1
Business Region Göteborg AB (kdm)	0
Lantmäterimyndigheten i Göteborg	1
Länsordningspolisen	1
Länsstyrelsen	1
Svenska Kraftnät	0
Telia Networks Skanova	0
Västtrafik Göteborgsområdet AB (kdm)	1

BOSTADSRÄTTSSINNEHAVARE, HYRESGÄSTER, BOENDE

Hyresgästföreningen Region V Sverige	0
Ingela Engman	2
Britt Segerdahl	2
Maria Nyström	2
Gunnar Pettersson	2
Elisabeth Mannberg	2
Alexandra Ryberg	2
Peter Nyberg	2
Lillemor Jerv	1
Bodil Kjelläng	2
Maria Claesson	2
Ulf Svensson	2
Katarina Odström Lindgren	2
Inger Tengberg	1
Rune Johansson	1
Anders Johansson	1
Kerstin Martinsson	1
Marie-Christine Englund	1
Richard Andersson	2
Jessica Mathiasson	1
Patrik Någård	1
Karin Olsson	1
Åke Carlsson	1
Carina Hetting	1
Stefan, Gunilla, Felicia och Olivia Andersson	2
Ingvar Tengberg	1
Veronica Feller	2
Conny Gartby	2
Lisbeth Eriksson	2
Ingela Engman	2
Jonas Hermansson	1
Jenny Magnusson	2
Kristina Wallman	2
Kerstin Backman	1
Tommy Larsson	2
Birgitta Eriksson	2
Lars och Camilla Sjölin	2
Pauline Nyberg	2
Ella-Maj Gottfridsson	1
Martin Ralph	2
Christian Boström	2
Martin och Anette Odbratt	2
Ingemar Jevås	2
Anne Ljungvall	2
Lars och Carin Hallberg	2
Jan Axhage	2
Jerry och Marianne Nilsson	2

Ulf Svensson	2
Kerstin Bodin	1
Rebecca Bleckert	1
HSB Stjärnbilden	1
HSB Karlavagnen	1
Norra Biskopsgårdens panncentral ek.	1
Protestlista; bygg inte på gräsmattan framför GAIK-kullen	1
Protestlista; bygg inga nya hus i Jättestensområdet	1
Protestlista; bygg inga nya hus i Jättestensområdet,2	1
Protestlista; vi ägare boende i småhusen i Jättestensområdet...	1
Protestlista; ställ upp!	1
Protestlista; bevara småskaligheten i Jättestensområdet	2
Protestlista; skrivelse från egnahemsområdet i Jättesten...	2
Protestlista; objekt 6 Molnvädersgatan	1
Protestlista; kommentar från några medlemmar i medborgargr...	2
Protestlista; synpunkter från boende i Jättesten (6)	1
Protestlista; synpunkter från boende i Jättesten (3)	2
Protestlista; synpunkter från boende i Jättesten (2)	2
Protestlista; synpunkter från boende i Jättesten (1)	2
Protestlista; GAIK-kullen	1
Protestlista; från dagbarnvårdare	1

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsbyggnadsenheten
Karin Slättberg
Arkitekt
031 - 60 52 86
karin.slattberg@o.lst.se

Åtgärd	Kännedom	Kopla
INKOM Stadsbyggnads- kontoret		
2006-11-20		
550/05		
Stab Öpa	N S	Sma Eko
Info Pers		

SAMRÅDSYTTRANDE Diarienummer
2006-11-17 402-70306-2006

Gbg F 2134

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret
Box 2254
403 17 GÖTEBORG

22
Sida
1(4)

Förslag till program för detaljplan för tillägg av bostäder och förstärkning av stadsstruktur i Biskopsgården, Göteborgs Stad, Västra Götalands län

Handlingar daterade september 2006 för samråd enligt 5 kap 20 § plan- och bygglagen (PBL)

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen anser sammanfattningsvis att programmet är välgjort med genomarbetade analyser av stadsstrukturen, särskilt grönstrukturen, vilket följs upp i förslag till förändringar i olika delområden. En gedigen förankringsprocess har skett genom medborgargruppernas medverkan.

Som framgår av programmet, är förbättringar av miljön i "de offentliga rummen" mycket angelägna. Lika viktigt som att precisera innehållet och reglera användningen av kvartersmark i det fortsatta arbetet är därför att konkretisera och definiera kvalitativa förändringar i de föreslagna stråken och i övergångar mellan olika områden. På vilket sätt och med vilka åtgärder sambandet med övriga stadsdelar kan stärkas och förbättras bör också behandlas mer utförligt.

Det kommunala serviceutbudet bör beskrivas bättre för att se om det finns behov av att förstärka detta, t ex med fler skolor och förskolor. Det är också angeläget att seniorbostäder, äldreboende och bostäder med särskild service för funktionshindrade integreras i områden för ny bebyggelse. Bristsituationen i stadsdelen är stor, särskilt med avseende på den senare målgruppen.

Med hänsyn till berörda riksintressen, måste Banverkets pågående arbete med ny sträckning för Hamnbanan beaktas, då en av lösningarna som diskuteras innebär spår i tunnel under Biskopsgården. Bullerförhållanden, översvåmningsrisker och skredrisker är frågor som behöver belysas med hänsyn till människors hälsa och säkerhet.

Motiv för bedömningen

Programmet ger en god beskrivning av stadsdelens innehåll och varierande karaktär samt väl genomarbetade analyser av kvaliteter och brister, särskilt med avseende på grönstrukturen. En gedigen förankringsprocess har skett genom medborgargruppernas medverkan.

I programmet ställs tre huvudfrågor:

- Kan man förbättra stadsstrukturen med enbart nya bostäder ?
- Vilka principer skall ligga till grund för kommande detaljplaner ?
- Var ska man börja ?

Frågorna följs av ett antal strategier om bl a framtida stadsstruktur, vilka Länsstyrelsen ser som angelägna att fullfölja och konkretisera i det fortsatta arbetet med detaljplaner för olika områden.

Kan man förbättra stadsstrukturen med enbart nya bostäder ?

Av programmet framgår behovet av att skapa bättre förbindelser på "tvären" i en stadsstruktur med idag huvudsakligen nord-sydliga stråk. Länsstyrelsens syn är att nya bostäder är en viktig del detta, t ex för fler "ögon" på platser som idag upplevs som ödsliga, t ex spårvagnshållplatserna, men som framgår av programmet finns även ett stort behov av förbättringar av de "offentliga rummen". Upprustning för ökad trivsel och trygghet behövs vid undergångar under vägar, på befintliga torg och på platser som idag upplevs som lite eftersatta "baksidor" i befintliga bostadsområden. Utöver programmet förtjänstfulla förslag till sammanbindande, ny bebyggelse mellan områden, behöver tillgänglighet och närbarhet mellan olika platser ökas genom tydligare och bättre möjligheter att gå och cykla "på tvären" i området. Den upplevelsemässiga och fysiska barriär som Sommarvädersgatan och spårvagnsspåren behöver t ex överbryggas på fler ställen. Exempel på konkreta förändringar i en av "ringarna" finns på sid 44 i programmet. Förutom att presentationen av förslagen behöver förtydligas (mycket svåräst i nuvarande utförande), finner Länsstyrelsen det angeläget att innehållet i samtliga stråk och övergångar mellan olika delar konkretiseras på ett liknande sätt i det fortsatta arbetet.

Det är vidare angeläget att följa upp resultatet av grönstrukturanalysen och skapa ökad variation och kvalitet i de gröna ytorna. Relativt ensartade naturområden behöver t ex ersättas med olika former av mer vårdad natur/parker med olika funktion och karaktär. Kompletterande bostadsbebyggelse kan vara ett led i förändring av områden, men det är samtidigt viktigt att spara gröna ytor i anslutning till bostäderna med hänsyn till i synnerhet barn och äldres behov. Förslagen om tydliga entréer till grönområden behöver följas upp i detaljplaner. I anslutning till skolor och daghem kan skogs- och vildmarksområden av mer vild karaktär och miljöer som inspirerar till fysisk aktivitet vara viktiga att spara eller tillskapa.

I kommande detaljplaner bör de allmänna platsernas utformning behandlas och regleras i samma utsträckning som kvartersmarken. Det är därför viktigt att de förbättringar i de offentliga rummen, som föreslås i programmet, beaktas och kommer med som en del i kommande enskilda projekt.

Stadsdelens samband med övriga stadsdelar beskrivs i programmet. Länsstyrelsen anser dock att åtgärder för att förtydliga och stärka detta samband fortsättningsvis bör behandlas mer utförligt som en viktig strukturell fråga,

framförallt med avseende på kollektivtrafikförbindelser och gång- och cykelstråk.

Länsstyrelsen vill även föreslå en bättre beskrivning av det kommunala serviceutbudet. Antalet boende i stadsdelen väntas öka med 5%. Kan skolor och daghem ta emot denna väntade ökning? Eller behöver det avsättas ytterligare mark för allmänna behov?

Vad gäller ny bostadsbebyggelse, är det angeläget att seniorbostäder, äldreboende och bostäder med särskild service för funktionshindrade integreras i områden för ny bebyggelse. Bristsituationen i stadsdelen är stor, särskilt med avseende på den senare målgruppen.

Vilka principer skall ligga till grund för kommande detaljplaner ?

Utöver det ovan nämnda, ser Länsstyrelsen behov av att vissa sakfrågor behandlas mer utförligt i det fortsatta arbetet. Dessa är :

- *Buller.* Av programmet framgår att det finns bullerproblem på ett antal platser, där man föreslår nya bostäder. Frågan och dess lösning behöver belysas och behandlas ytterligare i kommande detaljplanearbete. Plats 4 (Norra Fjädermolnsgatan, sid 51) har problem buller från två håll. Plats 8 (hållplats Mildväder, Värmebacken, sid 55) störs av buller från spårvagn. Plats 9 (hållplats Önskeväder, sid 56) förefaller också vara ett besvärligt läge bullermässigt. Vid plats 11 (Svarte Mosse, sid 58) finns enligt programmet idag en streetbasketplan i södra änden. Det är bra att ha aktiviteter för ungdomar i centrala lägen där de syns, men Länsstyrelsen råder kommunen att uppmärksamma risken för störningar för närboende när bollarna dunkas i basketkorgarna vid fortsatt diskussion om lokalisering. Även situationen med flygbuller från Göteborgs City airport behöver uppmärksammas och ev. beskrivas, särskilt i stadsdelens norra delar.
- *Alternativ ny sträckning av Hamnbanan.* Som programmet redovisar, pågår arbetet med att hitta en eventuell ny sträckning av Hamnbanan, där en av lösningarna innebär en ny sträckning i tunnel under Biskopsgården. Hamnbanan är av riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap 8 § MB. Banverkets synpunkter enligt yttrande 2006-11-14 måste därför beaktas i det fortsatta arbetet.
- *Fornlämningar.* Biskopsgården har i likhet med stora delar av Hisingen en rik fornlämningshistoria. De fornlämningar som finns kvar efter 60- och 70-talets exploateringar, är framförallt gravar, strategiskt placerade på höjdryggar i landskapet. Det är av största vikt att bebyggelsen anpassas så att den inte inverkar på fornlämningarna och siktlinjer mellan dem. Till en fast fornlämning hör dessutom ett sk. skyddsområde enligt 2 kap 2 § Lagen om kulturminnen mm., dvs. ett så stort område som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse.

Länsstyrelsen förordar att även fornlämningarna, med beaktande av dess skyddsområden, lyfts fram som kvalitet i analysen av grönsstrukturen.

- *Strandskydd vid Svarte Mosse.* Svarte Mosse och de små sjöarna norr därom omfattas av strandskydd. Detta behöver respekteras i den fortsatta planeringen. De platser som berörs är plats 11 och ev plats 12 och plats 14. Att genomföra förslaget om bryggor i Svarte Mosse kräver t ex strandskyddsdispens. Såväl dispens från och upphävande av strandskyddet inom kvartersmark kan bara ske om det finns särskilda skäl, om detta skulle bli aktuellt. Om behov av utfyllnad eller markavvattning uppstår, vill Länsstyrelsen erinra om att även detta kräver tillstånd och dispens. Ev. muddring i Svarte Mosse en vattenverksamhet, som kan kräva tillstånd enligt 11 kap MB.
- *Var ska man börja ?*
Programmet föreslår att börja bygga i och runt Norra Biskopsgården. Länsstyrelsen lägger ingen värdering eller har några speciella synpunkter på var omvandling av stadsdelen startar, men vill hänvisa till liknande områden i de södra delarna av Helsingborg, där det har visat sig att förbättringar och upprustning av den offentliga miljön är av central betydelse för att öka områdets sociala status. Att börja i Norra Biskopsgården därför vara ett bra förslag, genom att det innebär förändring i de mest slitna delarna. Att parallellt arbeta med upprustning av de offentliga rummen torde också vara angeläget.

Om behovet av en miljökonsekvensbeskrivning enligt 5 kap 18 § PBL

Länsstyrelsen påminner om att kommunens bedömning av om de i programmet föreslagna förändringarna innebär betydande miljöpåverkan eller ej måste redovisas tydligt. Denna redovisning saknas idag. Länsstyrelsen kan utifrån nu kända förutsättningar dock inte se att de till programmet följande detaljplanerna skulle erfordra en miljöbedömning. Om en ny sträckning av Hamnbanan med transport av farligt gods, buller etc. blir aktuell i detta läge, så kan bedömningen bli annorlunda.

Beredning

Berörda statliga sektorsföreträdare har beretts tillfälle att lämna synpunkter på programmet vid Länsstyrelsens beredning för samhällsbyggnadsärenden 12 oktober 2006. Vad som angivits ovan gäller som statens samlade myndighetsuppfattning vid en avvägning mellan olika framförda synpunkter.

Karin Slättberg

Kopia till:

Banverket, Västra banregionen

Samhällsbyggnadsenheten enligt expeditonslista